

Natuurbeheerplan provincie Overijssel

Plantekst behorende bij GS-besluit 19 april 2016

Inhoud

1	Wat is het Natuurbeheerplan	5
1.1	<i>Inleiding</i>	5
1.2	<i>Doel en status Natuurbeheerplan</i>	5
1.3	<i>Wijzigingen Natuurbeheerplan 2016</i>	6
1.4	<i>Procedure</i>	6
1.5	<i>Leeswijzer</i>	6
2	Beleidskader	8
2.1	<i>Europees kader natuur en landschap</i>	8
2.2	<i>Rijksbeleid natuur en landschap</i>	9
2.3	<i>Provinciaal beleid</i>	10
3.	Subsidiestelsel Natuur en Landschap 2016	12
3.1	<i>De Index Natuur en Landschap 2016</i>	12
3.2	<i>Natuurbeheerplan: beheertypenkaart en ambitiekaart</i>	13
4	Natuur- en landschapsdoelen in Overijssel	17
4.1	<i>Integrale gebiedsbeschrijving en visie op behoud en ontwikkeling</i>	17
4.1.1	<i>Noordwest Overijssel</i>	18
4.1.2	<i>Netwerkstad Zwolle-Kampen</i>	19
4.1.3	<i>Salland</i>	19
4.1.4	<i>Noordoost Overijssel</i>	21
4.1.5	<i>Noordoost Twente</i>	23
4.1.6	<i>Zuid Twente en Netwerkstad Twente</i>	24
4.2	<i>Beleidsdoelen en criteria natuur- en landschapsbeheer</i>	25
4.3	<i>Beleidsdoelen en criteria agrarisch natuur en landschapsbeheer</i>	25
4.4	<i>Beleidsdoelen en criteria water</i>	34
4.5	<i>Beoordelingscriteria gebiedsaanvragen</i>	36
5	Subsidiemogelijkheden	38
5.1	<i>Subsidies voor natuur en landschap</i>	38
5.2	<i>Natuur- en landschapsbeheer</i>	38
5.3	<i>Agrarisch natuur- en landschapsbeheer en blauwe diensten</i>	38
5.4	<i>Kwaliteitsimpuls: investeringen en functieverandering</i>	39
	Bijlagen	40
	<i>Bijlage 1 Beheertypenkaart</i>	41
	<i>Bijlage 2 Ambitiekaart</i>	42
	<i>Bijlage 3 Ecologische verbindingzones in Overijssel</i>	43
	<i>Bijlage 4 Beschrijving deelgebieden</i>	50
	<i>Bijlage 5 Deelgebieden weidevogelbeheer uit het leefgebied Open grasland.</i>	78

1 Wat is het Natuurbeheerplan

1.1 Inleiding

Voor u ligt het Natuurbeheerplan van de provincie Overijssel 2017. Dit plan beschrijft de beleidsdoelen en de subsidiemogelijkheden voor de ontwikkeling en het beheer van natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen in de provincie. Het Natuurbeheerplan is verankerd in het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) 2016. Dit stelsel bestaat uit: de 'Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer 2016' (SRNL2016) voor het beheer van natuur en landschap en de 'Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap 2016' (SKNL2016) voor investeringen in natuur en landschap (omvorming, inrichting en kwaliteitsontwikkeling).

De provincie stelt de kaders voor de uitvoering van het natuur- en landschapsbeheer door dit Natuurbeheerplan vast te stellen. Het Natuurbeheerplan geeft aan waar welke natuur aanwezig is en welke beheerdoelen hiervoor gelden. Daarnaast financiert de provincie een aanzienlijk deel van de kosten voor de ontwikkeling en het beheer van natuur door middel van subsidies. Het Natuurbeheerplan vormt de basis voor de aanvraag van deze subsidies. Het plan is geen statisch document. De provincie kan de inhoud van de plantekst en de kaarten, indien nodig, jaarlijks aanpassen. Hoewel het Natuurbeheerplan de laatste tijd met een jaarlijkse frequentie is aangepast, kan het plan voor meerdere jaren gelden tot Gedeputeerde Staten weer een nieuw Natuurbeheerplan vaststellen.

1.2 Doel en status Natuurbeheerplan

Beleidskader

Het Natuurbeheerplan is een toetsingskader voor subsidieaanvragen om het Europese, rijks- en provinciale natuur- en landschapsbeleid te realiseren. Het gaat daarbij om bestaande natuurgebieden, gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt, landbouwgebieden die worden beheerd volgens agrarisch natuurbeheer en de Natura 2000-gebieden. Het Natuurbeheerplan beschrijft per (deel)gebied welke natuur- en landschapsdoelen nagestreefd worden. Het plan bevat de begrenzing van de natuur- en agrarische natuurgebieden, met name toegespitst op de internationale biodiversiteitsdoelen en de internationale natuurgerichte agromilieus, water en klimaat doelen. Het plan is het *beleidskader* voor de uitvoering van het provinciale natuurbeleid en ook voor de implementatie van artikel 28 van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3). Het plan is verankerd in de SRNL en SKNL en daarmee kaderstellend voor de SNL-subsidies.

Waterdoelen

In het Natuurpact en de overeenkomst met de Manifestpartijen is afgesproken om naast de internationale doelen voor soorten ook de doelen van de Kaderrichtlijn Water en voor klimaatadaptatie in het agrarisch natuurbeheer op te nemen. In overleg met de waterschappen Drents Overijsselse Delta en Vechtstromen en de agrarische collectieven is overeengekomen dat met de blauwe diensten in dit Natuurbeheerplan een bijdrage geleverd wordt aan het verbeteren van de waterkwaliteit, de zoetwatervoorziening en de biodiversiteit. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden die de Catalogus GroenBlauwe Diensten biedt. Die genoemde waterdoelen zijn als blauwe diensten opgenomen in het voorliggende Natuurbeheerplan 2017.

De blauwe diensten volgen een andere uitvoeringsroute dan de andere watermaatregelen uit

het Plattelands Ontwikkelingsprogramma (POP3) omdat ze in de regeling aan het agrarisch natuurbeheer gekoppeld zijn. Als waterschappen voor waterbeheerdiensten gebruik willen maken van EU-cofinanciering dan kan dit procedureel alleen via gebiedsaanvragen van agrarische collectieven, het Natuurbeheerplan en de Subsidieregeling Natuur en Landschap 2016. De waterschappen geven daarvoor aan voor welke waterdoelen welke waterbeheerdiensten nodig zijn, inclusief randvoorwaarden en prioriteiten.

Bepalen van huidige en gewenste beheerdoelen van natuurgebieden

In het Natuurbeheerplan begrenzen en beschrijft de provincie de gebieden waar subsidiëring van beheer en ontwikkeling van natuur, agrarische natuur en landschapselementen plaats kan vinden. De begrenzing is aangeduid op twee kaarten: de beheertypenkaart en de ambitiekaart.

Het Natuurbeheerplan heeft geen planologische consequenties of consequenties voor bestemmingsplannen en heeft dus geen invloed op eigendomsrechten of bestaande gebruiksmogelijkheden.

Het Natuurbeheerplan bevat geen bindende regels of verplichtingen voor burgers. Ook kunnen er geen rechten aan worden ontleend; opname van een terrein in het Natuurbeheerplan leidt dus niet vanzelfsprekend tot een positief besluit over subsidiëring van het beheer. Het zorgt er alleen voor dat beheerders en gecertificeerde agrarische collectieven van de gronden die zijn begrensd als natuurgebied, als agrarische natuur of als landschapselement de mogelijkheid krijgen om subsidie aan te vragen voor het beheer van deze gronden. Nieuw is dat er ook subsidie aangevraagd kan worden voor natuurgerichte agromilieus, klimaat en waterdoelen.

1.3 Wijzigingen Natuurbeheerplan 2017

In dit Natuurbeheerplan 2017 is Categorie Water toegevoegd op basis van een uitwerking van de doelen en bijbehorende maatregelen door de waterschappen.

1.4 Procedure

Vaststelling van het Natuurbeheerplan door Gedeputeerde Staten van Overijssel vindt plaats op basis van de SRNL en de SKNL. Bij de vaststelling worden de volgende formele procedurestappen doorlopen:

- Vaststellen van het Natuurbeheerplan: Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel heeft op 12 april 2016 het Natuurbeheerplan provincie Overijssel 2017 vastgesteld. Na vaststelling van het Natuurbeheerplan door GS, wordt het Natuurbeheerplan gepubliceerd. Tegen het besluit tot vaststelling van de wijziging van het Natuurbeheerplan kan een belanghebbende binnen 6 weken na deze publicatie een bezwaarschrift indienen.

1.5 Leeswijzer

In dit Natuurbeheerplan wordt achtereenvolgens beschreven:

Hoofdstuk 2: Het beleidskader

Hoofdstuk 3: Subsidiestelsel Natuur en Landschap 2016

Hoofdstuk 4: De nadere uitwerking van provinciale doelen voor natuur- en landschapsbeheer

Hoofdstuk 5: Subsidiemogelijkheden

Het Groenloket Overijssel is hét loket waar grondeigenaren en gebruikers terecht kunnen met vragen over stimulering van natuur en landschap in de provincie Overijssel.
www.groenloketoverijssel.nl

Het Groenloket Overijssel is te bereiken via telefoonnummer: 0900-202 14 92 op maandag tot en met vrijdag van 9.00 uur tot 12.00 uur (euro 0,35 per gesprek).

2 Beleidskader

Het Natuurbeheerplan is gebaseerd op het vigerend beleid voor het landelijk gebied voor water, milieu en ruimtelijke ordening van de Europese Unie, het Rijk en de provincie. In dit hoofdstuk lichten wij de belangrijkste onderdelen van het vigerend beleid en de recente ontwikkelingen toe.

2.1 Europees kader natuur en landschap

De lidstaten van de EU hebben gezamenlijk specifieke wetten en beleidsdoelen vastgesteld voor het instandhouden van bepaalde planten- en diersoorten en natuurlijke habitats van internationale betekenis via de Vogel- en Habitatrichtlijn (VR/HR) en Natura 2000, voor de instandhouding van gezonde watersystemen (Kaderrichtlijn water) en voor een schoon milieu (Nitratrichtlijn). De Europese Commissie (EC) ziet er op toe dat de lidstaten deze afspraken nakomen.

Voor het platteland zijn door de EC beleidsdoelen en regels vastgesteld met betrekking tot de verduurzaming en vergroening van de landbouw. Dit wordt concreet geëffectueerd in de vorm van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2014-2020 waarin verdergaande regels en subsidies zijn opgenomen voor duurzame landbouw, vergroening en agrarisch natuurbeheer.

Het kabinet heeft in 2014 haar keuze gemaakt ten aanzien van de Nederlandse invulling van de vergroening in pijler 1 van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid 2014-2020 (GLB). Voor de volgende GLB-periode van 2021-2027 moet de verdere vergroening leiden tot een effectieve, duurzame, omgevingsgerichte bedrijfsvoering. De invoering van de vergroening voor de eerste GLB-periode is van invloed op de stelselherziening van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer 2016. Duidelijk is inmiddels dat de vergroening uit pijler 1 van het GLB en het agrarisch natuur- en landschapsbeheer uit pijler 2 van het GLB naast elkaar kunnen worden ingezet en elkaar kunnen versterken. Ook is het mogelijk om ze beiden in te zetten mits zogenaamde double funding voorkomen wordt (dit betekent dat voor hetzelfde perceel niet twee keer subsidie mag worden verleend). De provincies kunnen in de gebiedsprocessen de synergie tussen pijler 1 en 2 versterken door bijvoorbeeld in gesprek te gaan over de ligging van de ecologische aandachtsgebieden.

De uitvoering van het plattelandsbeleid van de EU 2014-2020 (GLB pijler 2) krijgt gestalte via het Plattelandsontwikkelingsprogramma POP 3 2014-2020 dat landsdelig zal worden uitgevoerd. Het programma wordt gefinancierd door provincies, waterschappen en Rijk (in volgorde van financiële bijdrage). Binnen dit programma ziet artikel 28 toe op subsidiëring van agro milieu- en klimaatdiensten. Dit vormt daarmee het financiële kader voor deze diensten binnen het agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

De bijdrage die de Nederlandse lidstaat levert aan het agro milieu en klimaat is vastgelegd in het POP3 fiche (art. 28), waarin de ambitie van Nederland is aangeduid. Het agrarisch natuurbeleid en het ecologisch waterbeheer gekoppeld aan het ANLb2016 worden deels gefinancierd met Brussels geld. Daarmee moet de uitvoering van het agrarisch natuurbeheer inclusief natuurgerelateerde waterdoelen voldoen aan het POP3+ fiche. In het POP3+ fiche (fiche voor goedkeuring van het ANLb2016 in Brussel) zijn vier leefgebieden (open grasland, open akkerland, droge en natte dooradering) en de categorie water opgenomen.

2.2 Rijksbeleid natuur en landschap

Het Rijk stelt in het kader van de internationale verplichtingen op hoofdlijnen de ambities voor de agromilieu- en klimaatdiensten vast en geeft de kaders aan waarbinnen die ambities gerealiseerd kunnen worden.

In 2014 is de Rijksnatuurvisie 2014 verschenen ("Natuurlijk verder", Rijksnatuurvisie 2014. Ministerie van Economische Zaken, 2014). Het Rijk zet zich in om de natuur te versterken mét de samenleving. Hiermee wil het Rijk een effectieve invulling bereiken van de natuurdoelen die Nederland internationaal heeft afgesproken. Instandhouding van planten- en diersoorten en natuurlijke habitats en van gezonde watersystemen en een schoon milieu zijn daarbij het uitgangspunt. Het Rijk wil de natuurinstandhoudingsdoelen bereiken door middel van regelgeving (Boswet, Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998, WABO, Waterwet, Wet ammoniak en veehouderij) en door middel van een stimuleringsbeleid gericht op het Natuur Netwerk Nederland (NNN) (in Overijssel nog Ecologische Hoofdstructuur (EHS) genoemd) en een vitaal platteland. Het rijk legt hierover verantwoording af aan de EC.

De uitvoering van het stimuleringsbeleid voor natuur en platteland is met ingang van 2014 gedecentraliseerd naar de provincies en vastgelegd in een decentralisatieakkoord 2014-2027 en een Natuurpact van overheden en maatschappelijke organisaties. Dit is op 18 september 2013 door staatssecretaris Dijksma aangeboden aan de Tweede kamer. In dit Natuurpact zijn de ambities vastgelegd met betrekking tot ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland voor de periode tot en met 2027. Het Rijk draagt bij aan de realisatie van deze ambities door jaarlijks extra te investeren in natuur. De onderdelen van deze ambities zijn:

- Ontwikkeling Robuust Natuurnetwerk Nederland (NNN) inclusief Natura 2000-gebieden. Het NNN moet een robuuste ruggengraat van de natuur in Nederland zijn. Dat gaat gebeuren door hem te vergroten, te verbeteren en belangrijke natuurlijke verbindingen te realiseren tussen natuurgebieden onderling en tussen natuurgebieden en hun omgeving.
- Soortenbescherming; Bescherming van afzonderlijke plant- en diersoorten is nodig vanwege Europese verplichtingen en afspraken waaraan Nederland zich in internationaal verband heeft gecommitteerd (VR/HR). Soortenbescherming vindt plaats binnen en buiten het NNN door het nemen van juridische en/of fysieke maatregelen, die vestiging of uitbreiding van een soortenpopulatie stimuleren.
- Natuur buiten het NNN; er zal een extra impuls gegeven worden aan het beheer van natuur buiten het NNN. Het is belangrijk dat er meer samenhang komt tussen de natuur in het NNN en daarbuiten.
- Agrarisch natuurbeheer; er komt een vernieuwd stelsel voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb2016) dat buiten het NNN kan worden toegepast. De uitvoering van het agrarisch natuurbeheer moet eenvoudiger en met minder kosten, en zal een duidelijke meerwaarde voor natuur, landschap en agrarisch ondernemerschap moeten opleveren. Agrarisch natuur- en landschapsbeheer moet vooral worden ingezet voor het beschermen en verbeteren van internationale soorten.
- Natuur en water; er zijn diverse mogelijkheden om de ontwikkeling van de natuur, de vergroting van het NatuurNetwerk Nederland en de aanpak van de Natura 2000-gebieden optimaal te laten samengaan met het verbeteren van de condities van de kwantiteit en de kwaliteit van het water. Er wordt daarbij maximale synergie gezocht met maatregelen om te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Nitraatrichtlijn.

2.3 Provinciaal beleid

De provincies zijn – op grond van het decentralisatieakkoord natuur – volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van het natuurbeleid. De doelen en middelen worden door de provincies vastgelegd in onder andere dit Natuurbeheerplan.

In dit provinciale 'Natuurbeheerplan', dat de kaders en ambities bevat waarbinnen een subsidieaanvraag kan worden ingediend, is aangegeven in welke gebieden bepaalde natuur, agromilieu- en klimaatdiensten ingezet kunnen worden.

Het provinciale beleid geeft invulling aan het Europese en Rijksbeleid en voegt daar provinciale doelen aan toe. Provincies houden bij de uitvoering van het natuurbeleid, conform de door Nederland geratificeerde Europese Landschapsconventie, rekening met beleidsdoelen van andere overheden en activiteiten in het landelijk gebied, zoals het waterbeleid, recreatiebeleid en milieubeleid, zodat synergie kan worden bereikt.

De waterdoelen zijn in 2009/2010 door de provincies vastgesteld in een omgevingsvisie of provinciaal waterplan. Als waterschappen voor waterbeheerdiensten gebruik willen maken van EU-cofinanciering dan kan dit via gebiedsaanvragen van agrarische collectieven, het Natuurbeheerplan 2017 en de gewijzigde Subsidieregeling Natuur en Landschap. De waterschappen geven daarvoor aan voor welke waterdoelen welke waterbeheerdiensten nodig zijn, inclusief randvoorwaarden en prioriteiten. De doelen van het waterbeleid ten aanzien van wateren die grenzen aan agrarische gronden worden door provincies vastgelegd in het Natuurbeheerplan. In dit Natuurbeheerplan zijn de waterdoelen, zoals uitgewerkt door de waterschappen, opgenomen.

Omgevingsvisie

In de omgevingsvisie Overijssel (vastgesteld op 3 juli 2013) is het natuur en landschapsbeleid, maar ook het water- en bodembeleid van de provincie verwoord. Het provinciale beleid is gericht op het bevorderen en in stand houden van natuurwaarden en van landschappelijke en cultuurhistorische waarden. De grote variatie aan plant- en diersoorten (biodiversiteit) is een kernkwaliteit van de natuurwaarden in Overijssel. Het verlies aan soorten verarmt de natuurwaarden en maakt ecosystemen kwetsbaar. Het behoud van biodiversiteit is daarmee nodig voor een duurzame toekomst. Soorten bevinden zich in principe overal: zowel in de stad als in natuurreservaten, parken, sloten en houtwallen. De EHS met daarbinnen de Natura 2000-gebieden is het rijkst aan soorten.

De Natura 2000-gebieden zijn van Europese betekenis en staan onder het regime van de Natuurbeschermingswet. In het landbouwgebied vervult biodiversiteit een directe functie voor bodemvruchtbaarheid en plaagbestrijding. Het landbouwgebied vormt ook een belangrijk leefgebied voor onder meer weidevogels en ganzen.

Overijssel heeft veel landschappen die internationaal van grote tot zeer grote betekenis zijn. Ruimte en rustgebieden worden afgewisseld door verstedelijkte gebieden. De hoge kwaliteit van afzonderlijke gebieden en de rijke verscheidenheid aan landschappen versterken elkaar in de beleving ervan (zie hiervoor (ook) de gebiedsbeschrijvingen in Hoofdstuk 4).

Kwaliteit en diversiteit van het Overijsselse landschap dragen bij aan een hoogwaardige woonomgeving. Het is dan ook een belangrijke vestigingsfactor, die indirect en direct (toerisme en recreatie) een pijler is onder de regionale economie. Door allerlei ontwikkelingen dreigen verschillen in landschapstypen te vervlakken of te verdwijnen.

De provinciale inzet is om deze nivellering te stoppen en de diversiteit aan landschappen te behouden. Om dit te bereiken stuurt de Omgevingsvisie Overijssel op drie niveaus: zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik, ontwikkelingsperspectieven en gebiedskenmerken.

Zie verder: www.omgevingsvisieoverijssel.nl

In de Omgevingsvisie is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) vastgelegd. Deze is in Overijssel onderdeel van de “Zone Ondernemen met Natuur en Water” (Zone ONW). Het lange termijn perspectief voor de Zone ONW is het ontstaan van een samenhangend netwerk van gebieden met natuurkwaliteit. Behalve de EHS gebieden vallen ook een aantal overige gebieden onder deze zone, waaronder de in bijlage 3 opgenomen Ecologische verbindingzones. In het akkoord ‘Samen Werkt Beter’ (SWB) is opgenomen dat in deze zone ONW ruimte voor economische ontwikkelingen is onder de voorwaarde van het beleid voor de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving.

Groene en Blauwe Diensten

Voor het landschapsbeheer beschikt de provincie Overijssel over een eigen systeem van Groene en Blauwe Diensten (GBD). Groene en blauwe diensten zijn gericht op het beheer van landschapselementen in het agrarisch cultuurlandschap. Ook kan een groene dienst bestaan uit het gedogen van een pad of een landschapselement.

De provincie Overijssel heeft sinds 2006 een subsidieregeling in werking waarvoor het mogelijk is voor deze vorm van particulier natuurbeheer subsidies te verlenen. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de regeling.

Het belangrijkste verschil met de Subsidieregeling Natuurbeheer is dat contracten voor groene diensten voor langere tijd (30 jaar) gesloten worden. De regeling GBD is eind 2015 afgelopen. Momenteel is er geen regeling voor het afsluiten van nieuwe contracten.

Beheerplannen Natura 2000

De landen van de Europese Unie hebben zich verplicht om bijzondere typen natuur (“habitattypen”) en bijzondere plant- en diersoorten te beschermen. Daarvoor zijn “Natura 2000-gebieden” aangewezen die van bijzondere betekenis zijn voor het voortbestaan van deze natuur. Voor elk Natura 2000-gebied wordt een beheerplan opgesteld, waarin wordt beschreven welke habitattypen en soorten er in het gebied aanwezig zijn, en in welke mate, en welke maatregelen er worden getroffen om ze duurzaam in stand te houden. Het Beheerplan Natura 2000 is het kader voor het verlenen van vergunningen, waar dat vereist is volgens de Natuurbeschermingswet. De beheerplannen Natura 2000 zijn in voorbereiding. ~~De beheertypenkaart van het Natuurbeheerplan wordt afgestemd op de laatste versie van de habitatkaarten van de Natura 2000-gebieden.~~

3. Subdiestelsel Natuur en Landschap 2016

Het beschermen van dieren en planten is belangrijk voor de mens. Deze bescherming vindt plaats om ecologische, economische en ethische redenen. De diversiteit van dieren en planten verhoogt de spankracht van de natuur (ecologie). Daarnaast is de biodiversiteit een belangrijke productiefactor (economie). Ten slotte worden dieren en planten vanwege hun intrinsieke waarde beschermd (ethiek). De provincie hecht veel belang aan het behoud en de ontwikkeling van de provinciale natuur. Daarom verleent zij daarvoor subsidie via het Subdiestelsel Natuur en Landschap (SNL).

De provincie bepaalt in het Natuurbeheerplan in welke gebieden natuurbeheerders en agrarische collectieven subsidie kunnen krijgen voor (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer en blauwe diensten. In het Natuurbeheerplan liggen de verschillende natuurbeheer- en landschapsbeheertypen van de Index Natuur en Landschap voor percelen en/of terreinen vast. Subsidie is alleen mogelijk voor het natuur- en beheertype dat in het Natuurbeheerplan is aangegeven en begrensd.

Subsidie voor beheer en kwaliteitsimpulsen

In het Subdiestelsel Natuur en Landschap 2016 wordt een onderscheid gemaakt tussen financiering van het beheer van de bestaande natuur en landschap en eenmalige investeringen ter verbetering van de natuurkwaliteit (kwaliteitsimpulsen). De subsidie voor het beheer van natuur, agrarische natuur en landschapselementen is geregeld in de Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer 2016 (SRNL2016). De subsidie voor de kwaliteitsimpulsen is geregeld in de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap 2016 (SKNL2016). Voor meer informatie over de Subsidieregeling- en regelingen en subsidiemogelijkheden zie www.overijssel.nl of www.portaalnatuurenlandschap.nl.

3.1 De Index Natuur en Landschap 2016

De basis voor het Natuurbeheerplan 2016 vormt de herziene Index Natuur en Landschap 2016. Deze Index is een landelijk uniforme en sterk gestandaardiseerde “natuurtaal” waarin de Nederlandse natuur- en landschapselementtypen worden vastgelegd. De Index is van belang voor de aanduiding van de natuur- en landschapsdoelen door de overheid en voor de monitoring en bevordert ook een goede afstemming tussen beheerders onderling en tussen beheerders en overheden.

De Index Natuur en Landschap 2016 bestaat uit de onderdelen natuur, agrarische natuur en landschapselementen. In de Index worden twee niveaus onderscheiden: de *natuurtypen* voor de sturing op landelijk niveau en de *beheertypen* voor de operationele aansturing van het beheer op regionaal en lokaal niveau. Voor de begrenzing in het Natuurbeheerplan en de subsidieverlening wordt voor het natuurbeheer het niveau van de beheertypen gebruikt. Voor het agrarisch natuurbeheer kan ook het niveau van natuurtypen worden gebruikt.

De *natuurtypen* zijn bedoeld als sturings- en verantwoordingsinstrument op landelijk niveau. Daarbij valt te denken aan afspraken en rapportages tussen rijk en provincies. De *beheertypen* zijn geschikt voor de aansturing van het beheer op interprovinciaal, provinciaal en lokaal niveau. Zij vormen de basis voor afspraken over doelen en middelen tussen provincie en beheerder.

- Er bestaan 17 natuurtypen. Binnen elk van de natuurtypen worden één of meerdere natuurbeheertypen onderscheiden. In totaal zijn er 47 natuurbeheertypen.
- Voor landschap zijn er 4 landschapselementtypen met daaronder 20 beheertypen.

- Voor het agrarisch natuurbeheer zijn er vier agrarische natuurtypen. Dit zijn open grasland, open akkerland, droge dooradering en natte dooradering. Binnen elk van de agrarische natuurtypen kunnen één of meerdere agrarische beheertypen worden onderscheiden.
- Daarnaast is er een categorie Water met daaronder een aantal waterbeheertypen.

Voor meer informatie over de Index Natuur en Landschap zie www.portaalnatuurenlandschap.nl.

3.2 Natuurbeheerplan: beheertypenkaart en ambitiekaart

Het Natuurbeheerplan kent een beheertypenkaart en een ambitiekaart. Zij vormen met de beschrijving van de doelen de kern van het plan.

Beheertypenkaart

De beheertypenkaart geeft alle bestaande (agrarische) natuur en landschap weer met de benamingen volgens de landelijk uniforme systematiek van de Index Natuur en Landschap. Met de beheertypenkaart stimuleert de provincie de instandhouding van de op die kaart aangegeven en begrensde beheertypen. Deze kaart vormt ook de basis voor het verlenen van beheersubsidies op grond van de SRNL.

Ambitiekaart

Voor een deel van de natuurgebieden en agrarische gebieden met natuurwaarden bestaat een ambitie om het huidige gebruik of beheer te veranderen. Het verschil tussen de beheertypenkaart en de ambitiekaart laat zien waar een verbetering van de natuurkwaliteit mogelijk en wenselijk is. De ambitiekaart vormt de basis voor de (subsidiering van) kwaliteitsimpulsen op grond van de SKNL.

Subsidiekaart

Voor welke percelen van de beheertypenkaart en ambitiekaart subsidies voor beheer, functiewijziging en inrichting mogelijk zijn en welke voorwaarden hier voor gelden, maken Gedeputeerde Staten bekend tegelijk met de vaststelling van het Natuurbeheerplan. Dit besluit wordt vastgelegd op de subsidiekaart.

3.2.1 Beheertypenkaart - Beheersubsidie natuur en landschap op grond van de SRNL

Voor natuurbeheer staat op de beheertypenkaart aangegeven welke gebieden voor subsidie in aanmerking kunnen komen.

Op de beheertypenkaart wordt alle bestaande natuur weergegeven. Per oppervlakte / natuurterrein is één beheertype toegekend en een beheerder komt alleen voor financiering van het aangewezen beheertype in aanmerking.

Indien er nog geen bestaand beheertype aanwezig is, wordt het op de ambitiekaart als type N00.01 aangegeven. Deze gronden komen niet direct, maar pas na inrichting c.q. functieverandering voor beheersubsidie in aanmerking. Voor het bepalen van het dan gewenste beheertype moet vaak nog aanvullend onderzoek gedaan worden.

Toeslagen

De Subsidieregeling natuurbeheer kent toeslagen voor vaargebied en schapenbegrazing. De vaartoeslag is niet opgenomen in dit Natuurbeheerplan. De toeslag voor schapenbegrazing via gescheperde schaapskudden is wel opgenomen.

Op de beheertypenkaart zijn de gebieden aangegeven waar deze toeslag mogelijk is. Dit betreft de Natura 2000 gebieden waar op grond van de door Gedeputeerde Staten vastgestelde Natura 2000 gebiedsanalyses begrazingsbeheer gewenst is. Het betreft de volgende gebieden:

Bergvennen, Boetelveld, de Borkeld, Buurserzand en Haaksbergerveen, Engbertsdijksvennen, Landgoederen Oldenzaal, Sallandse Heuvelrug, Springendal en dal van de Mosbeek, Vecht- Benedenregge, Wierdense Veld en Witte veen. Via het openstellingsbesluit dat tegelijk met de vaststelling van het Natuurbeheerplan door GS wordt genomen zal worden bepaald voor welke van deze gebieden subsidie kan worden aangevraagd.

3.2.2 Ambitiekaart- Functieverandering op grond van de SKNL

Landbouwgronden die op de ambitiekaart beheertype N00.01 hebben, kunnen definitief worden omgezet in natuur, waarbij de waardevermindering van de grond wordt vergoed. Ook particulieren (of samenwerkingsverbanden van particulieren) komen voor deze vergoeding in de vorm van subsidie functieverandering in aanmerking. De particulieren zijn en blijven in dat geval eigenaar van de gronden. Voor deze functieverandering bestaat sinds 2005 een fiscale vrijstelling.

3.2.3 Ambitiekaart- Investerings / kwaliteitsverbetering op grond van de SKNL

Op de ambitiekaart is aangegeven in welke gebieden gebruik kan worden gemaakt van een investeringssubsidie voor een kwaliteitsimpuls voor natuur en agrarische natuur. Op de beheertypenkaart kan nu bijvoorbeeld bos zijn aangegeven, terwijl het de bedoeling is om hier heide te ontwikkelen. De investeringssubsidie kan worden gebruikt voor de verandering van bos naar heide. Na het toekennen van de subsidie (vanuit SKNL) en het uitvoeren van de inrichtingsmaatregelen zal de beheertypenkaart en daarmee het Natuurbeheerplan moeten worden aangepast zodat er voor heide beheersubsidie kan worden verkregen op basis van de SRNL.

De investeringssubsidie kan op grond van artikel 8 van de SKNL gericht zijn op:

- a. maatregelen voor verbetering van de natuurkwaliteit in een bestaand natuurterrein waarbij het beheertype niet verandert;
- b. inrichtingsmaatregelen in een bestaand natuurterrein waarbij van het aanwezige beheertype wordt overgestapt naar het gewenste beheertype;
- c. inrichtingsmaatregelen waarbij landbouwgrond wordt omgevormd naar natuurterrein;
- d. inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond om de kwaliteit van een aanwezig agrarisch beheertype te verhogen;
- e. inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond met als doel om nieuwe landschapselementen aan te leggen.

Voor de onderdelen d. en e., inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond, is momenteel geen financiering beschikbaar. Deze onderdelen zijn niet op de ambitiekaart (SKNL) opgenomen.

3.2.4 Beheertypenkaart- agrarisch natuur- en landschap en water

Voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer onderscheiden de provincies vanaf 2016 de volgende vier leefgebieden: open grasland, open akkerland, droge dooradering, natte dooradering. Deze vier leefgebieden zijn de vier agrarische natuurtypen van de Index Natuur en Landschap 2016. Daarnaast wordt gewerkt met een categorie water.

In het Natuurbeheerplan zijn deze leefgebieden als zoekgebieden op de beheertypenkaart aangeduid. Alleen binnen de begrenzing van de zoekgebieden is subsidie voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer mogelijk. De begrenzing van de zoekgebieden heeft vorm gekregen via overleg in de gebiedsprocessen.

Voor elk leefgebied worden subsidiecriteria meegegeven. Deze criteria beschrijven de instapeisen voor een ecologisch effectieve subsidieaanvraag.

Er wordt naar gestreefd om het agrarisch natuur- en landschapsbeheer in te zetten in de meest kansrijke gebieden voor stabiele populaties. Hierbij is de versterking van en/of verbinding voor het Natuurnetwerk Nederland (voorheen EHS) een belangrijk uitgangspunt. Tevens is het gericht op kansrijkheid voor soorten die (deels) afhankelijk zijn van het agrarische cultuurlandschap.

Voor agrarisch natuurbeheer staat op de beheertypenkaart aangegeven welke leefgebieden (=natuurtypen) voor subsidie in aanmerking komen (zie kaartbijlage 1). Welke specifieke doelstellingen de provincie heeft m.b.t. soorten of soortengroepen wordt beschreven in hoofdstuk 4.

3.2.5 Monitoring

Monitoring is een essentieel onderdeel van de beheercyclus. De uitvoering van het natuurbeleid en –beheer dient onderzocht te worden om te weten of de afgesproken doelen ook gehaald en zo nodig bijgesteld moeten worden. Behalve informatie over de gerealiseerde hectares en het daarvoor benodigde geld (output), is ook informatie nodig over de resultaten in termen van bijv. aantallen dieren en planten (outcome).

Voor de monitoring van het natuurbeheer is een uniforme landelijke systematiek ontworpen en voor het vernieuwde agrarisch natuur- en landschapsbeheer is die nog in ontwikkeling.

Natuurbeheer

Voor de monitoring van het natuurbeheer is door de gezamenlijke provincies in overleg met de natuurbeheerders een methodiek vastgesteld, die is beschreven in de “Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS”, die te vinden is op het Portaal natuur en Landschap (<http://www.portaalnatuurenlandschap.nl/assets/Werkwijze-Monitoring-Beoordeling-Natuurnetwerk-N2000-050320143.pdf>). Hierin wordt per beheertype beschreven welke monitoring noodzakelijk is en hoe deze moet worden uitgevoerd. Op het Portaal Natuur en Landschap zijn ook bijlagen en achtergronddocumenten te downloaden. Gecertificeerde natuurbeheerders hebben het recht om de monitoring zelf uit te (laten) voeren en krijgen daarvoor via de lumpsum overeenkomst een monitoringssubsidie gebaseerd op de monitoringstarieven zoals vastgesteld in het openstellingsbesluit. Voor de overige natuurbeheerders voert de provincie de monitoring uit.

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Voor de monitoring van het agrarisch natuurbeheer wordt in de loop van 2015 een systematiek ontwikkeld en de planning is dat in het najaar van 2016 deze uniforme monitoringssystematiek wordt vastgesteld. Daarin wordt onderscheid gemaakt tussen beheermonitoring (het verzamelen van natuurgegevens die nodig zijn om het beheer (beter) uit te voeren) en beleidsmonitoring (het verzamelen van gegevens om de realisatie van de

beleidsdoelen (op provinciaal, landelijk en Europees niveau) te evalueren).

De verantwoordelijkheid voor de beheermonitoring bij het agrarisch natuurbeheer ligt bij de agrarische collectieven, de provincies zijn verantwoordelijk voor de beleidsmonitoring.

Water

De blauwe diensten worden ingezet op een bijdrage aan de waterkwaliteit van de KRW watergangen en het verhogen van het waterbergend vermogen. Hiervoor is een bestaand monitoringsprogramma van waterschappen en provincies (kwaliteit en kwantiteit) via welke lijn de toestand en ontwikkeling van de betreffende parameters worden gemonitord. Dit betekent dat voor blauwe diensten niet een apart monitoringsprogramma ontwikkeld hoeft te worden.

4 Natuur- en landschapsdoelen in Overijssel

In dit hoofdstuk worden de beleidsdoelen en criteria beschreven. Aan de criteria worden de subsidieaanvragen van natuurbeheerders en de gebiedsaanvragen van de collectieven getoetst.

4.1 Integrale gebiedsbeschrijving en visie op behoud en ontwikkeling

In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen per regio (zie Figuur 1) een beschrijving gegeven van de huidige natuurkwaliteit en de te ontwikkelen natuurdoelen.

Een meer gedetailleerde beschrijving van de verschillende deelgebieden is te vinden in bijlage 4. In deze bijlage staan de wezenlijke kenmerken en waarden die opgenomen zijn in de door PS vastgestelde omgevingsverordening. In bijlage 5 is een meer gedetailleerde beschrijving van de weidevogelgebieden uit het leefgebied Open grasland weergegeven.

Figuur 1 Regio's in provincie Overijssel

4.1.1 Noordwest Overijssel

Deze regio betreft de gemeenten Steenwijkerland en Zwartewaterland. Het gebied wordt begrensd door de provinciegrens (west, noord en oost), het Zwarte Water en de gemeentegrenzen van Staphorst, Zwolle en Kampen.

Het bestaat uit de volgende deelgebieden: Woldberg/Eese, Wieden-Weerribben, Oeverlanden Zwarte Water, Stadsgaten/De Ruiten.

In het noorden van de regio liggen de laagveenmoerasgebieden de Wieden en de Weerribben. Deze zijn aangewezen als nationaal park en Natura 2000-gebied. In het noordoosten ligt het bosgebied van de Woldberg en het landgoed de Eese. Het laagveenlandschap van Wieden en Weerribben is sterk gevarieerd met bosrijke natuurgebieden, met petgaten en legakkers, zeer soortenrijke trilvenen, hooilanden, rietlanden, grote meren en rationeel ingerichte landbouwpolders. De natuurgebieden Wieden en Weerribben beslaan circa 7000 ha. Aan de noord- en westzijde van de Weerribben en langs de west-, zuid-, en oostzijde van de Wieden liggen veenweidegebieden. Het ontginningsgebied rondom Scheerwolde is ten opzichte van het westelijke gebied grootschaliger en wordt intensiever gebruikt door de landbouw. In de zuidwesthoek van het gebied ligt het keileemplateau van het Hoge Land van Vollenhove met zijn kleinschalig landschap. Het gebied van de Woldberg en Eese is een uitloper van het Drentse keileemplateau. Dit gebied loopt door in het kleinschalig landschap van Paasloo. In het zuiden van de regio liggen de uitgestrekte weilanden rondom Genemuiden en Hasselt. Dit gebied is met name belangrijk als weidevogelgebied. Bijzonder in het rivierdal van de Vecht zijn de uiterwaardgebieden bij de monding van de Vecht en het Zwarte Water. Het rivierdal kent veel verschillende biotopen in zowel natte als droge milieus. Zeer bijzonder is met name de aanwezigheid van kievitsbloemhooilanden langs de Vecht en Zwarte Water.

De belangrijkste natuurwaarden betreffen:

- De uitgestrekte laagveengebieden met een afwisseling van plassen, moerassen, rietlanden, trilvenen, natte schraalgraslanden, moerasbos met de daarbij behorende bijzondere fauna. Bijzonderheden zijn o.a. de Otter, Grote Vuurvlinder en een aantal zeldzame moerasvogels zoals de Purperreiger, Roerdomp en Lepelaar;
- De hogere zandgronden en keileemopduikingen met soortenrijke oude houtwallen in de omgeving van Paasloo (noorden) en Vollenhove (noordwesten);
- Het uitgestrekte veenweidegebied met grote betekenis voor weidevogels;
- De internationale betekenis voor doortrekkende en overwinterende vogelsoorten, zoals Kleine Zwaan en Kolgans.

In hoofdlijnen wordt in dit gebied gestreefd naar de ontwikkeling van de volgende typen natuur:

- Uitbreiding van de moerasgebieden door omvorming van een aantal polders tot moerasgebied;
- Zodanig beheer van de bestaande moerasgebieden dat een goed evenwicht ontstaat tussen natuurbehoud en rietlandbeheer;
- Versterking van de moerasverbinding tussen de Wieden en de Weerribben en de Wieden het weidevogel- en moerasgebied bij Giethoorn;
- Behoud en ontwikkeling van de weidevogelpopulaties, vooral gericht op de Grutto, Tureluur en Wulp in de landbouwgebieden en aanvullend meer kritische weidevogels zoals Watersnip, Slobeend en Zomertaling in de reservaten;
- Behoud en herstel van de landschappelijke en natuurkwaliteit van het kleinschalige houtsingelgebied bij Paasloo en op het Hoge Land van Vollenhove;
- Behoud en versterking van de populatie van de Knoflookpad en Rugstreeppad in het Heetveld;
- Versterking van de populatie van de Kievitsbloem langs het Zwarte meer en Zwarte Water.

4.1.2 Netwerkstad Zwolle-Kampen

Deze regiobeschrijving heeft betrekking op de gebieden van de IJsseldelta en de Oeverlanden, Zwarte Water en Vecht. Het gebied bevat grote delen van de gemeenten Kampen en Zwolle. Een groot deel van het gebied is aangewezen als Nationaal Landschap. Het bestaat uit de volgende deelgebieden: Uiterwaarden IJssel en Zwarte Meer/Vossemeer.

De belangrijkste natuurwaarden in dit gebied liggen in de weidevogelgebieden, het IJsseldal en langs de randmeren.

Meer dan 80% van het gebied bestaat uit grasland. In het westen liggen de uitgestrekte weilanden rondom Kampen. Centraal in het gebied ligt de IJssel, een gebied met veel vooral buitendijkse natuur. Het gebied kenmerkt zich door rust, ruimte en water. In het westelijk deel, de IJsseldelta, gaat het vooral om een belangrijk weidevogelgebied. Voor de Grutto is de IJsseldelta het belangrijkste bolwerk in Overijssel. De omgeving van het Zwarte Water is voor weidevogels, maar ook voor riet-, water-, en moerasvogels van belang. Bijzonder is m.n. de aanwezigheid van kievitsbloemhooilanden, deze liggen vooral langs het Zwarte water.

Op lage delen van de uiterwaarden en in geulen komen graslanden voor met soorten van het Dotterbloemtype en andere natte graslandtypen.

Zowel de IJssel als de oeverlanden langs de randmeren zijn aangewezen als Natura 2000 gebied. Door de noordzuid-ligging is de IJssel een belangrijke verbinding tussen de Gelderse Poort en het grote natuurcluster IJsseldelta, Wieden, Weerribben. Dat geldt met name voor vissen en watervogels en in mindere mate voor zoogdieren en insecten. Ook zijn er belangrijke dwarsrelaties met de Veluwe, landgoederen en binnendijkse komgebieden.

De belangrijkste natuurwaarden betreffen:

- De grote betekenis van vooral de uiterwaarden van de IJssel en oeverzones langs het Zwarte Meer voor vele bedreigde vogelsoorten, zoals Kwak, Zomertaling, Kwartelkoning, Waterral, Watersnip, Patrijs, etc.;
- De betekenis voor de weidevogels. Het gebied is voor Overijssel het belangrijkste gebied voor de Grutto;
- De internationale betekenis voor doortrekkende en overwinterende vogelsoorten, zoals Kleine Zwaan en Kolgans;
- De betekenis voor stroomdalflora, die voorkomt op oeverwallen, rivierduinen en dijken;
- Het voorkomen van bijzondere bostypen zoals het hardhoutooibos van het Zalkerbos;
- Het voorkomen van bijzondere geomorfologische verschijnselen, zoals rivierduinen en kronkelwaarden.

In hoofdlijnen wordt in dit gebied naar de ontwikkeling van de volgende typen natuur gestreefd:

- Versterking van de natuurwaarden in het IJsseldal, vaak in combinatie met projecten in het kader van ruimte voor de rivier;
- Behoud en ontwikkeling van de weidevogelpopulaties, vooral gericht op de Grutto, Tureluur en Wulp in de landbouwgebieden en aanvullend ook meer kritische weidevogels zoals Watersnip, Slobeend en Zomertaling in de reservaten;
- Versterking van de populatie van de Kievitsbloem langs het Zwarte meer en Zwarte water;
- Ontwikkeling van de bypass Kampen met langs de randen moerasgebied.

4.1.3 Salland

De regio Salland heeft betrekking op het gebied tussen het Vecht-Regge-gebied (noordgrens), de Sallandse Heuvelrug (oostgrens) en in het westen en zuiden de provinciegrens. Het omvat de gemeenten Deventer, Olst-Wijhe, Raalte, (deke van) Zwolle, Hellendoorn en Rijssen-Holten. Salland wordt globaal begrensd door de IJssel, de Vecht, de

Sallandse Heuvelrug en de Schipbeek. Tevens wordt het IJsseldal tussen Deventer en Zwolle tot deze regio gerekend. Het bestaat uit de volgende deelgebieden: Sallandse Heuvelrug, Randen Sallandse Heuvelrug, Boetelerveld en een deel van de IJsseluiterwaarden.

In Salland zijn van oost naar west te onderscheiden de zandlandschappen (jonge ontginningen en kampen) en de rivierlandschappen (mengelgronden, kommen en oeverwallen). Met name op de overgang van het zandlandschap naar het rivierenlandschap ligt een groot aantal landgoederen en buitenplaatsen. Het landschap wordt hier bepaald door historische landhuizen, parken, bossen en monumentale lanen. De landgoederen leveren een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van natuur, landschap en cultuurhistorie. Ze zijn tevens van betekenis voor de bosbouw, de landbouw en hebben een belangrijke recreatieve functie.

Dwars door de dekzanden heen snijden de beekdalen. Hierin worden beek- en broekeerdgronden aangetroffen. Van oudsher is Salland hydrologisch een afwisselend gebied. Naast de droge dekzanden bestonden er nattere zones met kwelwater of stagnerend regenwater. Van oudsher was de kwel het sterkst in een zone waar het grondwater afkomstig van de Veluwe en die van de Sallandse Heuvelrug gezamenlijk uittrad. Hier bevinden zich nu nog een aantal kwelgebieden (o.a. Pleegsterweiden/Schoonheten, Gooiermars en Wolbroeken). Honderdvijftig jaar geleden was een groot gedeelte van het gebied nog woeste grond. De stuwwal was grotendeels bedekt met heide. De zone aan de voet en de aangrenzende dekzandvlakte bestond grotendeels uit een nat gebied met hoogveentjes, natte heides, natte schraallanden en nat berkenbroekbos. Voor het overige bepaalde de mens het landschap. Het kleinschalige kampen-essenlandschap bestond uit akkers met houtwallen. De beekdalen werden gebruikt als weiden en hooilanden. De meeste bossen maakten deel uit van landgoederen. Verder komen twee heiderestanten in Salland voor, buiten de Sallandse Heuvelrug zijn het Boetelerveld en het Wechelerveld. Het Luttenbergerven is een klein moerasgebied met o.a. vochtige schraalgraslanden, waaronder nog een redelijk gaaf blauwgraslandje, bloemrijke graslanden en zure broekbossen.

Het gebied Pleegsterweiden (ten westen van Schoonheten) is het belangrijkste kwelgebied. In dit gebied komt waarschijnlijk nog regionale kwel aan de oppervlakte. De actuele botanische waarden in het gebied zijn hoog. Daarnaast komen hier nog enkele grienden voor. De Gooiermars is eveneens een belangrijk kwelgebied. Ook hier werden nog diverse kwelindicatoren aangetroffen. De landgoedbossen zijn vooral belangrijk als leefgebied voor veel vogelsoorten, voor vleermuizen en grotere zoogdieren als de Boommarter. Daarnaast herbergt Salland nog een aantal goede weidevogelgebieden: Laag Zuthem, Wijnvoorden, Damhoek, Lemelerveld, Schanenbroek en Fliermaten.

De IJssel is aangewezen als Natura 2000-gebied. Door de Noord-Zuid ligging is de IJssel een belangrijke verbinding tussen de Gelderse Poort en het grote natuurcluster IJsseldelta, Wieden, Weerribben. Dat geldt met name voor vissen en watervogels en in mindere mate voor zoogdieren en insecten. Ook zijn er belangrijke dwarsrelaties met de Veluwe, landgoederen en binnendijkse komgebieden.

De belangrijkste natuurwaarden betreffen:

- De grote betekenis van het IJsseldal voor vele bedreigde vogelsoorten, zoals Kwak, Zomertaling, Kwartelkoning etc.;
- De internationale betekenis voor doortrekkende en overwinterende vogelsoorten, zoals Kleine Zwaan en Kolgans;
- De betekenis voor stroomdalflora, die voorkomt op oeverwallen, rivierduinen en dijken;
- Het voorkomen van bijzondere bostypen zoals het zachthoutooibos in de Duurse Waarden en het hardhoutooibos bij Fortmond;
- Het voorkomen van bijzondere geomorfologische verschijnselen, zoals rivierduinen en kronkelwaarden;
- Heiderestanten zoals het Boetelerveld en Wechelerveld;

- Landgoederen met een kleinschalige afwisseling van bossen, en schraalgraslanden;
- Het gebied heeft enkele belangrijke weidevogelgebieden zoals het Lierder en Molenbroek.

In hoofdlijnen wordt in dit gebied naar de ontwikkeling van de volgende typen natuur gestreefd:

- Versterking van de natuurwaarden in het IJsseldal, vaak in combinatie met projecten in het kader van ruimte voor de rivier;
- Behoud en ontwikkeling van de weidevogelpopulaties, vooral gericht op de Grutto, Tureluur en Wulp;
- Versterking van de populatie van de Kievitsbloem langs de weteringen nabij Zwolle;
- Behoud en ontwikkeling van de natte heide terreinen;
- Versterking van de landgoederenzone met een afwisseling van bossen met hoge natuurwaarden, schraalgraslanden en landschapselementen.

4.1.4 Noordoost Overijssel

Deze regio omvat de gemeenten Staphorst Dalfsen, Ommen Hellendoorn en Hardenberg,. Het bestaat uit de volgende deelgebieden: Oldematen/Veerslootslanden, Het Reestdal, Vechtdal, deel Reggedal.

In de regio Noordoost Overijssel komen veel en grote bossen, natuurgebieden, landgoederen en waardevol cultuurlandschap voor. In het noorden van de regio ligt het moeras- en singellandschap ten noordwesten van Rouveen en het weidegebied ten zuiden hiervan. In het oosten vormt het grensriviertje de Reest een half-natuurlijk geheel met veel hooilanden, wat hei en bos. Dit sluit aan op het Drentse deel van dit gebied. De omgeving van Rouveen, met name het gebied Olde Maten, is een belangrijk onderdeel van het laagveenmoerasgebied van Noordwest-Overijssel. De gebieden Rouveen, Ruiten en Veenenkampen worden daarnaast gekenmerkt door bijzondere sloot- en slootkantvegetaties. Dit gebied is lokaal ook van grote betekenis voor weidevogels.

De Reest is een bijzondere grensrivier wat vooral blijkt uit de bonte hooilanden aan beide zijden en de zeer diverse fauna. Binnen het gebied zijn tevens diverse gebieden met een overwegend agrarisch karakter aanwezig. Het betreft de gebieden Den Ham, Witharen, Dalmsholte/Giethmen en de Marshoek.

Het Vecht-Regge gebied bestaat uit de volgende kenmerkende eenheden: rivierdal, stuwwallen, grote bosgebieden, heiden en vennen, landgoederen, oude cultuurlandschappen, kleinschalig oud cultuurlandschap, open graslandengebied, heide- en veenontginnings-gebieden. Het rivierdal van Vecht en Regge kent veel verschillende biotopen in zowel natte als droge milieus. Langs de Vecht en de Regge komen afgesneden meanders voor. Een deel ervan heeft een eenzijdige verbinding met de rivier. Alle stadia van verlanding van open water, drijftillen, riet en zeggemoeras tot en met broekbos komen voor. Veel oude rivierlopen, vooral die langs de Regge, zijn geheel of deels dichtgeschoven. Zeer dynamische natuur, welke kenmerkend is voor een levend riviersysteem ontbreekt op landschapsschaal en slechts plaatselijk komt in het rivierdal bos voor. Op lage delen van de uiterwaarden en in geulen komen graslanden voor met soorten van het Dotterbloemtype en andere natte graslandtypen. Op gradiënten met invloeden van het grondwater zijn soortenrijke schraalland- en kleine zeggenvegetaties te vinden. Deze typen zijn o.a. in de Rheezermaten, in het Junner- en Arriër Koeland en in de Eerder hooilanden te vinden. De meeste cultuurgronden zijn intensief in gebruik. Door grote variatie en de samenhang met grote natuurgebieden in de omgeving van het dal zijn de faunawaarden in het Vecht- en Regge gebied hoog. Voor veel diersoorten is de combinatie van bosrijk gebied en gevarieerd dal belangrijk; er zijn veel ecologische relaties. Met een aantal soorten gaat het niet zo goed, zoals Patrijs, Waterral en Watersnip. Het zijn bedreigde soorten. In de gehele Vecht zijn vistrappen aanwezig bij de stuwen. Bij de beneden- en boven Regge is dat ook het geval.

Van de 65 dagvlindersoorten van Nederland, is ongeveer de helft in het Vechtgebied aangetroffen.

In de regio Noordoost Overijssel liggen veel landgoederen. Zij vormen economische eenheden die niet alleen een belangrijk aandeel leveren in de kwaliteit van natuur, landschap en cultuurhistorie maar eveneens voor de landbouw, de bosbouw en de recreatie van groot belang zijn. Verder zijn landgoederen van betekenis voor waterhuishouding en milieu. Veel landgoederen zijn gerangschikt onder de Natuurschoonwet. Veel landgoederen hebben zowel een karakteristiek landhuis, kenmerkende streekeigen boerderijen, oude parkbossen, multifunctionele bossen, essen en andere oude cultuurlandschappen. De afwisseling in de diverse terreintypen is tevens een afspiegeling van de verwevenheid van functies, waardoor een landgoed zich in het bijzonder onderscheidt van andere bedrijven.

In Noordoost Overijssel liggen vooral in het noordoostelijk deel grote open akkergebieden. De kenmerkende akkervogels staan hier sterk onder druk.

In hoofdlijnen wordt in dit gebied naar de ontwikkeling van de volgende typen natuur gestreefd.

- Het ontwikkelen van de Vecht en Regge als een halfnatuurlijke laaglandrivier; daarbij horen natuurlijke rivierprofielen, nevengeulen, erosie en sedimentatie, overstroming en zandafzetting in de uiterwaarden en rivierduinvorming. Referentiebeelden zijn te vinden in het riviersysteem van de Hase, de Lippe en Ems (Duitsland) en voor een deel in het systeem van de Allier (Frankrijk). Binnen dit gebied ontwikkelen van riviergebonden grazige vegetaties zoals kruidenrijke (overstromings)graslanden, dotterbloem- en Kievitsbloemhooilanden in afwisseling met rietland en moeras. en op de meest droge delen rivierduin-graslanden en andere droge graslanden. Vergroten van de variatie en structuur in de rivierdalen door ontwikkelen van struwelen, herstellen oude meanders, ontwikkelen van (hardhout) ooibos en aanleg van poelen voor amfibieën. De natuurlijke waarden van de (multifunctionele) bossen vergroten via geïntegreerd bosbeheer, en ontwikkelen van hard- en zachthout ooibossen op plaatsen waar dat rivierkundig mogelijk is;
- Herstel van de natuurlijke waterhuishouding in het Reestdal en Vledder en Leyer hooilanden. Ontwikkeling van soortenrijke dotterbloemgraslanden;
- Ontwikkeling van een groot aaneengesloten laagveenmoeras gebied met afwisseling van Blauwgraslanden, Dotterbloemgraslanden, weidevogelgraslanden en moerasvegetaties in het gebied Oldematen/Veerslootslanden;
- Behoud en versterken van weidevogelkerngebieden in het veenweidegebied bij Staphorst;
- Behoud en versterking van de landschappelijke en natuurwaarden van het kleinschalig cultuurlandschap;
- Versterken van de akkervogelpopulatie in het open akkergebied.

4.1.5 Noordoost Twente

Deze regio omvat de gemeenten Tubbergen, Dinkelland, Oldenzaal en Losser en bestaat uit de volgende deelgebieden: Mander/Reutum, Dinkeldal boven- en middenloop, Dinkeldal benedenloop/Ottershagen, Volther, Agelerbroek en achter de Voort, Beekdalen Weerselo, Bergvennen, Punthuizen, Stuwwal Oldenzaal

Het gebied wordt gekenmerkt door een grote variatie aan landschapstypen, bijzondere natuurwaarden en een gevarieerde bodemkundige opbouw en waterhuishouding, waarin ook de mens een belangrijke factor is geweest. Vlak bij elkaar komen kleinschalige houtwalgebieden, soortenrijke bossen, beekdalen, vochtige heidegebieden en open landbouwgebieden voor.

Kenmerkend zijn de stuwwal van Oldenzaal en de stuwwal van Ootmarsum met relatief grote hoogteverschillen. Ten westen hiervan ligt het bekken van Hengelo met een aantal van oost naar west stromende beken die op de stuwwallen ontspringen. In dit gebied ligt een aantal kwelgebieden waar grondwater vanuit de stuwwallen aan de oppervlakte komt. Ten oosten van de stuwwallen stroomt de Dinkel waarvan vooral de bovenloop nog een nagenoeg natuurlijk karakter heeft. De benedenloop is grotendeels gekanaliseerd. Ten oosten van de Dinkel liggen vrij open heideontginningen met verspreid enkele heidereservaten.

De bodemkundige opbouw varieert in grote lijnen van veld- en haarpodzolen en tertiaire kleigronden op de stuwwallen en in het oostelijk dekzandgebied, tot enkeerdgronden op de essen en kleiachtige (beekdal-) gronden in de beekdalen.

De waterhuishouding wordt gekenmerkt door het grote aantal stroomgebieden dat in het gebied valt te onderscheiden, waarbij de stuwwal als hoofdwaterscheiding fungeert. In grote lijnen vormen de stuwwallen en dekzandruggen de infiltratiegebieden en de beekdalen de kwelgebieden.

In het gebied liggen veel landgoederen. Het merendeel hiervan is gerangschikt onder de Natuurschoonwet 1928. Doelstelling van de landgoedeigenaren is handhaving en ontwikkeling van de op het landgoed aanwezige waarden en functies. Om dit te bereiken wordt gestreefd naar een economisch en ecologisch duurzame basis. Landgoederen zijn geen statische eenheden. De huidige waarden en functies van landgoederen hebben zich door de tijd heen ontwikkeld door in te spelen op veranderingen. Met betrekking tot de inzet van instrumenten en middelen geldt dat de rangschikking onder de Natuurschoonwet gewaarborgd is.

In een aantal kleinere gebieden nabij Albergen komen plaatselijk nog Grutto's in goede dichtheden voor. Plas-dras-plekken in het broedseizoen kunnen hier een belangrijke stimulans geven aan de weidevogelstand.

In hoofdlijnen wordt in dit gebied naar de ontwikkeling van de volgende typen natuur gestreefd.

- Ontwikkeling van aaneengesloten natuurgebieden in de brongebieden boven op de stuwwallen van Oldenzaal en Ootmarsum met afwisselend bossen, halfnatuurlijke graslanden, heide, en halfnatuurlijke beekdalen;
- Ontwikkeling van een aantal natte natuurgebieden in de kwelgebieden aan de voet van de stuwwallen en in het bekken van Hengelo. Bij de begrenzing hiervan is een watersysteembenadering toegepast. Gestreefd wordt naar waterhuishoudkundig duurzaam te ontwikkelen gebieden. In deze gebieden wordt voor een deel een combinatie met de opvang van water (retentie) gerealiseerd;
- Vergroting en hydrologisch herstel van natte heidegebieden;
- Herstel van het natuurlijke karakter van beken en beekdalen;
- Ontwikkeling van een zo natuurlijk mogelijke Dinkel en Dinkeldal en de ontwikkeling van een aansluitend inundatiegebied in Ottershagen. Ook hier worden de natuurdoelen gecombineerd met de opvang van water;

- Behoud en versterking van de landschappelijke en natuurwaarden van het kleinschalig cultuurlandschap;
- Behoud en ontwikkeling van de weidevogelpopulaties, vooral gericht op de Grutto.

4.1.6 Zuid Twente en Netwerkstad Twente

Het bestaat uit de volgende deelgebieden: Reggedal, Wierdense veld, Borkeld, Diepenheim, Engbertsdijkvenen, Heide- en veengebieden zuid Twente, Twickel, Landgoederen en beekdalen Enschede/Hengelo.

Landbouw, natuur, stad en infrastructuur komen in elkaars nabijheid voor en zijn sterk met elkaar verweven. Karakteristiek voor zuid-Twente is het voorkomen van grote bevolkingsconcentraties in de directe nabijheid van aantrekkelijke landschappen. Dit is niet alleen het geval bij de drie grote steden maar ook bij kernen als Goor en Haaksbergen.

Het veelzijdige landelijk gebied is van belang voor recreatie en toerisme. Het is een uitloopgebied voor de eigen inwoners en vervult tevens een belangrijke toeristische functie. Dit uit zich ondermeer in de aanwezige verblijfsrecreatie, dagrecreatieterreinen en mogelijkheden voor recreatief medegebruik zoals wandelen, fietsen, vissen en kanoën.

Een belangrijk deel van de hoofdinfrastructuur van Overijssel, met onder andere A1, N35, Twentekanaal en spoorlijnen, doorkruist de ecologische structuur van dit gebied.

Het water loopt van zuidoost naar noordwest door vele beken en beekjes die sterk door de mens zijn beïnvloed. Het Twentekanaal speelt een belangrijke rol in de waterhuishouding. Het water verdwijnt snel uit het gebied. Er zijn landbouw- en natuurgebieden verdroogd, maar ook zijn er (te) natte situaties voor de landbouw.

De natuur is divers en deels van hoge kwaliteit. Het landschap is aantrekkelijk en de waarden van het cultureel erfgoed zijn hoog. Kenmerkend is ook het grote aantal landgoederen.

In het gebied liggen veel landgoederen (circa 80), waarvan enkele zeer grote, zoals Twickel en Weldam. Het merendeel hiervan is gerangschikt onder de Natuurschoonwet 1928. Doelstelling van de landgoedeigenaren is handhaving en ontwikkeling van de op het landgoed aanwezige waarden en functies. Om dit te bereiken wordt gestreefd naar een economische en ecologische duurzame basis. Landgoederen zijn geen statische eenheden; de huidige waarden en functies hebben zich ontwikkeld door in te spelen op veranderingen. Met betrekking tot het Natuurbeheerplan geldt dat de rangschikking onder de Natuurschoonwet gewaarborgd is.

In hoofdlijnen wordt in dit gebied naar de ontwikkeling van de volgende typen natuur gestreefd:

- Versterking van de natuurwaarden op landgoederen, vooral in de vorm van halfnatuurlijk en nat schraalgrasland, herstel van het kleinschalig cultuurlandschap met een afwisseling van bossen, halfnatuurlijke graslanden, essen, heide, en natuurlijke beken;
- Vergroting en hydrologisch herstel van natte heide- en veengebieden;
- Ontwikkeling van een aantal natte natuurgebieden in de kwelgebieden aan de voet van de Sallandse heuvelrug. Bij de begrenzing hiervan is een watersysteembenadering toegepast. Gestreefd wordt naar waterhuishoudkundig duurzaam te ontwikkelen gebieden;
- Herstel van het natuurlijke karakter van beken en beekdalen;
- Behoud en versterking van de landschappelijke en natuurwaarden van het kleinschalig cultuurlandschap.

4.2 Beleidsdoelen en criteria natuur- en landschapsbeheer

De ambities voor het natuurbeheer zijn vastgelegd op de ambitiekaart en de te realiseren beheerdoelen op de beheertypenkaart. Op de ambitiekaart zijn de volgende categorieën gebieden opgenomen:

1. Gebieden die door Provinciale Staten als “te realiseren EHS” zijn vastgesteld, deze zijn aangegeven met beheertype N00.01 (nog om te vormen naar natuur).
2. Gebieden uit de categorie bestaande natuur waar subsidies kwaliteitsverbetering mogelijk zijn. Dit betreft de Natura 2000-gebieden. Binnen de N2000 gebieden is alleen subsidie mogelijk voor maatregelen die zijn opgenomen in de N2000 gebiedsdocumenten.

In paragraaf 3.2 staat een toelichting op de interpretatie en werkwijze van de beheertypenkaart en de ambitiekaart.

4.3 Beleidsdoelen en criteria agrarisch natuur en landschapsbeheer

In deze paragraaf wordt beschreven welke beleidsdoelen de provincie heeft met betrekking tot agrarisch natuur en landschapsbeheer, de begrensde (leef)gebieden en hoe tot de begrenzing is gekomen.

De in deze paragraaf 4.3 geschetste ecologische kwaliteitscriteria beschrijven de gewenste kwaliteit die de provincie nastreeft in de habitats/leefgebieden en zijn richtinggevend bij de uitwerking van de gebiedsaanvragen door de collectieven.

4.3.1. algemene beleidsdoelen en criteria

Voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer streeft de provincie naar het behoud van een aantal soorten die van internationaal belang zijn (zie internationale doelenkader op het portaal natuur en landschap).

Om de gewenste ecologische effectiviteit te bereiken zijn bij het begrenzen van de agrarische leefgebieden keuzes gemaakt. Hiervoor heeft een intensief gebiedsproces plaatsgevonden met de gebiedspartners en de agrarische collectieven. Hierbij is gebruik gemaakt van het doelenkader zoals vastgesteld door GS, het advies van Alterra over leefgebieden en criteria (zie www.portaalnatuurenlandschap.nl), het onderzoek dat Ecogroen heeft gedaan in opdracht van provincie Overijssel naar de effectiviteit van botanisch beheer en kennis van ecologen met lokale deskundigheid. De waterdoelen (Categorie Water) zijn in overleg met de waterschappen Drents Overijsselse Delta en Vechtstromen en de agrarische collectieven opgesteld.

In Overijssel zijn de volgende leefgebieden/zoekgebieden onderscheiden:

- Open grasland (dit is onderverdeeld in twee beheertypen)
- Open akker
- Droge dooradering
- Categorie Water

Het leefgebied natte dooradering is niet als zelfstandig leefgebied in het Natuurbeheerplan opgenomen. De potentiële gebieden voor soorten van natte dooradering zijn grotendeels begrensd als leefgebied open grasland of droge dooradering. De beheeractiviteiten ten behoeve van de soorten van het leefgebied natte dooradering zijn mogelijk binnen de

leefgebieden open grasland en droge dooradering.

Bij het vorm geven van de beheerstrategie door de collectieven en het opstellen van de gebiedsaanvraag wordt de volgende prioritering gehanteerd:

1. De hoogste prioriteit ligt bij het weidevogelbeheer voor het in stand houden van Grutto, Tureluur en Wulp.
In Overijssel streven we er naar om van de huidige oppervlakte weidevogelbeheer, met een rustperiode (in het broedseizoen) en/of plas-dras-pakketten (2015), op minimaal 80 % van het oppervlak deze vorm van beheer voort te zetten. Daarnaast is er ruimte om ook op beperkte schaal maatregelen in te zetten voor de Kievit (zie 4.3.2).
2. De tweede prioriteit ligt binnen de droge dooradering. Hier ligt de focus op Boomkikker, Knoflookpad en Kamsalamander.
Dit zijn de soorten waarvan het agrarisch natuurbeheer een hoge bijdrage aan de instandhouding kan leveren. Door de aanleg van basisbiotopen kan deze populatie versterkt worden. Deze basisbiotopen bestaan uit een combinatie van poel(en), extensief grasland, houtwallen en ruigtestroken. Behalve de gebieden waar deze soorten nu voorkomen zijn de in bijlage 3 opgenomen ecologische verbindingzones hierbij een hulpmiddel om de meest kansrijke plekken te bepalen.
3. Derde prioriteit heeft de versterking van de kwaliteit van landschapelementen in combinatie met de aanleg en beheer van ruigtestroken en bloemrijke randen, ten behoeve van de soorten voor droge dooradering.
4. Vierde prioriteit is de mogelijkheid om een pilot akkerbeheer te starten in het gebied van Vriezenveen-Hardenberg.

Om bovenstaande prioriteiten te kunnen realiseren wordt de oppervlakte botanisch beheer fors verminderd. Lopende contracten botanisch beheer die volgens de nulmeting van Ecogroen in de categorieën beperkte waarde en matige waarde zitten worden alleen verlengd als er kwaliteitsverbetering wordt afgesproken met de eigenaar. Deze kwaliteitsverbetering kan bestaan uit beheermaatregelen (b.v. vroeger en vaker maaien) of inrichtingsmaatregelen (aanleg houtwal, poel of natuurvriendelijke oever). Als eigenaren hier niet toe bereid zijn worden de contracten niet verlengd en kan eventueel overgestapt worden op een nieuw contract onder de hierboven geformuleerde criteria.

Hieronder volgt een beschrijving per leefgebied. In deze beschrijving worden de doelen aangeduid en zijn voor de collectieven de basis voor de uitwerking van de gebiedsaanvragen. Collectieven kunnen alleen voor deze begrensd gebied een gebiedsaanvraag doen.

4.3.2. Leefgebied open grasland

Algemene beschrijving

Het leefgebied open grasland bestaat uit open landschappen met overwegend grasland, waarvan een relevant deel uit vochtig en kruidenrijk grasland bestaat. Vaak is dit leefgebied doorsneden met een fijnmazig netwerk van lijnvormige wateren: sloten, weteringen en vaarten. De meeste weidevogelsoorten (zoals grutto) zoeken altijd de meest open delen van het landschap op. Enkele soorten (wulp) zijn tolerant voor aanwezigheid van riet of opgaande elementen. Idealiter bestaat een kerngebied voor soorten van open grasland zowel uit natuur- als agrarische gronden die in samenhang worden beheerd, gefaseerd in ruimte en tijd. Op de natuurgronden staat de natuurfunctie voorop. Op de agrarische gronden die mede voor weidevogels worden beheerd, weegt de productiefunctie het zwaarst, maar vindt deze productie plaats binnen de voorwaarden die het behoud van biodiversiteit stelt. Beheer en inrichting van agrarische gronden en natuurgronden worden zo goed mogelijk op

elkaar afgestemd. Wanneer natuurgebied geheel afwezig is, wordt in het agrarisch gebied voor het zelfstandig functioneren als kerngebied voldoende 'op kuikenland gericht beheer' ingezet. Op de percelen zonder kuikenlandbeheer, wordt gestreefd naar een maximale overleving van nesten en kuikens door middel van nestbescherming in combinatie met maatregelen voor kuikenoverleving zoals randen- en greppelbeheer, vluchtheuvels en verbindingen met kruidenrijk grasland.

Soorten

De doelsoorten in het leefgebied open grasland zijn:

Tabel 1 Doelsoorten leefgebied open grasland

Soort	Broedvogel	fouragerend
<i>Vogels</i>		
Grutto	x	
Tureluur	x	
Wulp	x	
Kievit	x	
Scholekster	x	
Watersnip	x	
Slobeend	x	
Zomertaling	x	
Graspieper	x	
Gele kwikstaart	x	
Veldleeuwerik	x	
Kwartelkoning	x	
Zwarte stern		x
Purperreiger		x
Velduil	x	

Voor de ecologische criteria van de doelsoorten wordt verwezen naar de soortenfiches Agrarisch natuur- en landschapsbeheer als informatiebron, zie <http://www.portaalnatuurenlanschap.nl>.

Beheertypen en begrenzing van de leefgebieden open grasland

Binnen het "leefgebied open grasland" worden voor Overijssel twee beheertypen onderscheiden. Dit onderscheid is gemaakt op basis van de verschillende eisen die bepaalde groepen 'open grasland' soorten stellen aan hun leefomgeving. Dit leidt tot de volgende indeling:

a. Beheertype: Weidevogelbeheer kritische soorten

- Leefgebied Kritische soorten: streven naar minimaal behoud van de huidige stand van grutto, tureluur en wulp. Deze leefgebieden kunnen als broedgebied tevens een belangrijke bijdrage leveren aan het behoud van: kievit, scholekster, watersnip, slobeend, zomertaling, graspieper, veldleeuwerik, gele kwikstaart, kwartelkoning en als fourageergebied voor zwarte stern en purperreiger.
- Op de kaart zijn de leefgebieden Weidevogelbeheer kritische soorten begrensd op basis van de (recente) aanwezigheid van de doelsoorten, waarbij is uitgegaan van minimaal 10 broedparen van grutto per 100 ha óf minimaal 50 broedparen van de soorten grutto, tureluur en slobeend samen per 100 ha. Daarnaast is ook het gebied Staphorsterveld hierbij opgenomen, omdat dit één van de belangrijkste broedgebieden van de wulp in Nederland is. De begrenzing betreft het gebied, waar (recent) minimaal 5 broedparen wulp per 100 ha aanwezig waren. Hier wordt ingezet

op specifieke maatregelen voor de wulp (maatwerk).

b. Beheertype: Weidevogelbeheer niet-kritische soorten

- Niet-kritische soorten: kievit. Dit betreft het inzetten van gerichte maatregelen op (mais)akkers en aanliggende percelen om de overlevingskansen van legsels, maar vooral kuikens van kievit te vergroten. Ook de scholekster, gele kwikstaart, veldleeuwerik en graspieper kunnen van deze maatregelen profiteren.
- Op de kaart zijn de leefgebieden Weidevogelbeheer niet-kritische soorten begrensd op basis van de (recente) aanwezigheid van minimaal 30 broedparen van de soorten kievit en scholekster samen per 100 ha.

In onderstaande tabel (Tabel 2) zijn de gebieden benoemd, waar weidevogelbeheer voor kritische en niet-kritische soorten mogelijk is.

Tabel 2 Overzicht leefgebieden open grasland Overijssel

Gebied	Weidevogelbeheer kritische soorten en niet kritische soorten (zie kaart)	Weidevogelbeheer niet kritische soorten (zie kaart)
Noordwest-Overijssel	Noord-Overijssel (Marker- en Oosterbroek, Blankenham, Leeuwtveld, Barsbekerbinnenpolder, Giethoorn-Noord)	Blankenham-Kuinre, Marker- en Oosterbroek, Giethoorn-Steenwijk, Eesveen, Leeuwtveld,
	IJsseldelta	IJsseldelta,
	Staphorsterveld-Tolhuislanden	Staphorst, Genne-Oost,
Midden-Overijssel	Lierder- en Molenbroek	Lierder- en Molenbroek,
	Schanenbroek-Hellendoornsebroek	Schanenbroek-Hellendoornse broek
	Daarle-Vriezenveen	Den Ham-Vroomshoop, Daarle-Vriezenveen Dijkerhoek, Rijssen, Wierden,
	Bolwerksweiden	Open akkergebieden Vroomshoop-Bergentheim en Gramsbergen-De Krim
Noordoost-Twente	Albergen <i>*zoekgebied rond Ottershagen (nog nader uit te werken; nu alleen op ambitiekaart NBP)</i>	Albergen, , Tubbergen, Saasveld-Weerselo, Oldenzaal.

Criteria voor beheertype: weidevogelbeheer kritische soorten

De hierna volgende ecologische kwaliteitscriteria beschrijven de gewenste kwaliteit die de provincie nastreeft in dit leefgebied en zijn richtinggevend bij de uitwerking van de gebiedsaanvragen door de collectieven.

Richtlijnen:

- Er wordt naar gestreefd om op minimaal 20% van de beheerde oppervlakte voor weidevogels een geschikte drooglegging(streefdoel) te realiseren. Daarnaast tenminste 0,5 ha per 100 ha 'plas-dras' gedurende het broedseizoen (15 februari tot minimaal 15 april). Omdat minimaal 20 % geschikte drooglegging vaak op korte termijn niet haalbaar is (zowel bereidheid om deel te nemen, als technische uitvoerbaarheid), wordt in eerste instantie zwaarder ingezet op plas-dras (1-2 ha per 100 ha) met aangrenzend kuikenland.
- Minimaal 20 ha per 100 ha beheerd gebied bestaat uit kuikenland. Er is minimaal 1,4 ha kuikenland per grutto-broedpaar aanwezig, daarvan is minimaal 0,7 ha kuikenland kruidenrijk grasland aanwezig en bereikbaar voor het beheerd gebied wordt met gebiedspartners gewerkt met planmatig predatiebeheer, waardoor de predatiedruk wordt beperkt (binnen de wettelijke kaders) en dit in belangrijke mate bijdraagt aan het optimaliseren van broed- en opgroeimogelijkheden van weidevogels.
- Beheerpercelen met een rustperiode liggen zoveel mogelijk buiten de invloedssfeer van verstoringsbronnen (o.a. singels/bosopslag, wegen en bebouwing). Het opbrengen van 10-20 ton vaste mest per ha (maximaal 100 kg stikstof per jaar uit vaste mest) op beheerpercelen met een rustperiode in het broedseizoen (beheerpercelen).
- Van het beschikbare budget voor weidevogels wordt minimaal 70 % ingezet op beheerpakketten met een rustperiode in het broedseizoen en/of plas-dras-pakketten.
- Voor incidenteel broedende bijzondere soorten (o.a. kwartelkoning, velduil) kan een aangepast "last minute"-pakket worden ingezet, afhankelijk van de situatie.

Streefdoelen:

- minimaal 250 ha samenhangende oppervlakte waar beheerpakketten en maatregelen worden ingezet. Hierbinnen zijn geen voor weidevogelkuijken onoverkomelijke barrières aanwezig. Er is een buffer van 200 meter met een zeer hoge mate van openheid om het kerngebied aanwezig. Beheerde percelen liggen max. 300 meter uiteen.
- minimaal 1,4 ha kruidenrijk grasland als kuikenland per gruttobroedpaar en bereikbaar. Waarvan minimaal 100 ha aaneengesloten kruidenrijk grasland. Clusters kuikenland zijn bij voorkeur minimaal 10 ha groot en liggen bij voorkeur maximaal 150 meter uit elkaar.

Criteria voor beheertype 2: Weidevogelbeheer niet-kritische soorten

Richtlijnen:

- Binnen de gebieden (Noordwest-Overijssel, Midden-Overijssel en Noordoost-Twente) mag maximaal 10 % van het budget voor weidevogels worden besteed aan maatregelen voor beheertype 2 (niet-kritische soorten). Deze maatregelen kunnen zowel worden ingezet in gebieden die op de kaart van het Natuurbeheerplan staan aangegeven als open grasland voor kritische als open grasland voor niet-kritische soorten.
- De uitvoering van dit beheertype loopt via Last minute-beheer. Maatregelen kunnen alleen worden ingezet als jaarlijks minimaal 5 paar kieviten met kuikens aanwezig zijn op het perceel (of worden verwacht op basis van ervaringen in voorgaande jaren).
- Alleen maatregelen die (de intentie hebben om) in belangrijke mate bijdragen aan het

verhogen van de kuikenoverleving van de kievit (en scholekster) worden gefinancierd. Een vorm van legselvergoeding kan dus alleen in combinatie met maatregel(en) voor kuikenoverleving.

Beheeractiviteiten:

- Concentreren van grondbewerking in een beperkte periode (eind april/mei), waarbij nog aanwezige nesten worden gespaard.
- Het plaatsen van stokken met plasticzakken (of vergelijkbare effectieve middelen) op akkers met kievitskuike, één dag voordat deze worden bewerkt, zodat kuikens het te bewerken perceel tijdig verlaten.
- Koppeling aan beschikbaarstelling kuikenland. Opties beschikbaarstelling kuikenland (nadere aanvulling mogelijk, mits deze maatregel een bijdrage levert aan de kuikenoverleving):
 - Aanliggende graslanden (aan akkers) beweiden (runderen, schapen), zodat vanaf ca. 20 april afgeweide/beweide graslanden beschikbaar zijn, waarin kuikens van de kievit (en scholekster) kunnen opgroeien.
 - Stroken van 5-10 m breed in akkers niet betelen (braakstroken) of inzaaien met kruidenrijk mengsel (grasmat moet open en niet te lang zijn in maand mei)
 - Stroken van 5-10 m breed langs sloten niet mee bemesten en niet maaien voor 15 mei.
 - Uitstel van werkzaamheden op akkers tot 15 mei, pas daarna alle bewerkingen uitvoeren.
 - Voorbeweidingspakketten tot 20 april, waarna minimaal 3 weken rust.

Het beheertype weidevogelbeheer niet-kritische soorten is ook beschikbaar voor leefgebied open akker, als aan de criteria (richtlijnen en beheeractiviteiten) van dit beheertype wordt voldaan.

Het leefgebied natte dooradering is niet als zelfstandig leefgebied in het Natuurbeheerplan opgenomen. De potentiële gebieden voor soorten van natte dooradering zijn grotendeels begrensd als leefgebied open grasland of droge dooradering. Binnen het leefgebied open grasland zijn er mogelijkheden om beheeractiviteiten ten behoeve van de soorten van het leefgebied natte dooradering (o.a. slobend, zomertaling, watersnip, tureluur) uit te voeren.

4.3.3 Leefgebied open akker

Algemene beschrijving

Het leefgebied open akker / akkerfauna bestaat uit landschappen met overwegend bouwland waarin wordt voldaan aan de eisen die akkersoorten stellen. Bouwland bestaat uit akkers bebouwd met gewassen zoals granen, aardappels of suikerbieten. De akkers zijn doorsneden met bermen, sloten en meer of minder opgaande begroeiing. Met akkervogels wordt bedoeld op soorten die zich (in zekere mate) hebben aangepast aan de dynamiek van de hedendaagse landbouw. Daarbij is niet alleen voedselbeschikbaarheid in de vorm van zaden, insecten en muizen noodzakelijk, maar ook dekking, slaapplekken (zeker in winterperiode) en een gevarieerd bouwplan. Kenmerkende soorten van akkers zijn zowel soorten die broeden op deze akkers (zoals gele kwikstaart, veldleeuwerik en grauwe kiekendief) als soorten die tijdens de trek of overwintering afhankelijk zijn van niet geoogste granen en onkruidzaden (veldleeuwerik, vinken en gorzen). Akkers met veel granen en zaden zijn goed voor muizenpopulaties, die op hun beurt weer voedsel verschaffen voor roofvogels. Een soort als de kievit kent z'n zwaartepunt in het leefgebied open grasland, maar komt ook relatief veel in open akkerland voor. De belangrijkste ecologische eisen van akkersoorten zijn voldoende voedsel en rust- en broedgebieden in de zomer en voldoende

voedsel en rustgebieden in de winter. Bepaalde soorten komen alleen in de zomer in akkerbouwgebieden voor (trekvoegels als de gele kwikstaart en grauwe kiekendief), andere soorten verblijven jaarrond in Nederland (patrijs, blauwe kiekendief, veldleeuwerik) en weer andere soorten zijn typische wintergasten in akkerbouwgebieden (gorzen, vinken, ruigpootbuiserd).

Soorten

De specifieke soorten van Open akker komen maar beperkt voor in Overijssel. Het accent ligt in het veenkoloniale gebied tussen Vriezenveen en Hardenberg. De provincie wil zich hier inzetten voor het behoud van de volgende soorten (zie Tabel 3):

Tabel 3 Doelsoorten leefgebied open akker

Soort	Broedvogel	overwinteraar
<i>Vogels</i>		
Gele kwikstaart	x	
Veldleeuwerik	x	
Patrijs	x	
Kievit	x	
Scholekster	x	
Grauwe kiekendief	x	
Kraanvogel	x	x

Voor de ecologische criteria van de doelsoorten wordt verwezen naar de soortenfiches Agrarisch natuur- en landschapsbeheer als informatiebron, zie <http://www.portaalnatuurenlanschap.nl>.

Begrenzing van het leefgebied open akker

De mogelijkheden voor open akker beheer zijn in Overijssel beperkt tot de begrensde open akker-gebieden tussen Vriezenveen en Hardenberg. Binnen het leefgebied open akker is beheer voor broedende akkervogels en overwinterende akkervogels gewenst.

Het Natuurbeheerplan biedt ruimte voor een beperkte pilot in de meest kansrijke gebieden met sterk accent op beheertype 1 broedende akkervogels. Op basis van monitoring en positieve resultaten zou in de toekomst uitbreiding kunnen plaatsvinden.

Criteria voor het leefgebied open akker

De hierna volgende ecologische kwaliteitscriteria beschrijven de gewenste kwaliteit die de provincie nastreeft in dit leefgebied en zijn richtinggevend bij de uitwerking van de gebiedsaanvragen door de collectieven.

Richtlijnen:

- Akkerbouwgebied van gebied van tenminste 100 ha. Op minimaal 5 % van het gebied worden maatregelen (akkerranden, wintervoedselveldjes, vogelakkers) ingezet, waarbij de verhouding zomer-wintermaatregelen ongeveer 80:20 betreft. Alleen akkerrandenbeheer: minimaal 6 meter en maximaal 20 meter breed. Alleen percelen < 1 ha kunnen in zijn geheel meedoen met akkerbeheer.
- Maatregelen worden in samenhang gerealiseerd.

- Niet in percelen met lelieteelt of waar afgelopen 3 jaar lelies zijn verbouwd.
- Relatie met EFA's zoveel mogelijk benutten.

Voor incidenteel broedende bijzondere soorten (o.a. grauwe kiekendief, velduil) kan een aangepast "last minute"-pakket worden ingezet, afhankelijk van de situatie.

Het beheertype weidevogelbeheer niet-kritische soorten is ook beschikbaar voor leefgebied open akker, als hier aan de richtlijnen van dit beheertype (zie criteria beheertype 2 Weidevogelbeheer, niet-kritische weidevogels) wordt voldaan.

4.3.4 Droge dooradering

Algemene beschrijving leefgebied droge dooradering

Het leefgebied droge dooradering bestaat uit netwerken van lijnvormige landschapselementen. Deze netwerken bestaan uit een breed scala aan (al of niet hoog opgaande) landschapselementen met uiteenlopende lengte-, breedte- en hoogtedimensies. Het gaat om elzensingels, houtwallen, heggen en hagen, lanen, hoogstamboomgaarden, (hakhout)bosjes, struwelen, kaden en dijken, tuunwallen, bloemrijke (perceel)randen, ruigtezomen, overhoekjes, bermen van wegen en paden en steilrandjes. Kleine geïsoleerde wateren (poelen) die verspreid in deze gebieden voorkomen worden ook gerekend tot de 'droge dooradering'. Er is hier dus sprake van een overlap met natte dooradering.

Droge dooradering in Overijssel komt grotendeels overeen met het kleinschalige cultuurlandschap.

Het is voor het bevorderen van soorten van het leefgebied droge dooradering belangrijk om bomen, struwelen en ruigte/randen te creëren en/of in stand te houden door periodiek onderhoud uit te voeren. Ook het beheer van perceelranden (met name die aan de zuidkant gelegen en) grenzend aan de dooradering kan van groot belang zijn voor deze soorten. Een kruidenrijke rand of ruigte langs een landschapselement komt bijvoorbeeld de vegetatieheterogeniteit ten goede en voor veel soorten daarmee foerageer- en voortplantingsgeschiktheid. Wanneer elementen in zodanige hoeveelheid, kwaliteit en samenhang voorkomen dat ze van vele soorten vitale (of bron-)populaties herbergen, spreken we van kerngebieden.

Kenmerkende vogelsoorten van de droge dooradering zijn zowel soorten die in deze elementen broeden (zoals patrijs, geelgors, grauwe klauwier, zomertortel en braamsluiper), als soorten die tijdens de trek of overwintering afhankelijk zijn van deze elementen omdat er tal van voedselbronnen aanwezig zijn in de vorm van eetbare vruchten en zaden. Vleermuizen gebruiken de droge dooradering als oriëntatie tijdens verplaatsingen tussen rust- en foerageergebied. Voor het voorkomen van amfibieën (kikkers, salamanders en paddensoorten) is de aanwezigheid van poelen van groot belang.

De belangrijkste soorten die voorkomen in het leefgebied droge dooradering, waarvoor Nederland een internationale verantwoordelijkheid heeft en waarvan het voorkomen door agrarisch natuurbeheer positief kan worden beïnvloed, zijn opgenomen in tabel 1.

Soorten

In onderstaande tabel (Tabel 4) zijn soorten van het leefgebied droge dooradering, welke door agrarisch natuurbeheer kunnen worden ondersteund, opgenomen.

Tabel 4 Doelsoorten leefgebied droge dooradering

Soort

Vogels

Patrijs
Gauwe klauwier
Korhoen
Geelgors
Kneu
Gekraagde roodstaart
Grote lijster
Ransuil
Spotvogel
Ringmus
Steenuil
Groene specht
Torenvalk

Zoogdieren

Das
Meervleermuis

Insecten

Vliegend hert

Amfibieën

Poelkikker
Kamsalamander
Boomkikker
Knoflookpad
Rugstreeppad

¹ Inclusief soorten die de droge elementen gebruiken ter oriëntatie tijdens bewegingen tussen rust- en foerageergebied

Voor de ecologische criteria van de doelsoorten wordt verwezen naar de soortenfiches Agrarisch natuur- en landschapsbeheer als informatiebron, zie <http://www.portaalnatuurenlanschap.nl>.

Begrenzing

Het leefgebied droge dooradering bestaat op hoofdlijnen uit percelen rondom de EHS (een bufferzone van 500 meter rondom de EHS) of liggen in de in het Natuurbeheerplan opgenomen verbindingzones en specifieke leefgebieden voor de hierboven genoemde soorten. Het leefgebied van de droge dooradering versterkt hierdoor de doelen van de Ecologische Hoofdstructuur (verbindingfunctie of bufferfunctie).

Het leefgebied natte dooradering is niet als zelfstandig leefgebied in het Natuurbeheerplan opgenomen. De potentiële gebieden voor soorten van natte dooradering zijn grotendeels begrensd als leefgebied open grasland of droge dooradering. Binnen het leefgebied droge dooradering zijn er mogelijkheden om beheeractiviteiten ten behoeve van de soorten van het leefgebied natte dooradering (o.a. poelkikker, kamsalamander, boomkikker) uit te voeren.

Criteria droge dooradering

De hierna volgende ecologische kwaliteitscriteria beschrijven de gewenste kwaliteit die de provincie nastreeft in dit leefgebied en zijn richtinggevend bij de uitwerking van de

gebiedsaanvragen door de collectieven.

Richtlijnen landschapselementen (incl. randen en ruigten):

- Creëren van een samenhangend netwerk voor landschapselementen (incl. randen/ruigten en botanisch beheer). De verschillende landschapselementen moeten leiden tot een samenhangend netwerk van droge dooradering. Daarbij kunnen bestaande natuur en agrarisch natuurbeheer elkaar versterken. Onderdelen binnen het gebied worden zoveel mogelijk met elkaar verbonden.
- randen/ruigten en landschapselementen worden zodanig beheerd dat er kruidenrijke zoom- en mantelvegetaties ontstaan, c.q. in stand blijven. De opgaande beplantingen, randen/ruigten en andere landschapselementen vormen op den duur een aaneengesloten infrastructuur. Beheereenheden sluiten waar mogelijk aan op natuurgebieden.
- Nieuwe contracten voor houtwallen en singels zijn alleen mogelijk in combinatie met randen/zoombeheer, zoveel mogelijk op de zongeeëxponeerde zijde en nooit op de noordkant.
- Nieuwe botanische beheercontracten zijn alleen mogelijk op kleine kansrijke percelen van ca 0,5 ha in combinatie met de aanleg van poelen en/of plasdras oevers, of aanleg van houtwallen.
- Lopende contracten botanisch beheer die volgens de nulmeting van Ecogroen in de categorieën beperkte waarde en matige waarde zitten worden alleen verlengd als er kwaliteitsverbetering wordt afgesproken met de eigenaar. Deze kwaliteitsverbetering kan bestaan uit beheermaatregelen (b.v. vroeger en vaker maaien) of inrichtingsmaatregelen (aanleg houtwal, poel of natuurvriendelijke oever). Als eigenaren hier niet toe bereid zijn worden de contracten niet verlengd en kan eventueel overgestapt worden op een nieuw contract onder de hierboven geformuleerde criteria.

Richtlijnen voor poelen:

- minimaal 1 van de doelsoorten is recent (maximaal 2 jaar geleden) vastgesteld in het gebied óf de biotoopomstandigheden zijn optimaal aanwezig voor minimaal één van de doelsoorten én er zijn bronpopulaties van die soort aanwezig op een voor de betreffende soort te overbruggen afstand.
- de poel heeft een omvang die groot genoeg is om het leefgebied te vormen voor een substantieel aantal individuen van de betreffende soort(en). De poel ligt – indien nodig vanuit de doelsoort - op een voor de betreffende soort(en) te overbruggen afstand van andere poelen met die doelsoorten.

Streefdoelen poelen:

- de potentieel aanwezige soorten komen na verloop van tijd duurzaam voor in het gebied.
- in het gebied ligt een dermate goed verbonden netwerk, conform de Ecologische verbindingzones in Overijssel (zie bijlage 3), van poelen met subpopulaties dat er sprake is van duurzame metapopulatie(s) van de betreffende soort(en). De soorten kunnen – indien nodig voor de soort - dankzij aanpassingen in inrichting van het gebied vrij migreren binnen het netwerk en naar daarbuiten.

4.4 Beleidsdoelen en criteria water

In het Natuurpact en de overeenkomst met de Manifestpartijen zijn afspraken gemaakt om naast doelen voor internationale soorten ook bepaalde doelen uit de internationale

Kaderrichtlijn Water (KRW)-doelen op te nemen. Invulling vindt plaats via het stelsel van agrarisch natuurbeheer. Concreet betreft dit de waterbeheerdiensten, ook wel blauwe diensten genoemd. Als boeren waterbeheerdiensten willen leveren met EU-cofinanciering, dan kan dit uitsluitend via gebiedsaanvragen van agrarische collectieven. Dit regelt de provincie met het Natuurbeheerplan en de gewijzigde Subsidieregeling Natuur en Landschap. De waterschappen Drents-Overijsselse Delta en Vechtstromen geven aan voor welke waterdoelen welke waterbeheerdiensten nodig zijn, inclusief randvoorwaarden en prioriteiten. Die waterdoelen worden opgenomen in het Natuurbeheerplan.

Clusters

In de gebieden waar blauwe diensten kunnen worden ingezet, wordt een bijdrage geleverd aan het cluster Waterberging, Toekomstbestendige duurzame waterlopen en Peil gestuurde drainage, respectievelijk clusters van beheeractiviteiten 6.1, 6.2, 6.3, uit de Catalogus Groen Blauwe Diensten (CGBD). Door het vergroten van het waterbergend vermogen om neerslagextremen op te vangen (robuust systeem), het verbeteren van de waterkwaliteit en het versterken van het natuurlijk karakter wordt een bijdrage geleverd aan het bereiken van de doelen van de Kaderrichtlijn Water en de Zoetwatervoorziening Oost-Nederland.

Beheerfunctie

Deze doelen worden in de de Catalogus Groen Blauwe diensten vertaald naar de volgende beheerfuncties:

- Bufferzone: bestaande uit een kruidenrijke zone die niet wordt beweide, periodiek wordt gemaaid en afvoeren van maaisel.
- Verbeteren waterkwaliteit door: periodiek maaien, maaisel afvoeren, onderhoud gericht op specifieke flora/fauna, eventuele herstelwerkzaamheden van natuurvriendelijke oever van sloot/beek/watergang.
- Waterberging: eventuele inrichtingsmaatregelen voor, en beschikbaar stellen van landbouwgrond.
- Vernatting: aanleg van boeren stuwtjes.
- Water vasthouden: peil gestuurde drainage.

Begrenzing Categorie water

De waterschappen hebben er voor gekozen om een aantal gebieden aan te wijzen, waar een beheervergoeding voor blauwe diensten mogelijk is. Deze gebieden zijn ruimtelijk begrensd op de kaart in bijlage 1 van dit natuurbeheerplan. Het betreft:

- Een aantal gebieden binnen deelgebied Midden Overijssel I en Midden Overijssel II (zie onder) waar een kruidenrijke zone mogelijk is (beheerfunctie bufferzone).
- Langs en in het beekdal van de Waardevolle Kleine Wateren binnen deelgebied Noordoost Twente (alle bovengenoemde beheerfuncties). De begrenzing bevat stroken van 100m breedte aan weerszijden van de beek en wordt hier zoveel mogelijk geclusterd met agrarisch natuurbeheer.
- Een aantal gebieden binnen deelgebied Noordwest Overijssel waar op een natuurvriendelijke wijze de watergangen worden gebaggerd en gemaaid (beheerfunctie verbeteren waterkwaliteit).

Voor de categorie Water zijn 4 deelgebieden onderscheiden. Dit heeft te maken met het werkingsgebied van de waterschappen in Overijssel. De deelgebieden zijn Noordwest Overijssel (waterschap Drents-Overijsselse Delta), Midden Overijssel I (waterschap Drents-Overijsselse Delta), Midden Overijssel II (waterschap Vechtstromen) en Noordoost Twente (waterschap Vechtstromen). Deze zijn op de kaart met deelgebieden extra begrensd.

Criteria

Het zoekgebied voor de inzet van blauwe diensten is ruim begrensd. Dit betekent dat de

agrarische collectieven in de gebiedsaanvraag moeten komen tot indicatie van de gebieden. Hieronder zijn criteria aangegeven op basis waarvan het collectief haar gebiedsaanvraag verder uitwerkt.

1. Voldoende omvang en connectiviteit van beheerde gebieden. De effectiviteit van de middelen is groter indien gekozen wordt voor meer focus en bundeling van blauwe diensten. Om voldoende omvang en connectiviteit te realiseren wordt voor de inzet van blauwe diensten de volgende prioritering gehanteerd:
 - Blauwe diensten geclusterd en zoveel mogelijk aaneengesloten in een afgebakend gebied;
 - Blauwe diensten in en langs waterlopen die in verbinding staan met het hoofdwatersysteem (zie Waterbeheerplan 2016-2021);
 - Blauwe diensten die een meerwaarde opleveren wanneer gekoppeld aan gecontracteerd beheer binnen het ANLb.
2. De te beheren percelen of delen daarvan die onderdeel uitmaken van de gebiedsaanvraag dienen te liggen binnen de ruimtelijke begrenzing van Categorie Water, zoals weergegeven op de beheertypenkaart in bijlage 1.

Daarnaast dient voor wat betreft het randenbeheer in deelgebied Midden Overijssel I en II de te beheren percelen of delen daarvan aan de volgende criteria te voldoen:

- Langs landbouwgewassen, bij voorkeur akkerbouwgewassen.
- Langs een watervoerende sloot/watergang, bij voorkeur relatief kleine watergangen.
- Niet op een onderhoudspad, onderhoudstrook of strook waar maaisel wordt geborgen.

Voor wat betreft duurzaam slootbeheer in deelgebied Noordwest Overijssel geldt dat:

- De sloten minimaal 2 m breed (waterbreedte bij zomerpeil) en watervoerend zijn;
- Niet op de Legger van het waterschap staan.

3. Proces: de concept- gebiedsaanvraag voor het onderdeel blauwe diensten wordt in nauw overleg met provincie en waterschap opgesteld.

4.5 Beoordelingscriteria gebiedsaanvragen

De in deze paragraaf geschetste criteria worden door RVO gebruikt om de gebiedsaanvraag te toetsen op EU-conformiteit. In een gebiedsaanvraag kunnen meerdere deelgebieden worden opgenomen. De gebiedsaanvragen worden getoetst op:

1. Ligging in een leefgebied. De kaart met leefgebieden is opgenomen op de beheertypenkaart in bijlage 1.
2. De criteria zoals opgenomen in Tabel 5.

Tabel 5 geeft aan welke beheerfuncties opgenomen kunnen worden in de gebiedsaanvraag.

Tabel 5 Beheerfuncties per leefgebied

Leefgebied	Beheerfunctie

Leefgebied	Beheerfunctie
Open grasland	Optimaliseren nestbescherming Creëren nat biotoop Optimaliseren broed- en opgroeimogelijkheden Creëren foerageergebied Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Open akker	Creëren fourageergebied Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Droge dooradering	Creëren fourageergebied Verschralen Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden
Categorie Water	Bufferzone Verbeteren waterkwaliteit Waterberging Vernatting Water vasthouden

5 Subsidiemogelijkheden

De doelen uit het Natuurbeheerplan zullen via uitvoerend beheer door natuurbeheerders (natuurorganisaties, particuliere natuurbeheerders, agrarische collectieven) worden gerealiseerd. Bij het beheren en uitvoeren van maatregelen zijn er verschillende subsidiemogelijkheden.

5.1 Subsidies voor natuur en landschap

Voor het beheer van (agrarische) natuur en landschapselementen kunnen beheerders in aanmerking komen voor een beheervergoeding. Dit is vastgelegd in de Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer (SRNL).

Natuurbeheerders en agrarische collectieven kunnen subsidie aanvragen voor een natuurbeheertype of landschapstype met een looptijd van zes jaar. Dit wordt ook wel een subsidieperiode genoemd.

5.2 Natuur- en landschapsbeheer

Beheersubsidie is een vergoeding voor het beheer van een beheertype. Een beheertype beschrijft aan welke terreinkenmerken het terrein moet voldoen. Beheertypen mogen elkaar meestal niet overlappen. Op een oppervlakte kan één natuurbeheertype worden aangevraagd.

Bij de subsidie voor natuurbeheer moet de beheerder zijn terrein openstellen. Het natuurterrein is opengesteld als het minimaal 358 dagen per jaar gratis fysiek bereikbaar en toegankelijk is.

5.3 Agrarisch natuur- en landschapsbeheer en blauwe diensten

Alleen agrarische collectieven kunnen subsidie krijgen voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Een agrarisch collectief is een gecertificeerde (coöperatieve) vereniging / een samenwerkingsverband in een begreind gebied die bestaat uit agrariërs en andere beheerders met gebruiksrecht van landbouwgrond in een gebied. Het collectief is eindbegunstigde van de subsidie. In Overijssel zijn drie collectieven: Noordwest Overijssel (NWO), Midden Overijssel (MO) en Noordoost Twente (NOT).

Voor het verkrijgen van subsidie is een samenhangende gebiedsaanvraag vereist. Het aanvragen van subsidie voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer door een individuele agrariër is niet (meer) mogelijk. Per gebied wordt er maar 1 aanvraag gehonoreerd.

De blauwe diensten volgen een andere uitvoeringsroute dan de andere watermaatregelen uit het Plattelands Ontwikkelingsprogramma (POP3) omdat ze in de regeling aan het agrarisch natuurbeheer gekoppeld zijn. Als waterschappen voor waterbeheerdiensten gebruik willen maken van EU-cofinanciering dan kan dit procedureel alleen via gebiedsaanvragen van agrarische collectieven, het Natuurbeheerplan en de Subsidieverordening Natuur en Landschap 2016. De waterschappen geven daarvoor aan voor welke waterdoelen welke waterbeheerdiensten nodig zijn, inclusief randvoorwaarden en prioriteiten.

Voor de categorie Water zijn vier deelgebieden onderscheiden. Dit heeft te maken met het werkingsgebied van de waterschappen in Overijssel. De deelgebieden zijn Noordwest Overijssel, Midden Overijssel I, Midden Overijssel II en Noordoost Twente. Deze zijn op de kaart met deelgebieden extra begreind.

5.4 Kwaliteitsimpuls: investeringen en functieverandering

De subsidie kwaliteitsimpuls (SKNL) is voor grondgebruikers die grond geschikt willen maken voor (agrarisch) natuurbeheer en voor natuurbeheerders die de kwaliteit van de natuur verder willen ontwikkelen en verhogen. Bij de kwaliteitsimpuls gaat het veelal om een kwantitatieve of kwalitatieve opgave om in een bepaald gebied, onafhankelijk van het type beheerder, de natuurkwaliteit te verbeteren door:

- (her)inrichting van terreinen;
- functieverandering van landbouwgrond naar natuurgrond;
- herstel van milieu- en watercondities;
- kwaliteitsverbetering van bestaande natuur.

Voor een kwaliteitsimpuls natuur en landschap zijn twee subsidiemogelijkheden: investeringssubsidie en subsidie functieverandering. Een combinatie hiervan is ook mogelijk.

Om in aanmerking te kunnen komen voor een SKNL subsidie moet het betreffende perceel zijn opengesteld op de ambitiekaart SKNL.

Bij aanvragen van de SKNL subsidies is in de meeste gevallen een positief preadvies van de Provincie Overijssel verplicht. De Provincie Overijssel stelt dit preadvies op in overleg met de aanvrager. Op deze manier wordt deelname aan de regeling vereenvoudigd, met tegelijk een borging van de kwaliteit van de inrichtingsplannen. Het preadvies is bepalend voor de inrichtingsplannen.

Investingssubsidie

Dit is subsidie voor maatregelen die het gebied geschikt maken voor (agrarisch) natuurbeheer of voor een kwaliteitsverbetering van de natuur. Bij de kwaliteitsverbetering wordt de natuurkwaliteit van een bestaand natuurbeheertype verhoogd of wordt een bestaand natuurbeheertype omgezet naar een ander type.

Subsidie functieverandering

Dit is subsidie voor de waardedaling van de grond door het veranderen van landbouwgrond in natuurgebied.

Meer informatie

Meer informatie over het (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer vindt u op: www.portaalnatuurenlandschap.nl Dit portaal is de verzamelplaats van alle (beleids)informatie over Natuur en Landschap in Nederland.

Bijlagen

1. Beheertypenkaart
2. Ambitiekaart
3. Ecologische verbindingzones in Overijssel
4. Beschrijving deelgebieden
5. Beschrijving weidevogels

Bijlage 1 Beheertypenkaart

Beheertypenkaart (aparte kaartbeelden bij dit plan. Zie ook de viewer op:
www.groenloketoverijssel.nl)

Bijlage 2 Ambitiekaart

Ambitiekaart (aparte kaartbeelden bij dit plan. Zie ook de viewer op:
www.groenloketoverijssel.nl)

Bijlage 3 Ecologische verbindingzones in Overijssel

Beschrijving

Verbindingszones zijn in dit plan verbindingen tussen de onderdelen van de ecologische hoofdstructuur. Deze zones zijn gelegen in de door PS vastgestelde zone Ondernemen met Natuur en Water. In veel gevallen wordt een verbindingzone gecombineerd met een natuurlijk in te richten beek.

De doelen per verbindingzone zijn in 2005 opnieuw toegekend volgens de volgende modellen:

Model	Corridor	Stapsteen
	totaal m	
Winde	-	-
Amfibie algemeen	25	om de 500 m / 0,5–1 ha
Kamsalamander	70	om de 500 m / 1–2 ha
Das	100	- (in omgeving)
Heidezone	25	om de 500 m / 1–2 ha
Moeraszone	10-50	Als corridor niet mogelijk is om de km / 2-4 ha

Voor de realisering van de verbindingzones zijn momenteel alleen beheerssubsidies beschikbaar geen subsidies voor functiewijziging en inrichting.

De verbindingzones zijn opgenomen in de begrenzing van de leefgebieden agrarisch natuurbeheer.

Nr. EVZ	Naam EVZ	Inrichtings-model	Doelsoorten
3	Reest – Rouveen	moeraszone	Otter, Waterspitsmuis, rietvogels, amfibieën
9	Landgoederen Deventer-Schoonheeten	kamsalamander, das	Kamsalamander, Das, vleermuizen, vlinders
10	Dortherbeek	winde, kamsalamander, das	Winde, Das, amfibieën, vlinders, vleermuizen
16	Luttenbergerven	heide, das	Heikikker, marterachtigen, vlinders en soorten van natte heide
24	Nijverdal	winde, amfibie, das	Marterachtigen, libellen, vlinders, soorten beekmilieu
28	Herikerberg – Borkeld	das	Marterachtigen, kleine zoogdieren, vlinders, vleermuizen
31	Bovenregge	winde, amfibie	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren
33/37/41	Buurserbeek	winde, kamsalamander, das	Vissen, amfibieën, vlinders, vleermuizen, Das
36	Radewijkerbeek	winde, amfibie	Winde, amfibieën, kleine zoogdieren, vlinders
38	Geesterense molenbeek	winde, kamsalamander, das	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren, marterachtigen
39	Azelerbeek	winde, kamsalamander, das	Vissen, amfibieën, vlinders, vleermuizen, Das
40	Noordoost Twente-Regge	winde, kamsalamander, das	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren, marterachtigen
43	Boekelerhoek – Driene	kamsalamander, das	Amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren, Das
44	Zoddebeek	amfibie	Amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren
45	Weerselerbeek - Eschmedenbeek	kamsalamander, das	Amfibieën, vlinders, vleermuizen, Das
46	Broekheurne – Boekelo	kamsalamander, das	Amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren, Das
48	Rossumerbeek - Middensloot	winde, kamsalamander, das	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren, marterachtigen
49	Hegebeek	winde, amfibie	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren
50	Deurningerbeek	winde,	Vissen, amfibieën, vlinders, vleermuizen,

Nr. EVZ	Naam EVZ	Inrichtings-model	Doelsoorten
52	Gammelkerbeek	kamsalamander, das winde, amfibie	Das Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren
55a	Hoge Boekel – Eschmarke	das	Kleine zoogdieren, vlinders, struweelvogels, vleermuizen
55b	verbindingszone Glanerbrug	kamsalamander, das	Amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren, Das
56	Bergvennen - Ottershagen	amfibie, das	Amfibieën, kleine zoogdieren
58	Punthuizen - Bergvennen	heide	Soorten droge heide
59	Elsbeek	winde, kamsalamander	Vissen, amfibieën, vlinders, kleine zoogdieren
60	Olde Maten- Stadsgaten	Heide (blauwgrasland)(via weidevogelgebied)	Vlinders, kleine zoogdieren

Beschrijving inrichtingsmodellen

1.1 Model Winde

Natuurdoeltypen en doelsoorten

Het betreft de volgende Natuurdoeltypen:

- 3.7 Langzaam stromende midden- en benedenloop
- 3.8 Langzaam stromend riviertje

Het gaat hier om onderdelen uit een totaal beekstelsel die permanent watervoerend zijn. De bronmilieus en bovenloopjes vallen niet in dit model. Ook de rivieren waar deze beken in uitmonden vallen buiten dit model. Het stelsel moet echter consequent als geheel worden gezien waar het gaat om de soorten waarvoor maatregelen en instrumenten worden ingezet. De natte delen van deze beeksystemen fungeren als belangrijke intrekroutes en paaimilieus voor diverse vissoorten en vele andere aquatische plant- en diersoorten. De oevermilieus van beken fungeren vaak als belangrijke trekroute en verblijfplaats voor vele grote en kleinere landdieren, planten en insecten. Als zo danig kunnen dergelijke beken een belangrijke schakel vormen tussen rivieren/uitwaarden en het hoger gelegen achterland. Uiterst belangrijke voorwaarde is een ononderbroken watersysteem met schoon zuurstofrijk water en voldoende natuurlijke variatie in bodemmateriaal, oeversamenstelling en begroeiing. Enkele specifieke soorten:

- Vissen: Bempje, Serpeling, Winde, Rivierdonderpad
- Libellen: Beekrombout, Beekoeverlibel, Weidebeekjuffer
- Zoogdieren: Waterspitsmuis, vleermuizen
- Vogels: IJsvogel, Oeverwaluw, Grote gele kwikstaart
- Verder vele andere soorten uit deze groepen, aangevuld met veel macrofaunasoorten als Haften, Steenvliegen, Kokerjuffers en Platwormen.

Inrichtingseisen

Corridor

Hier gaat het om het natte profiel van de beek, aangevuld met plasdrasoevers. Deze combinatie van natprofiel met oevers vormt de feitelijke drager van deze EVZ. Er mogen daarbij geen onderbrekingen zijn voor aquatische soorten als onneembare barrières (stuwen en dergelijke). Als er ruimte genoeg is in het natte profiel moet gezorgd worden voor voldoende plekken die als paaipplaats voor vissen kunnen dienen. Dit zijn vaak luwe plekken in het stroomprofiel of inundatievlakten met een diepte van 0,5 – 1,5 m. Droogval van deze plekken in de zomer moet worden voorkomen door de aanleg van diepere delen.

Stapstenen

Realisatie van stapstenen is niet noodzakelijk. In de corridor zijn voldoende plaatsen om te paaien aanwezig.

Dit model doet geen beroep op inzet van ha's vanuit de SNL maar kan gerealiseerd worden vanuit de gedachte van integraal waterbeheer (Waterbeheer 21ste eeuw, Waternood e.d.).

1.2 Model amfibie algemeen

Natuurdoeltypen en doelsoorten

Het betreft de volgende Natuurdoeltypen:

- 3.7 Langzaam stromende midden- en benedenloop
- 3.14 Gebufferde poel en wiel
- 3.15 Gebufferde sloot

Model Amfibie algemeen is van toepassing op watergangen, waarvoor geen 'zware' ecologische doelstellingen gelden (zoals bijvoorbeeld voor kamsalamander), maar die wel belangrijk zijn als ecologische verbindingszone. Met een inrichting volgens dit model moeten (vrij) algemene soorten zich langs een watergang kunnen verplaatsen. Bij het formuleren van de beschrijving van dit model is gebruik gemaakt van gegevens van Waterspitsmuis en algemeen voorkomende soorten amfibieën en libellen.

Dit model onderscheidt zich van het Model Kamsalamander doordat de voortplantingswateren hier juist ook gewoon het oppervlaktewaterstelsel betreft. Het mag ook de zone betreffen die soms door de beek wordt overstroomd.

Inrichtingseisen

Uit bovenstaande eisen wordt het volgende voorstel voor model amfibie afgeleid. De eisen voor Waterspitsmuis zijn hierin verwerkt, aangevuld met eisen voor algemene amfibieën en voor libellen.

Corridor

- corridor langs een waterloop (niet of zwakstromend);
- corridor minimaal 25 meter breed (vanwege waterspitsmuis);
- max. onderbrekingen corridor 50 meter;
- corridor bestaat uit afwisseling van droge en vochtige delen, poelen en natuurvriendelijke oevers, structuurrijke vegetatie en kleine landschapselementen zoals heggen (oude) houtwallen en greppels;
- de corridor realiseren met landschapspakketten vanuit de SAN (eventueel aangevuld met randenbeheer).

Stapstenen

- grootte stapstenen minimaal 0,5 - 1 hectare
- afstand tussen stapstenen maximaal 500 meter
- stapstenen bestaan uit meerdere poelen en een vochtige, structuurrijke vegetatie.
- realisatie van stapstenen door het aangeven van nieuwe natuur.

Met name voor libellen, maar ook voor amfibieën is een goed ecologische beheer van watergangen even belangrijk als een natuurlijke inrichting. Dit geldt ook voor dynamiek. Hoe natuurlijker de jaarlijkse wisselingen in waterpeil zijn, hoe beter voor genoemde soortgroepen.

1.3 Model Kamsalamander (kritische amfibieën)

Natuurdoeltypen en doelsoorten

Het betreft de volgende Natuurdoeltypen:

- 3.14 Gebufferde poel en wiel
- 3.22 Zwak gebufferd ven
- 3.52 Zoom, mantel en droog struweel van de hogere gronden

Het betreft hier grasland, struweel en zoomvegetaties met kleine voortplantingswateren die meest geïsoleerd liggen van de rest van het oppervlaktewatersysteem. In deze leefgebieden speelt de afwisseling van graslanden, kleine open wateren en landschapselementen (bijv. bosjes, hagen, houtwallen, ruigten) een grote rol. De voortplantingswateren liggen op dusdanige onderlinge afstand dat de betreffende amfibieën binnen één voortplantingseizoen meerdere poelen kunnen bereiken. De voortplantingswateren moeten bij voorkeur geen vissoorten bevatten.

Dit model is met name bedoeld voor zowel Kamsalamander, Boomkikker (met name in Twente), als voor Knoflookpad (in IJsseldal en Vechtdal). Bij de verschillende ecologische verbindingzones waar dit model wordt ingezet zal bij de uitwerking worden aangegeven om welke soort(en) het precies gaat. Bij de precieze uitwerking in inrichtingsplannen moet dan met de meer specifieke inrichtingseisen van de soorten rekening gehouden worden.

Bijvoorbeeld: Voor de knoflookpad is het van groot belang dat grenzend aan het voortplantingswater ook vergraafbare zandbultjes/-oevertjes aanwezig zijn. Voor de andere soorten is dit geen eis. Voor de Boomkikker zijn op het zuiden geëxponeerde houtwallen, struiken en of bosranden noodzakelijk, terwijl de Kamsalamander hoge eisen stelt aan de waterplantenbegroeiing van de poel.

Vooraf ook de vorm, ligging en afwerking van de poel zijn van groot belang voor alle soorten.

Enkele specifieke soorten:

- Amfibieën: Kamsalamander, Boomkikker, Knoflookpad, Poelkikker
- Zoogdieren: Dwergmuis, Waterspitsmuis, diverse vleermuizen, kleine zoogdieren
- Vogels: Bosrietzanger, Rietgors, bos- en struweelvogels
- Insecten: vele libellen, kokerjuffers en dagvlinders
- Vaatplanten: veel drijvende en ondergedoken waterplanten en helofyten

Inrichtingseisen

Corridor (niet samen met een beekloop):

De corridor verbindt verschillende leefgebieden en bestaat uit een mozaïek van houtwallen, hagen en ruigten grasland en kleine wateren zoals poelen. De corridor zelf moet ingericht worden als leefgebied en is minimaal 70 m breed en bestaat per km uit minimaal 4 poelen (minimaal 2 groot >175 m² en 2 klein ± 75 m²) aangevuld met ruigten, struweel, houtwallen, bosjes, hagen, singels en vochtig/schraal grasland. De poelen moeten niet te dicht bij hoge boomprijken liggen i.v.m. bladval.

De corridor mag maximaal over een afstand van 50m onderbroken zijn door ongeschikt milieu.

De inrichting en het beheer kan geregeld worden vanuit de SNL (landschapspakketten) en beheerpakketten schraal grasland en randenbeheer.

Stapstenen (in combinatie met een beekloop):

De combinatie van een watergang (bijv. beekloop) met plasdrasoevers van + 10m en stapstenen vormt in dit geval de ruggengraat van de verbinding. Om de maximaal 500m wordt een gebied van 1 - 2ha ingericht als basisbiotoop (leefgebied). Voorkeur is hier om minimaal 2 voortplantingspoelen (minimale grootte van >175 m²/stuk) aan te leggen omgeven door vochtig grasland, aan de randen overgaand in ruigtes, struwelen en bosjes. De poelen worden geïsoleerd van het oppervlaktewater gesitueerd en mogen ook niet worden overstroomd door beek of rivier. Zodoende blijven ze visvrij en vrij van eventuele meststoffen. De plasdrasoevers van de waterlopen fungeren als migratiestroken om van het ene leefgebied naar het andere te komen.

1.4 Model Das

Natuurdoeltypen en doelsoorten

Het betreft de volgende Natuurdoeltypen:

- 3.52 Zoom, mantel en droog struweel van de hogere gronden;

▪ 3.57 Elzen-essenhakhout en –middenbos.

De das vraagt een grotendeels droge verbindingzone die bestaat uit een minimaal 100m brede zone met afwisselend bossen, struwelen, houtwallen, vochtige graslanden en eventueel poelen, sloten en greppels. Bij hun migratie maken dassen veelal gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals houtwallen en singels. De burchten liggen vaak in boskernen. Bij het foerageren zijn de vochtige graslanden van groot belang vanwege het grote aandeel regenwormen dat gegeten wordt. Barrières tussen burcht en foerageergebied moeten zo min mogelijk aanwezig zijn. Dassen zijn zeer gevoelig voor verstoring door loslopende honden. Boerderijplaatsen zullen mede om die reden vaak gemeden worden. Het biotoop komt deels overeen met dat van model kamsalamander met als verschil dat de zone breder is en de aanwezigheid van kleinere open wateren niet noodzakelijk is.

Enkele specifieke soorten:

- Zoogdieren: Das, Boommarter, kleinere marterachtigen, Dwergmuis, Veldspitsmuis, diverse vleermuizen.
- Vogels: Bos- en struweelvogels
- Insekten: vele soorten vlinders (o.a. Bruine eikenpage, Kleine ijsvogelvlinder), mieren, krekels etc.

Inrichtingseisen:

Corridor

De breedte van de corridor moet minimaal 100 m bedragen. De maximale onderbreking in de corridor mag 100m zijn. Van deze 100m-zone moet minimaal 15% uit opgaande begroeiing bestaan (houtwallen, hagen, bosjes, struweel, ruigte, etc.). Voor de goede werking van deze corridors moet speciale aandacht gegeven worden aan de eventuele barrièrewerking van wegen, spoorlijnen en vaarten/kanalen. Voor de Das zijn vooral provinciale en rijkswegen belangrijke barrières. Bij het kruisen van dit soort wegen vallen jaarlijks veel slachtoffers onder de Dassen. Op de plekken waar corridors voor de Das dergelijke wegen kruisen moeten daarom geschikte faunapassages worden aangelegd. De corridors zouden bij voorkeur niet vlak langs boerderijplaatsen moeten lopen i.v.m. loslopende honden.

Voor de boommarter geldt dat de inrichting volgens Model Das niet optimaal is. De boommarter vraagt een hogere bedekking dan 15% met opgaande begroeiing, namelijk circa 50 % voor voldoende dekking.

Stapstenen

Als stapsteen kunnen beboste terreindelen in de zone of direct aangrenzend dienen. Stapstenen dienen om de 7,5 km. aanwezig te zijn.

Realisatie van de zone kan geschieden met het aangeven van een zoekzone voor landschapspakketten uit de SNL, aangevuld met randenbeheer.

1.5 Model Heidezone

Natuurdoeltypen en doelsoorten

Model heidezone is te verdelen in een natte en een droge variant. De benodigde ruimte is bij beide varianten gelijk.

Droog:

- 3.45 Droge heide
- 3.33 Droog struisgrasland
- 3.38 Droog schraalgrasland

Struikheivegetaties met evt. andere dwergstruiken (Rode en/of Blauwe bosbes, Dopheide) afgewisseld met open zandplekken en eventueel droge, grazige vegetaties bestaande uit droge struisgrasgraslanden (vooral op verlaten zandige akkers en zandverstuivingen) of

bloemrijke heischraalgraslanden op keileem. Het geheel eventueel gecombineerd met bosschages (hier en daar en aan de randen).

Enkele specifieke soorten:

Vlinders: Bruine vuurvinder, Bruin dikkopje, Geelsprietdikkopje, Kommavlinder, Heivlinder

Planten: Zandblauwtje, Blauwe knoop, Herfstleeuwentand, Biggekruid

Overig: Zandloopkever

Inrichting:

Corridor : de droge heidezone is minimaal 25 m. breed.

Stapstenen : bevinden zich maximaal om de 500 m. en zijn 1 - 2 ha. groot.

Vochtig:

- 3.42 Natte hei
- 3.23 Het geheel gecombineerd met enige bosschages en zure vennen of
- 3.22 zwakgebufferde vennen

Dopheibegroeiingen met pioniervegetaties (oa. Zonnedaausoorten) en vochtig heischraal grasland met oa. Pijpenstrootje en Klokjesgentiaan op zand- of leemgrond of evt. in (verdroogd) hoogveen.

Enkele specifieke soorten:

Reptielen: Adder, Ringslang, Levendbarende hagedis

Amfibieën: Heikikker,

Vlinders: Gentiaanblauwtje, Heideblauwtje, Aardbeivlinder

Planten: Klokjesgentiaan, Zonnedaausoorten

Overig: Libellen, Sprinkhanen

Inrichtingseisen

Corridor : de vochtige heidezone is minimaal 25 m. breed.

Stapstenen : bevinden zich maximaal om de 500 m. en zijn minimaal 1 - 2 ha. groot.

1.6 Model Moeraszone

Natuurdoeltypen en doelsoorten:

Het betreft de volgende Natuurdoeltypen:

- 3.24 Moeras
- 3.25 Natte strooiselruigte
- 3.55 Wilgenstruweel

Het gaat hier om de zone met (riet)moeras en moerasstruweel (meest Wilg) grenzend aan grotere wateren/vaarten. Rietvegetaties zijn veelal aanwezig. Dit model is alleen in het lage deel (westen) van de provincie van toepassing.

Enkele specifieke soorten:

Zoogdieren: Otter, Waterspitsmuis, diverse vleermuizen,

Vogels: vele water-, oever- en rietvogels zoals Rietzanger, Sprinkhaanzanger, Kleine karekiet, Roerdomp

Reptielen: Ringslang

Amfibieën: Poelkikker

Vissen: Kleine modderkruiper, Vetje, Bittervoorn, Grote modderkruiper

Insecten: Vele soorten vlinders, libellen, zweefvliegen, etc.

Inrichtingseisen

Corridor

Voor kleinere zoogdieren, Otter, amfibieën, reptielen, insecten en diverse plantensoorten van dit model is een doorlopende zone van belang. Veel vogelsoorten zullen de doorgaande strook benutten om dekking te kunnen vinden in een verder vaak open landschap.

De corridor mag variëren in breedte tussen 10 en 50m, gemiddeld ongeveer 30m breed. Dit

vraagt per kilometer watergang dan 3ha oppervlak. De corridor bestaat uit een waterloop met een oeverzone van moeras, ruigte, riet, grasland en struweel.

Stapstenen

Waar een doorgaande corridor niet mogelijk is of als binnen het profiel van de watergang niet voldoende ruimte is, dan zijn stapstenen noodzakelijk. Deze moeten een afmeting hebben van 2 - 4 ha en de onderlinge afstand mag maximaal 1 km bedragen. Ze bestaan uit riet, open water, vochtig/nat grasland, en verspreid struweel of bos. Ook hiermee is ongeveer 3ha /km watergang gemoeid.

Bijlage 4 Beschrijving deelgebieden

Deze bijlage is ontleend aan de door Provinciale Staten van Overijssel op 3 juli 2013 vastgestelde omgevingsverordening.

Op basis van artikel 2.7.1 lid d van de Omgevingsverordening worden de wezenlijke kenmerken en waarden beschreven. Deze bijlage voorziet hierin.

Wezenlijke kenmerken en waarden zijn de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen van het gebied. Gedacht kan worden aan de natuurdoelen en –kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van de bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en de belevingswaarde.

Informatie hierover is te vinden in dit document, op de website van de Provincie Overijssel en in het veld. De informatie is als volgt te vinden:

- De actuele natuurwaarden. Deze zijn per deelgebied weergegeven in de paragraaf “gebiedsbeschrijving” van dit document. Deze beschrijving is een globale beschrijving. Naast deze beschrijving is gedetailleerde informatie uit het veld noodzakelijk om de actuele situatie te beoordelen.
- De beoogde natuurdoelen inclusief de daarvoor benodigde omgevingscondities. Deze zijn per deelgebied in hoofdlijnen aangegeven in dit document in de paragraaf “streefbeeld”.
- Naast de informatie beschikbaar in deze bijlage, zijn gebiedskenmerken te vinden in de Catalogus Gebiedskenmerken.
- Voor de Natura 2000 gebieden is gedetailleerde informatie over deze gebieden te vinden op de website van de Provincie Overijssel.

De deelgebieden van de EHS zijn opgenomen op de kaart deelgebieden EHS behorend bij de Omgevingsverordening, nr. 12460426.

1. Woldberg/Eese

Gebiedsbeschrijving

In het uiterste noordoosten van Overijssel ligt op een uitloper van het Drentse keileemplateau het bosgebied van De Woldberg en het landgoed De Eese. De Woldberg grenst aan het kleinschalige, eeuwenoude landschap van Paasloo - Steenwijkerwold. De Woldberg bestaat vooral uit bos en een kleinschalig cultuurlandschap. Hier komen houtwallen voor met Bosanemoon, Schedegeelster, Muskuskruid en eeuwenoude essenstoven. De graslanden behoren tot het kruidenrijk grasland (N12.02) en worden afgewisseld met poelen die van belang zijn voor o.a. de Kamsalamander.

De kern van het landgoed de Eese bestond eeuwenlang uit graslanden, houtwallen en bos. Het geheel was aan alle zijden omgeven door heide. Deze heide is in de 19e eeuw en begin 20e eeuw bebost met naald- en loofhout of omgezet in akkers en graslanden. Bijzondere soorten van het gebied zijn o.a. Ruige veldbies en Stippelvaren.

Zowel de Woldberg als de Eese zijn belangrijk als leefgebied voor reptielen zoals Adder, Ringslang en Hazelworm.

Streefbeeld

In dit gebied wordt geen uitbreiding van de EHS voorzien. De kwaliteit van de bestaande EHS kan versterkt worden door vergroten van de oppervlakte natuurlijk bos en vooral op het

landgoed De Eese door versterking van de heiderestanten door het omvormen van productiebos of grasland naar heide (N7.01 en N6.04) zodat er in het bestaande bos corridors ontstaan en hierdoor uitwisseling van voor de heide kenmerkende dieren mogelijk wordt.

2. Wieden-Weerribben

Gebiedsbeschrijving

In de Kop van Overijssel ligt het ca. 7000 ha groot laagveenmoerasgebied van de Wieden en de Weerribben. Het deelgebied Wieden – Weerribben bestaat uit de Natura 2000 gebieden De Wieden en de Weerribben en een aantal aangrenzende gebieden. Het Natura 2000 gebied Wieden – Weerribben is ca. 7000 ha groot en vormt samen met de Natura 2000-gebieden Zwarte meer en Olde Maten één van de grootste moerasgebieden van Noordwest-Europa. Het gebied was in de Middeleeuwen grotendeels een hoogveengebied. Door veenwinning vanaf de gouden eeuw (Blokzijl als uitvoer haven van turf naar Holland) zijn in het gebied smalle, lange wateren ontstaan, de petgaten, die begrensd zijn met smalle stroken niet vergraven grond, de legakkers of ribben. Door successie van open water via drijftillen, Krabbenscheervegetaties of Pluimzegge-moeras ontstond een landschap met rietlanden en trilvenen, die jaarlijks door boeren werden gemaaid. In de 20e eeuw nam op veel grond het beheer af, waardoor zich uit rietland en moeras elzenbroek-, berkenbroek- en wilgenbroekbossen, konden ontwikkelen. In de Wieden ontstonden in dit laagveengebied als gevolg van stormen grote meren.

De Wieden en Weerribben vormen zowel provinciaal als landelijk een belangrijk leefgebied voor bedreigde plant- en diersoorten. Belangrijk zijn de oppervlakten veenmosrietland, trilveen en blauwgrasland. De Weerribben is het belangrijkste leefgebied in ons land voor de Grote Vuurvlinder en van de Zilveren Maan. De Speerwaterjuffer (libel) komt alleen maar in dit gebied voor. Met succes is in het gebied de Otter opnieuw geïntroduceerd. Belangrijke plantensoorten in het laagveengebied zijn: Groenknolorchis, Slank Wollegras, Stijf Struisriet (Wieden), Schorpioenmos en Moerashoningzwam. Belangrijke broedvogels zijn de Purperreiger, Aalscholver, Porseleinhoen, Rietzanger en Krakeend. Ringslangen leven vooral in de Weerribben.

De ontwikkeling van de hoogwaterzone bij Giethoorn heeft laten zien dat uit voormalig landbouwgrond zich, onder natte, voedselrijke omstandigheden een nieuw broedbiotoop voor water- en moerasvogels kan ontwikkelen met o.a. vestigingen van Grote Zilverreiger en Purperreiger.

Aan de noord- en westzijde van de Weerribben en langs de west-, zuid-, en oostzijde van de Wieden liggen veenweidegebieden, waarvan de actuele waarde sterk varieert. Het ontginningsgebied rondom Scheerwolde is ten opzichte van het westelijke gebied grootschaliger en wordt intensiever gebruikt door de landbouw. De actuele natuurwaarde van dit gebied is laag en zal met natuurontwikkeling sterk worden vergroot.

In de zuidwesthoek van het gebied ligt het keileemplateau van het Hoge Land van Vollenhove. Dit gebied wordt gekenmerkt door een netwerk van houtwallen en eikenhakhoutbosjes met daarin veel kenmerkende bossoorten zoals de Grote Muur, terwijl in de wallen Braamsluiper en Grasmus als broedvogel voorkomen. De Oldenhof betreft een landgoedbos met grote populaties van Bosgierstgras. In holle bomen komen kolonies van vleermuizen voor, waaronder de Rosse Vleermuis.

De Barsbekerbinnenpolder is een open, vrijwel onbebouwde polder met middeleeuws slotenpatroon. Het gebied is een van de belangrijke weidevogelgebieden in Overijssel. In sloten komen diverse bijzondere waterplanten voor. De slootkanten hebben een deel van hun soortenrijkdom verloren als gevolg van de bemesting.

Op de grens met de Noordoostpolder ligt het Vollenhovermeer, dit is ook aangewezen als vogelrichtlijngebied, de oevers van dit meer zijn begroeid met rietland en moerasvegetaties en er broeden diverse bijzondere rietvogels (o.a. Roerdomp)

Streefbeeld

Bestaande natuur

Noordwest Overijssel is een zeer gevarieerd en complex natuurgebied met een grote variatie aan beheertypen. Deze complexiteit is goed te zien op de beheertypenkaart van het Natuurbeheerplan. In dit gebied vindt naast beheer van de bestaande natuurtypen zgn. cyclisch beheer plaats; Om de verschillende verlandingsstadia duurzaam te kunnen laten voortbestaan, worden regelmatig dichtgegroeide trekgraten opengetrokken, zodat de verlanding weer van voren af aan kan beginnen. Andere maatregelen zijn het ontbossen van half verlande petgraten met als doel het areaal aan trilveen uit te breiden, ondiep begreppelen van percelen om in verzuurde percelen het contact met het oppervlaktewater te herstellen, het schrapen van veenmosrietland waarbij de bovenste veenmoslaag wordt verwijderd, het instellen van een flexibel peilbeheer en verbeteren van de waterkwaliteit.

Nieuwe natuur

De te ontwikkelen nieuwe natuur heeft in de meeste gevallen een nauwe samenhang met de inrichting en het beheer van de bestaande natuur. De nieuw te ontwikkelen natuur is onderverdeeld in de hierna volgende grote deelgebieden met een overwegend vergelijkbaar streefbeeld.

Wieden Weerribben, Moeras en schraalland

Inrichting en beheer van de nieuw te ontwikkelen natuur hangt hier nauw samen met dat van de aangrenzende en inliggende bestaande natuurgebieden. In deze gebieden liggen de meest kwetsbare beheertypen met de hoogste botanische waarden. Een afwisseling van Gemaaid rietland (N05.02), Trilveen (N06.02), Veenmosrietland (N06.01) en Hoog- en laagveenbos (N14.02) Moeras (N05.01), Nat schraalland (N10.01). Een groot verschil met het volgende deelgebied is dat in dit deelgebied naar verhouding meer trilveen, veenmosrietland en nat schraalland voorkomt.

In de ook in dit deelgebied gelegen graslanden in en om de Weerribben en langs de Lage Weg is de doelstelling botanisch beheer gericht op Vochtig Hooiland (N10.02) en Nat schraalland (N10.01) en op de ontwikkeling van bloemrijke sloten en slootkanten met bijzondere water- en oeverplanten (fonteinkruiden, Bronmos, Waterscheerling).

In de overgangszone aan de oostkant van het Hoge Land naar de Wieden wordt Vochtig hooiland (N10.02), Nat schraalland (N10.01) en kruiden en faunarijk grasland (N12.02) ontwikkeld.

Wieden Weerribben, dynamische moerasnatuur

In de polders Wetering oost en west en polder Giethoorn wordt dynamische moerasnatuur (Moeras N05.01) nagestreefd in combinatie met waterberging. In de Beulakerpolder is dit inmiddels uitgevoerd, waar op korte termijn al heel interessante resultaten zijn bereikt (vestiging van o.a. Dodaars, Rietzanger). Door de waterberging ontstaat meer dynamiek in de waterstanden. Dynamische moerasnatuur (Moeras N05.01) kenmerkt zich door in tijd en ruimte wisselende habitats variërend van open zoetwaterplassen en - via processen van verlanding ontstane – beheertypen. Langs de bebouwing van de polder Wetering Oost wordt een strook opgehoogd. Langs deze strook wordt aan de kant van de nieuwe natuurgebieden relatief diep water (circa 0,8 m) aangelegd. Samen vormt het een overgangszone van circa

150 m tussen de nieuwe natuur en de bebouwing. Polder Wetering oost wordt - in samenhang met het naastgelegen Woldlakebos – een belangrijk rustgebied voor riet-, water- en moerasvogels, reigerachtigen en de Otter. In de verbindingen naar de Rottige Meente en het Vollenhovermeer worden ook moerasgebieden ontwikkeld.

Wieden - Weerribben, vochtig weidevogelgrasland.

De Barsbekerbinnenpolder en het Leeuwterveld zijn open gebieden met het doel Vochtig weidevogelgrasland (N13.01) gericht op weidevogelbeheer m.n. voor de (zeer) 'kritische' weidevogelsoorten als Watersnip, Slobeend, Zomertaling, Kempphaan, Grutto en Tureluur. Hierbij hoort een waterpeil van ca. 5-25 cm beneden maaiveld met plaatselijk plas- dras situaties. Voor het behoud en versterking als broedgebied voor Grutto en Tureluur is een regelmatige bemesting met organische mest (bij voorkeur ruige stalmest) noodzakelijk. De ontwikkeling van plekken die in het voorjaar plas-dras staan komt de weidevogelstand direct ten goede. In Vochtig weidevogelgrasland (N13.01) worden op kleine schaal ook botanische waardevolle graslanden en bloemrijke sloten en slootkanten ontwikkeld evenals geleidelijke overgangen naar moeras (N05.01). Inrichting van weidevogelgebied dient zodanig plaats te vinden dat het open karakter behouden blijft.

De als nieuwe natuur begrensde weidevogelgebieden in Noordwest-Overijssel zijn vrijwel allemaal ook belangrijke gebieden voor overwinterende ganzen.

3. Reestdal

Gebiedsbeschrijving

Het betreft het Reestdal, de Vledder- en Leijer hooilanden, de oeverlanden langs het Meppelerdiep en de aansluitende verbindingzones naar het Vechtdal.

De Reest was een van de weinige echte hoogveenbeken in Nederland. In de oorspronkelijke situatie werd de Reest gevoed door het hoogveengebied oostelijk van Dedemsvaart. Van dit hoogveengebied is niets overgebleven. De sponswerking van het uitgestrekte veengebied is met de ontginning in de loop van de 19e eeuw verdwenen waardoor de beek meer water is gaan vervoeren (hogere piekbelasting) en om deze reden is aan Drentse zijde een omleidingskanaal gegraven. Het Reestdal heeft een landschap dat sinds haar ontstaan in de Middeleeuwen maar weinig is veranderd. Haar behoud heeft direct te maken met haar ligging op de grens van de provincies Drenthe en Overijssel.

Binnen het beekdal kan een bovenloop, middenloop en benedenloop worden onderscheiden. De bovenloop (oostelijk van Dedemsvaart) is bochtig, de hoogteverschillen in het landschap zijn klein en de omgeving betreft landbouwgebied dat ontstaan is na de ontginning van het hoogveen. In de midden- en benedenloop (Meppel – Dedemsvaart) liggen hooilanden in het beekdal, terwijl de randen gekenmerkt worden door essen en hakhoutbosjes. De hooilanden worden deels gevoed met locale kwel. Waar deze kalkrijk is vinden we Dotterbloemhooilanden met Dotterbloem, Echte koekoeksbloem en Grote ratelaar en waar langduriger overstromingen optreden ook zeggemoeras, met o.a. Scherpe zegge en Noordse zegge. Binnen Overijssel wordt het grootste en meest uitgestrekte complex aan Dotterbloemhooiland aangetroffen in het Reestdal. Uit onderzoek door het OBN team beekdallandschappen is gebleken dat in het Reestdal minimaal vier habitattypen voorkomen met een internationale betekenis voor bescherming. Op akkers wordt Rogge (Triticale) verbouwd met in zomer de blauwkleurende Korenbloem.

De Vledders- en Leijerhooilanden vormen een komvormige laagte bij IJhorst die aansluit bij het Reestdal, waar sprake is van locale kwel. In het gebied komen moerassige laagten voor met Kleine zegge-vegetaties (o.a. Draadzegge).

Het Meppelerdiep is in wezen de gekanaliseerde benedenloop van de Reest. Het landschap is hier open. Hier liggen een aantal waardevolle reservaten met vegetaties die behoren tot

het Blauwgrasland, Dotterbloemhooiland, Grote zeggen-, Kleine zegge-vegetaties en met op de hogere koppen heischraal grasland met o.a. Borstelgras. De Meppelerdieplanden vormen in ons land het belangrijkste leefgebied van het Geel Schorpioenmos.

Door de grote afwisseling in landschapstypen heeft het Reestgebied een bijzondere fauna. Van de Das komt een belangrijke populatie in de middenloop voor. Weidebeekjuffers vliegen met grote aantallen in de zomer boven de beek.

Het aangrenzende Staphorsterbos en de bossen in de verbindingzone naar het Vechtdal, worden gekenmerkt door de aanwezigheid van droge productiebossen, droge en natte heide en een aantal zwakgebufferde en zure vennen. De Adder is een kenmerkende soort voor dit bos en heide gebied. Voor deze soort is in het Staphorsterbos een corridor van Droge en Natte heide aangelegd in het kader van het project "Vipera verbindt".

Streefbeeld

De Reest wordt ontwikkeld als een natuurlijk laaglandbeekdal met een afwisselend kleinschalig landschap van Vochtig hooiland (N10.02), Nat schraalgrasland (N10.01), Kruiden en faunarijk grasland (N12.02) en op de esgronden Kruiden- en faunarijke akkers (N12.05). Om de kwaliteit hier te verhogen is vooral een verhoging van het waterpeil in de Reest en herstel van de vroeger vaak voorkomende inundaties nodig. De Vledder- en Leijer hooilanden zijn een belangrijk kwelgebied met het doel de ontwikkeling van Vochtig hooiland (N10.02) en Nat schraalgrasland (N10.01), ook hier is een verhoging van de grondwaterstand nodig voor het bereiken van de beoogde natuurkwaliteit.

In de bosgebieden is op lokale schaal omvorming van bos naar heide gewenst vanwege de versterking van de adderpopulatie.

4. Oeverlanden Zwarte Water

Gebiedsbeschrijving

Dit deelgebied omvat het Natura 2000 gebied Oeverlanden Zwarte water en enkele direct aangrenzende natuurgebieden. Deze uiterwaarden aan weerszijden van het Zwarte Water vormen het belangrijkste leefgebied van de Wilde kievitsbloem in Noordwest-Europa. In de hier aanwezige Kievitsbloemhooilanden komen naast de Wilde kievitsbloem kenmerkende soorten als Gulden boterbloem, Echte koekoeksbloem, Grote pimpernel en Kale vrouwenmantel voor. Belangrijk is dat regelmatig overstromingen plaatsvinden waardoor de Wilde kievitsbloem zich kan verjongen. Op de dijken komen schrale vegetaties voor met relatief veel Knolboterbloem. Delen van het gebied zijn nog van belang als weidevogelgebied maar het areaal is wel sterk afgenomen in de afgelopen 20 jaar. Op sommige locaties komen bijv. Slobeend, Zomertaling en Kwartelkoning voor. Ook broeden nog kleine aantallen Zwarte Sterns op de plaatselijk voorkomende Krabbenscheervegetaties. In de winter is het buitendijkse gebied belangrijk voor doortrekkende eenden, ganzen en zwanen. In het voorjaar worden onder water staande graslanden door grote groepen Grutto's gebruikt als tussenstop naar de binnendijkse percelen waar gebroed wordt.

Aan de oostkant van het Zwarte water komt bij het Kievitsnest een kleine oppervlakte Blauwgrasland voor. Verder zijn de dotterbloemgraslanden kenmerkend voor dit gebied.

Streefbeeld

Op de oeverlanden Zwarte Water-Vecht wordt gestreefd naar halfnatuurlijke graslandvegetaties die primair van grote betekenis zijn voor de Wilde kievitsbloem. Daarnaast is er een belangrijke nevenfunctie de betekenis voor weidevogels en

wintergasten. De beheertypen zijn Vochtig hooiland (N10.02), Overstromingsgrasland (N12.04), Vochtig weidevogelgrasland (N13.01), Moeras (N05.01) en Zoete Plas (N04.02). De botanische doelen vergen een hooilandbeheer met nabeweiding; het weidevogelbeheer vereist een hoog waterpeil en in de natte perioden plas-dras situaties. Zowel voor de Kievitsbloemgraslanden als de weidevogeldoelstelling is het nodig dat zomerkades worden doorgestoken of verwijderd zodat een meer natuurlijk waterpeil mogelijk is. In de weidevogelgebieden is enige bemesting met organische mest (bij voorkeur ruige stalmest) noodzakelijk voor een goed bodemleven. Aanleg van natte laagtes die in de loop van het broedseizoen droogvallen en toename van de invloeden van de rivier (via vergraving van oude geulen) is wenselijk. Bij het Kievitsnest wordt het beheer van het in 2012 ingerichte natuurontwikkelingsproject mede gericht op de ontwikkeling van Nat schraalgrasland en Blauwgrasland.

5. Zwarte Meer/Vossemeer

Gebiedsbeschrijving

Deze meren met oeverzones en een aantal eilanden in de IJsselmonding vormen een onderdeel van de N2000 gebieden Zwarte meer en Ketelmeer en Vossemeer.

Het Zwarte Meer is ontstaan door afscheiding van een deel van het IJsselmeer na inpoldering van de Noordoostpolder. Aan de oostkant wordt het meer gevoed door het Zwarte Water dat water afvoert van de Overijsselse Vecht en het Meppelerdiep. Het is een relatief beschut vrij ondiep zoet meer (1 tot 2 meter) met rietlanden, ruigtes en open water. Alleen de vaargeul is dieper dan 2 meter. Het nu onnatuurlijke peilbeheer van het IJsselmeer bepaald in grote mate de kwaliteit van de moerasvegetaties. Streefpeilen in het IJsselmeer zijn voor het zomerpeil 0,20 m -NAP en voor het winterpeil 0,40 m -NAP. Bij hoge standen bij Ramspol door windwerking op het IJsselmeer kan sinds 2002 de verbinding tussen Ketelmeer en Zwarte Meer met de balgstuw worden afgesloten. Het doorzicht bepaald in sterke mate de aanwezigheid van waterplantenvegetaties. Vanaf de jaren '90 is het doorzicht verbeterd. Ondergedoken waterplantbegroeiingen van vooral Fonteinkruiden komen vooral voor ten westen van het Ganzendiep, ten noordwesten van het Vogeileiland. Langs de oevers zijn brede rietkragen en moerasvegetaties aanwezig. Rietvegetaties domineren (van belang voor avifauna) met daarnaast Mattenbies en Kleine lisdodde als dominante soorten. Plaatselijk komen grote zeggenmoerassen van voedselrijke milieus voor, zoals die van Oeverzegge, Scherpe zegge of Liesgras. De riet vegetaties zijn door het onnatuurlijke peilbeheer weinig vitaal. Hierdoor is de sterk bedreigde Grote Karekiet sterk in aantal afgenomen.

Aan de oostzijde van het Zwarte meer zijn in de oeverlanden Kievitsbloemhooilanden aanwezig, die zich in positieve ontwikkelen. In de IJsselmonding liggen een aantal eilanden. Het Keteleiland ontstond in 1940 door het graven van het Kattendiep waardoor het werd afgescheiden van het Kampereiland. Het bestaat uit kruidenrijke graslanden en rietvelden. Daarnaast zijn er een aantal nieuwe eilanden in de IJsselmonding opgespoten. Deze zijn begroeid zijn met moerasbos en moerasvegetaties. Kenmerkend voor de IJsselmonding zijn de rivierfonteinkruidvegetaties die zich sterk uitbreiden.

Streefbeeld

Voor de kievitsbloem graslanden in de oeverlanden aan de oostkant van het meer is het nodig om het waterpeil te optimaliseren door het weghalen van hier aanwezige zomerkade.

In de oeverzones met riet en moerasvegetaties is verjonging van het riet gewenst, dit is nodig voor de instandhouding van o.a. de Grote Karekiet. Hiervoor kunnen interne peilmaatregelen genomen worden en maatregelen als het schrappen van rietlanden zodat verjonging kan optreden. Ook het vergroten van de oppervlakte zeer ondiep water kan

leiden tot nieuwe vestiging van waterplantenvegetaties en jong rietland.

6. Uiterwaarden IJssel

Gebiedsbeschrijving

IJsseluiterwaarden

Dit gebied bestaat uit het Natura 2000 gebied IJsseluiterwaarden, de nog aan te leggen Hoogwatergeul bij Kampen en enkele direct aan de IJssel grenzende natuurgebiedjes.

De IJsseluiterwaarden kennen belangrijke natuurwaarden die te maken hebben met de grote variatie in reliëf, bodemsamenstelling (zand, zavel, klei) en de rol die de jaarlijkse overstromingen spelen op vegetatie en vogelleven. Door deze overstromingen is in het voorjaar over groot oppervlak sprake van plas-dras situaties, wat grote aantallen watervogels en steltlopers trekt. Het gebied heeft dan ook een internationale betekenis voor doortrekkende en overwinterende vogelsoorten, zoals Kleine zwaan, Tafeleend en Kolgans.

Wat broedvogels betreft was het gebied één van de bolwerken voor weidevogels. Nog steeds komen of kwamen recent belangrijke concentraties voor in de Harculose buitenwaarden, Herxerwaarden, Oldenelerwaard en Koppelerwaard. Het gaat om Grutto, Tureluur en eendensoorten, terwijl in laat gemaaide hooilanden de Kwartelkoning met succes tot broeden komt. Diverse bijzondere soorten komen in het IJsseldal tot broeden zoals de Brilduiker en Lepelaar. De wilgenvloedbossen die o.a. in de Duurse waarden voorkomen, vormen potentieel broedgebied voor Visarend en Zeearend. De aanleg van de meestromende nevengeul in de Vreugdenrijkerwaard met sterk glooiende oevers heeft aangetoond dat zich belangrijk leefgebied laat ontwikkelen met een grote betekenis voor pleisterende en broedende vogelsoorten, zoals Kluut en Visdief.

Het IJsseldal wordt gekenmerkt door een zogenaamde stroomdalflora van soorten die groeien op zandige en/of licht zavelige, kalkrijke, droge standplaatsen met reliëf. Deze biotoop komt voor op oeverwallen en rivierduinen in de uiterwaarden en op de winterdijken. Het mooiste voorbeeld is het soortenrijke rivierduin van de Vreugdenrijkerwaard met belangrijke populaties van Liggend ereprijs, Walstrobremraap, Moeslook, Veldsalie en Kleine ruit. Belangrijke dijkvegetaties met o.a. Grote wilde thijm, Tripmadam, Duifkruid en Trilgras komen voor bij Zalk, Welsum, Wijhe en Olst. Waar in de uiterwaarden in de loop van de zomer slikkige grond komt droog te liggen met massale vestiging van Slijkgroen en Echt vlooienkruid voor. Rode ogentroost profiteert ook van de ontwikkelingen. Al deze soorten hebben baat bij de natuurontwikkeling. In de Scherenwelle bij Wilsom is het enige goed ontwikkelde kievitsbloemhooiland langs de IJssel te vinden. Ook komt hier het zeldzame Veenreukgras voor.

De Enk

IJssel, enkele kolken, rietlanden en natte graslanden. Hierin komen soorten voor als Waterviolier en Moeraswederik. De Enk vormt één van de weinige leefgebieden van de Waterspitsmuis in de IJsseldelta. Dit gebied wordt onderdeel van de nieuwe hoogwatergeul bij Kampen.

Streefbeeld

IJsseluiterwaarden

Binnen de te ontwikkelen natuurgebieden in het stroomgebied van de IJssel worden beheertypen nagestreefd van het rivierengebied. De provincies Gelderland en Overijssel hanteren voor de IJsseluiterwaarden de volgende uitgangspunten voor het streefbeeld:

- Bevorderen van de hydrologische en morfologische dynamiek waar dat mogelijk is. De mate van dynamiek hangt af van de kansen ter plekke.
- De IJssel krijgt een belangrijke functie als verbindingszone tussen de grote moerassen van de IJsseldelta en die van de Gelderse Poort. Dit betekent dat er op regelmatige afstand het beheertype Moeras (N05.01) behouden, dan wel ontwikkeld moet worden, ongeveer iedere 10 km een oppervlakte van 25 ha (model Rietzanger).
- Op een aantal plaatsen snijdt de IJssel het Veluwemassief aan. In deze uiterwaarden (bijv. Hoenwaard bij Hattem) is sprake van een sterke kweldruk. Hier zijn bijzonder kansrijke situaties voor de ontwikkeling van kwelafhankelijke beheertypen.
- In de IJssel monden een groot aantal beken en wetingen uit. Er is nog zelden sprake van een natuurlijke aansluiting. Meestal eindigen deze wateren bij een gemaal op de winterdijk. Deze natte kruispunten verdienen een kwaliteitsverbetering, mede uit het oogpunt van vismigratie.
- De IJssel wordt gekruist door diverse ecologische verbindingzones (EVZ's). Deze kunnen betrekking hebben op wateren (zie vorig uitgangspunt) of op bossen (model Das) en kleinschalig landschap met poelen (model Kamsalamander). De EVZ's krijgen bijzondere aandacht.
- Bijzondere aandacht voor grootschalige dynamische natuur (N01.03).

Daarbij wordt rekening gehouden met de volgende randvoorwaarden:

- Nieuwe natuur wordt ontworpen rekening houdend met de uitgangspunten van "Ruimte voor de Rivier".
- Bijzondere natuurwaarden (bijv. stroomdalgraslanden) en geomorfologische waarden (bv. kronkelwaarden en rivierduinen) worden gespaard.
- (Delen van) de IJsseluiterwaarden vallen onder de Vogelrichtlijn, Wetlandsconventie en Natuurbeschermingswet. Hier moet rekening worden gehouden met de kwalificerende soorten. Zie daarvoor het (concept) Natura 2000 beheerplan Rijntakken.

De volgende uiterwaarden hebben als doelstelling de ontwikkeling van grootschalige natuur met begrazing: Het Engelse Werk, Harculose buitenwaard, Buitenwaarden Wijhe, Duursche waarden, Fontmonderwaarden, Roetwaard, Welsumerwaarden, Bolwerksweiden, Yperenbergplas, Ossenwaard, Keizers- en Stobbenwaarden, Onderdijkse waard, Vreugdenrijkerwaard.

Voor de omgeving van het Zalkerbos wordt gestreefd naar langdurige plas-drassituaties in winter en voorjaar, voor o.a. het Porseleinhoen. Voor de overige graslanden is het streefbeeld Droog soortenrijk grasland. Op één perceel wordt gestreefd naar herstel van de hier van oorsprong voorkomende soortenrijke akkers. Dit gebied is vanouds bekend om zijn zeldzame akkerflora. Uit ervaringen elders blijkt dat bij een goed beheer deze soorten zich weer uit de zaadbank kunnen hervestigen.

Bypass Kampen

In de bypass Kampen wordt langs de oevers voornamelijk Moeras en plaatselijk Vochtig hooiland en Kruiden- en faunairijk grasland ontwikkeld.

7. Olde Maten/Veerslootslanden

Gebiedsbeschrijving

De Olde Maten en Veerslootslanden zijn onderdelen van het gelijknamige Natura 2000 gebied en liggen in het Staphorsterveld. Het Staphorsterveld is in de Middeleeuwen ontgonnen via een opstreckende smalle verkaveling waarbij sloten de perceelsgrenzen

vormen. Dit landschap is nog steeds goed herkenbaar, hoewel door verkavelingen vanaf de jaren dertig van de vorige eeuw een netwerk van wegen is aangelegd en boerderij bouw in het veld heeft plaatsgevonden. Het Staphorsterveld is een overgangsgebied waar van oost naar west het veenpakket steeds dikker wordt en aan de westzijde ook klei op het veen is afgezet. Tot 1932 kwamen grootschalige overstromingen voor door stagnatie van de waterafvoer. Het gebied kent relatief hoge slootpeilen, maar van overstromingen is geen sprake meer. Het grootste deel van het veld is een regionaal kwelgebied, waar ijzer- en calciumrijk grondwater in de sloten uittreedt.

Het open polder gebied is van grote betekenis vanwege haar soortenrijke sloot- en slootkantvegetaties met o.a. Krabbenscheer en diverse soorten fonteinkruiden. De rijkste slootvegetaties komen binnen Overijssel hier over een grote lengte voor. De waarden nemen nog steeds af als gevolg van landbouwintensivering en veranderingen in het slootbeheer, waardoor slootkanten meer eutroof worden en de waterkwaliteit onder druk staat. Het Staphorsterveld is het leefgebied binnen Overijssel van de Grote pimpinel, Waterviolier en Grote boterbloem. Wat weidevogels betreft is het het bolwerk van de Wulp. De stand van de Grutto is de afgelopen 20 jaar sterk achteruit gegaan.

In het Staphorsterveld hebben vroeger grote oppervlakten Dotterbloemhooiland (N10.02) en Blauwgrasland (N10.01) gelegen. Een ook landelijk gezien belangrijk restant van het blauwgrasland komt voor in de Veerslootslanden. Hier komen belangrijke populaties voor van Knotssegge, Blonde zegge, Gewoon vleugeltjesbloem, Spaanse ruiter, Aardbeivlinder en Moerassprinkhaan. Op afgeplagd boerenland heeft zich binnen 10 jaar zowel veenmosrietland als blauwgrasland ontwikkeld met vestigingen van kenmerkende soorten uit het aangrenzend reservaat.

De Olde Maten betreft het meest westelijke deel van het Staphorsterveld. Door veenwinning zijn de sloten hier breder en worden boksloten genoemd. In de 20e eeuw zijn deze sloten geleidelijk verland tot (veenmos) rietlanden en plaatselijk ook trilvenen. Door het niet meer maaien van de rietlanden zijn de meeste verbost tot wilgen- en/of elzenbroekbos. Hierdoor is het karakter van het gebied sterk veranderd van open naar gesloten, met een gebied waar vroeger veel moerasvogels voorkwamen (o.a. Rietgors, Kleine karekiet, Rietzanger) naar gebied met vooral bosvogels (o.a. Fitis, Tuinfluiter, Buizerd).

Streefbeeld

Het inrichtingsplan Olde Maten/Veerslootslanden wordt in 2012/2013 uitgevoerd. De beoogde beheertypen zijn verwerkt op de beheertypenkaart.

Via dit plan wordt het veenlandschap met soortenrijke schraallandvegetaties en verlandingsvegetaties in de boksloten versterkt. De doelen zijn de ontwikkeling van Vochtig Hooiland (N10.02) en Nat schraalland (N10.01) (blauwgrasland), inclusief de ontwikkeling van bloemrijke sloten en slootkanten en een afwisseling van Zoete Plas (N04.02), Moeras (N05.01) en veenmosrietland (N06.01). De ontwikkeling van Nat schraalland (N10.01) (blauwgrasland) is met name voorzien rondom de Veerslootslanden waar het veenpakket minder dan een meter dik is, de kweldruk hoger dan 1 mm per etmaal en waar met geschikte maatregelen (afgraven bovengrond, verondiepen sloten die zandondergrond aansnijden, peilverhoging in Olde Maten) het kwelwater weer in de percelen `gedrukt` kan worden. De component open water (beheertype Zoete Plas, N04.02) wordt versterkt door het openmaken van de verlande boksloten. Tussen Meppelerdiep en het natuurgebied Olde Maten en tussen de Wieden en het Meppelerdiep wordt verbindende natte natuurstroken aangelegd, die bestaan uit Zoete Plas (N04.02) en Moeras (N05.01).

In het zuidelijk deel van de Olde Maten en aangrenzend deel van de Veerslootslanden wordt gestreefd naar herstel van de weidevogelpopulaties, vooral die van de Wulp en Grutto.

8. Stadsgaten/De Ruiten

Gebiedsbeschrijving

De Stadsgaten is een natuurgebied met als belangrijkste natuurwaarden Nat schraalgrasland, Blauwgrasland en Hoog- en laagveen bos.

Het gebied de Ruiten is een gebied waar een dun pakket veen op zand is gelegen. In de sloten komt treedt grondwater uit (kwel). In de sloten komen dan ook plantensoorten voor die op kwel reageren (o.a. Waterviolier, Holpijp) en soorten voor die kenmerkend zijn voor het Dotterbloemgrasland (o.a. Kruipend Zenegroen, Dotterbloem). Daarnaast komen hier nog soorten voor die kenmerkend zijn voor blauwgraslanden met o.a. nog relatief grote populatie van de Blauwe Knoop.

Uit de aanwezigheid van o.a. Wateraardbei, Draadzegge en Stijf Struisriet in en langs de sloten blijkt de potentie van het gebied voor de ontwikkeling van kleine zegge-vegetaties (trilveen). De overwegend vochtige percelen hebben een geringe actuele waarde.

Streefbeeld

De Ruiten heeft een directe samenhang met de noordelijk gelegen Stadsgaten. Het wordt ontwikkeld als een open veenweide gebied met zeer soortenrijke natte schraalgraslanden met bloemrijke graslanden (beheertypen Vochtig Hooiland (N10.02), Nat schraalland, Blauwgrasland (N10.01) en Kruiden en faunarijk grasland (N12.02) inclusief de ontwikkeling van bloemrijke sloten en slootkanten). Op recent afgeplagd cultuurgrasland ontwikkelt zich momenteel zowel Vochtige hooiland als Nat schraalland.

9. Lierder en Molenbroek

Gebiedsbeschrijving

Het Lierder- en Molenbroek is een tegen de IJssel gelegen komkleigebied. Tegen de IJssel ligt het landgoed Windesheim met een afwisseling van kleibossen en graslanden. Het eind 18e eeuw geplante bos is het enige kleibos van formaat in Noord- en Oost-Nederland. Het gebied heeft een karakteristieke paddenstoelflora, met o.a. Zonnerussula, Prachtamaniet en Narcisamaniet. Sneeuwkllokjes komen veel voor en in het oudste deel groeit Bosgierstgras. Het oostelijk deel van de polder is een belangrijk weidevogelgebied. De afgelopen jaren is de weidevogelstand hier door gerichte inrichtingsmaatregelen en inzet van de agrarische natuurvereniging "Lierder en Molenbroek bv" en natuurorganisaties gegroeid. Langs de Soestwetering komen ook een aantal percelen Kievitsbloemhooiland voor.

Streefbeeld

In dit gebied is geen verdere uitbreiding van de EHS voorzien.

10. Landgoederen Salland

Gebiedsbeschrijving

Salland wordt globaal begrensd door de IJssel, de Vecht, de Sallandse Heuvelrug en de Schipbeek. In Salland zijn van oost naar west te onderscheiden de zandlandschappen (jonge ontginningen en kampen) en de rivierlandschappen (mengelgronden, kommen en oeverwallen). Vooral op de overgang van het zandlandschap naar het rivierenlandschap lag een groot aantal landgoederen en buitenplaatsen, deze zijn grotendeels onderdeel van de EHS. Dwars door de dekzanden heen snijden de beekdalen. Hierin worden beek- en broekeerdgronden aangetroffen. Van oudsher is Salland hydrologisch een afwisselend gebied. Naast de droge dekzanden bestonden er nattere zones met kwelwater of stagnerend regenwater.

Van oudsher was de kwel het sterkst in een zone waar het grondwater afkomstig van de Veluwe en die van de Sallandse Heuvelrug gezamenlijk uittrad. Hier bevindt zich nu nog een aantal kwelgebieden (o.a. Luttenbergerven, Pleegsterweiden/Schoonheten, Gooiermars en Wolbroeken). Honderdvijftig jaar geleden was een groot gedeelte van het gebied nog een afwisseling van Heide, Schraalland, Akkers en Kamgrasweiden. De stuwwal was grotendeels bedekt met Droge heide, de zone aan de voet en de aangrenzende dekzandvlakte bestond grotendeels uit een nat gebied met hoogveentjes, Vochtige heides, Natte schraallanden en Berkenbroekbos. Voor het overige bepaalde de mens het landschap. Het kleinschalige kampen-essenlandschap bestond uit akkers met houtwallen. De beekdalen werden gebruikt als weide- en hooiland. De meeste bossen vormden een onderdeel van de landgoederen en zijn jonger dan 250 jaar.

De hoogste natuurwaarden zijn te vinden in de hierboven genoemde kwelgebieden zoals het Luttenbergerven. Dit is een voor Sallandse begrippen groot complex nat schraalland met o.a. Vochtige schraalgraslanden, waaronder Blauwgrasland, Bloemrijke graslanden en zure broekbossen. Hier komen soorten voor als Blauwe knoop, Spaanse ruiter en Klokjesgentiaan en bijzondere paddenstoelflora van schraalland (wasplaten, blauwstaaltjes). Nieuw ingerichte natuur aan de oostkant ontwikkelt zich richting vochtig hooiland met o.a. Klokjesgentiaan als gevolg van het uitleggen van maaisel.

De Gooiermars betreft een gebied oostelijk van Deventer. Hier zijn waterschapsleidingen verbreed en schraallanden hersteld. Heel bijzonder is het veel voorkomen van Kruipend moerasscherm, een soort die buiten Zeeland vooral bij Deventer voorkomt. Sierlijke vetmuur en diverse soorten orchideeën zijn hier eveneens verschenen.

Streefbeeld

In dit gebied wordt komende jaren het gebied Gooiermars fors uitgebreid, door omvorming van landbouwgronden naar natuur. De grondwaterstand wordt hier verhoogd en er wordt een mozaïek van bloemrijke graslanden en natte schraalgraslanden ontwikkeld. In de rest van het gebied zijn geen uitbreidingsdoelstellingen voor de EHS. In dit gebied is alleen beheer van de bestaande natuur aan de orde. Kwaliteitsverbetering van de graslanden in de bestaande natuur is mogelijk door het strikt toepassen van een beheer gericht op verschraling.

11. Boetelerveld

Gebiedsbeschrijving

Het Natura 2000 gebied Boetelerveld wordt gekenmerkt door het voorkomen van het habitatype vochtige heide en op kleine oppervlakte ook aan grondwater gebonden zwak gebufferde wateren en, blauwgraslanden, heischrale graslanden, jeneverbesstruwelen en pioniergemeenschappen van snavelbiezen. In de blauwgraslanden komen nog soorten als Blauwe zegge, Melkviooltje, Welriekende nachtorchis en Moeraswespenorchis voor. Daarnaast komt hier een redelijke oppervlakte loof- en naaldbos van arme zandgrond voor.

Een groot deel van deze habitattypen is afhankelijk van langdurig natte omstandigheden en voor een deel ook afhankelijk van de toestroming van (matig) basenrijk grondwater. Momenteel zijn de grondwaterstanden te laag waardoor de heide sterk is verdroogd en vergrast met Pijpestrootje.

Streefbeeld

Herstel van de waterhuishouding van het Boetelerveld is nodig om de van grondwater afhankelijke habitattypen duurzaam te kunnen behouden. Hiervoor moet om het natuurgebied een hydrologische bufferzone gerealiseerd worden waarin de grondwaterstand

wordt verhoogd. Een deel van deze zone zal ingericht worden als natuurgebied. Een deel van de bufferzone kan mogelijk binnen het landbouwgebied gerealiseerd worden via een vergoeding voor natschade. Bij de verdere uitwerking zal dit nader geconcretiseerd worden.

Naast deze aanpassing van de waterhuishouding van de omgeving is er ook een noodzaak om in het Boetelerveld de waterhuishouding aan te passen, door de aanwezige greppels te dempen en naaldbos, vanwege te veel verdamping, te kappen.

12.Vechtdal

Gebiedsbeschrijving

Dit deelgebied omvat het Vechtdal zelf en enkele aangrenzende hoger gelegen bos- en natuurgebieden. Dit deelgebied is samen met het Reggedal en de Sallandse Heuvelrug het hart van de Ecologische hoofdstructuur in Overijssel. Een deel van het Vechtdal valt binnen het N2000 gebied Vecht en Beneden-Reggegebied.

De Vecht betreft een vrijwel geheel door regen gevoede rivier. Dat betekende tot het eind van de 19e eeuw dat het water in winter en voorjaar hoog kon staan, maar dat in droge zomers de rivier een heel laag peil had, waardoor het op allerlei plekken doorwaadbaar was. Bij lage peilen kon zand vanuit de bedding gaan stuiven en in het aangrenzende grasland worden afgezet. Voor het eind van de 19e eeuw was de Vecht een zeer sterk meanderende rivier met gering verval van 1,5 m per 10 km, met veel overgangen van de rivier naar aangrenzende koelanden. Bij de kanalisatie in de periode 1896 – 1907 werden 69 rivierarmen afgesneden en 7 stuwen gerealiseerd.

Eén van de belangrijkste biotopen van het Vechtdal vormen de koelanden. Deze eeuwenlang, extensief beweide, niet gescheurde of kunstmatig bemeste graslanden hebben een zeer grote waarde. De mooiste voorbeelden hiervan worden gekenmerkt door een fijnschalig reliëf met mierenhopen waar soorten als Zwolse anjer, Grote wilde tijm, voorjaarszegge en Geel walstro voorkomen. Dit biotoop is ook erg rijk aan grasland paddenstoelen, met o.a. koraalzwammen, aardtongen, satijnzwammen tien soorten wasplaten (Arriër Koeland, Junner Koeland). Van grote waarde zijn ook de rivierduinen met struwelen met Jeneverbes en Sleedoorn. Zij komen elders in ons land niet voor.

In de afgesneden meanders (o.a. in Rheeze) hebben zich moerasvegetaties ontwikkeld en alle stadia van verlanding kunnen nog worden gevonden (van open water, drijftilgemeenschap naar broekbos op verland veen)

Door de afsluiting van de Zuiderzee en later aanleg van de Noordoostpolder en stormvloedkering bij Ramspol speelt opwaaiing amper een rol meer bij de dynamiek van het gebied. Dynamiek is nu geheel afhankelijk van extremen in neerslag binnen het stroomgebied, wat in beneden- en middenloop kan leiden tot kortstondige overstromingen. Deze overstromingen blijven van belang voor het opladen van zandbodems met calcium en ijzer waardoor de verzuring wordt gecompenseerd. Dotterbloem- en Veldrushooilanden komen verspreid in het gebied voor op plaatsen waar grondwater in het rivierdal uittreedt. Het mooiste voorbeeld hiervan betreft de Rheezermaten en Leusenermaten met o.a. belangrijke populaties van Brede orchis, Draadrus, Lange ereprijs en Stijf struisriet. In het Arriërkoeland komt nog een bijzondere populatie van de Bergnachtorchis voor.

Door grote variatie en de samenhang met grote natuurgebieden in de omgeving van het dal zijn de faunawaarden in het Vechtgebied hoog. Het Vechtgebied is kansrijk als leef- en migratiegebied van de Otter. In het Vechtdal waar veel rivierduinen met struwelen en kleinschalig cultuurland voorkomt zijn vogelsoorten zoals Grasmus, Geelgors en plaatselijk Veldleeuwerik nog veel aangetroffen. De Grauwe Klauwier broedt met enkele paren in het Vechtdal. Met een aantal soorten gaat het niet zo goed zoals Patrijs en Grutto. Het gebied heeft grotendeels haar betekenis voor weidevogels verloren. De IJsvogel broedt, afhankelijk van de strenge winters in wisselende aantallen. De Roodborsttapuit is niet schaars meer.

Door ontstienen van de rivieroever neemt het aantal broedende Oeverzwaluwen toe. Het Vechtdal heeft, mede door de uitgevoerde natuurherstelprojecten een belangrijke betekenis als rust- en foerageergebied voor trek- en wintervogels.

De rivierdalen zijn door hun variatie en geleidende beplantingen geschikt voor vleermuizen en kleine zoogdieren. De vele oude meanders en poelen spelen een belangrijke rol in het voorkomen van amfibieën waaronder de zeldzame Knoflookpad. Voor veel diersoorten is de combinatie van bosrijk gebied en gevarieerd dal belangrijk; er zijn veel ecologische relaties. De Vecht heeft een bijzondere betekenis voor de visfauna. Er zijn ongeveer 30 soorten bekend, waaronder diverse beschermde soorten. In de gehele Vecht zijn vistrappen aanwezig bij de stuwen. Van de 65 dagvlinders van Nederland, is ongeveer de helft in het Vechtgebied aangetroffen, waaronder de Kommavinder, Sleedoornpage en Weerschijnvlinder, maar diverse soorten zijn helaas verdwenen dan wel op hun retour (o.a. Zilveren maan, Spiegeldikkopje, Bruine vuurvinder).

De hogere gronden langs de Vecht liggen drogere bossen, landgoederen en een aantal heidegebieden waaronder het Varsenerveld; een zeer rijk nat heidegebied. In dit gebied door de inzet van een natuurgroep uit Ommen heide en heischraal grasland hersteld, waardoor een groot aantal bedreigde plant- en diersoorten hier zijn teruggekeerd. Te noemen zijn o.a. diverse soorten libellen, Dodaars, Vetblad, Witbloemige waterranonkel, Heidekartelblad en Welriekende nachtorchis. Ook het Beerzerveld, onderdeel van het N2000 gebied Vecht-Benedenregge ligt in dit deelgebied. Het Beerzerveld is een complex van zandverstuiving, natte heide en veenputten. Het gebied is belangrijk als leefgebied van de Adder.

Streefbeeld

Het streefbeeld voor de Vecht wordt vooral uitgevoerd via het programma "Ruimte voor de Vecht". De belangrijkste doelen voor natuur en landschap in het totale Vechtgebied zijn:

- Het ontwikkelen van een halfnatuurlijke laaglandrivier. Daarbij horen natuurlijker rivierprofielen, nevengeulen, erosie en sedimentatie, overstroming en zandafzetting in de uiterwaarden en rivierduinvorming. Hiervoor worden de stenen zoveel mogelijk uit de oevers gehaald.
Referentiebeelden zijn te vinden in het riviersysteem van de Hase, de Lippe en Ems (Duitsland) en enigszins in het systeem van de Allier (Frankrijk).
- Ontwikkelen van rust en fourageerplaatsen voor winter- en trekvogels.
- Het ontwikkelen van de riviergebonden grazige vegetaties (of anders gezegd het weer in ere herstellen van de "koeweiden en marsen"; beheertypen overstromingsgrasland (N12.04) of Vochtig hooiland (N10.02)). Op de droge rivierduinen wordt gestreefd naar droge schraalgraslanden (N11.01), belangrijk hierbij is dat de inspoeling van meststoffen wordt vermindert.
- Vergroten van de variatie en structuur in de rivierdalen door ontwikkelen van struwelen, herstellen van oude meanders (natuurtype N0.02 Rivier), ontwikkelen van oobos (N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos) en aanleg van Poelen (L01.01) voor amfibieën.
- Het ontwikkelen van Nat schraalland (N10.01) en andere natte graslanden zoals Dotterbloem- en Kievitsbloemgraslanden (beheertype Vochtig hooiland N10.02) in afwisseling met rietland en Moeras (N05.01).
- De samenhang tussen de bestaande natuur/bosgebieden versterken door natuurontwikkeling in vooral het winterbed en zorgen voor voldoende rustgebieden.

Voor het Beerzerveld is herstel van de waterhuishouding nodig om de van grondwater afhankelijke habitattypen duurzaam te kunnen behouden. Hiervoor moet om het natuurgebied een hydrologische bufferzone gerealiseerd worden waarin de grondwaterstand wordt verhoogd. Een deel van deze zone zal ingericht worden als natuurgebied. Een deel van de bufferzone kan mogelijk binnen het landbouwgebied gerealiseerd worden via een vergoeding voor natschade. Bij de verdere uitwerking zal dit nader geconcretiseerd worden.

13. Sallandse Heuvelrug

Gebiedsbeschrijving

De Sallandse Heuvelrug is een stuwwal van 14 km. lang, met hoogten van 45 tot 70 meter +NAP. Het centrale deel van de Sallandse Heuvelrug is aangewezen als nationaal park en Natura 2000 gebied. Op de toppen van de heuvelrug bevinden zich grote aaneengesloten open, glooiende gebieden met struikheide, vossenbesvegetatie, jeneverbesstruwelen en enkele zure vennen.

Buiten de heiden komen bossen voor. Het betreft gemengde loof-naaldbossen, (oudere) loofbossen, alsook eenvormige naaldbossen op droge zandgronden. De heuvelflanken en lager gelegen delen zijn minder droog, hier komt op enkele plekken vochtige heide voor. Op de westflank (Sprengenberg) is een hellingveentje aanwezig.

De Sallandse Heuvelrug is als Natura 2000 gebied aangewezen vanwege zijn unieke droge heidesysteem. Op de heuvelrug zijn verschillende reptielen, zoals de zandhagedis en hazelworm talrijk aanwezig. De meest karakteristieke- en deels zeldzame vogels in het gebied zijn: Korhoen, Nachtzwaluw, Roodborsttapuit, Boomleeuwerik, Veldleeuwerik, Zwarte specht en Raaf. Zoogdieren zijn o.a. Das, diverse marterachtigen, Eekhoorn en Ree. Aan oostkant van de Heuvelrug liggen bij de Zunasche heide en Eelen belangrijke kwelgebieden. Deze kwelgebieden werden grotendeels gevoed met grondwater vanuit de Sallandse heuvelrug. Dit water is van nature tamelijk zuur, ondanks de soms langer afgelegde weg. In de flanken van de heuvelrug zorgde dit water voor natte vegetaties die gedomineerd werden door kleine zeggen, zoals Zwarte zegge, Sterzegge en Blauwe zegge. Restanten van deze gemeenschappen zijn nog langs slootkanten te vinden, o.a. in de Zunasche heide. In de sloten groeit het Duizendknoopfonteinkruid, die in de Zunasche heide een van haar belangrijkste leefgebieden binnen Overijssel heeft. Ook aan de westzijde is kwel aanwezig. Deze wordt via de ontwatering van de landbouwgebieden afgevoerd.

Streefbeeld

Om de instandhoudingdoelen Natura 2000 van de Sallandse Heuvelrug te realiseren, zijn diverse maatregelen opgenomen in het concept beheerplan Natura 2000. Ze hebben betrekking op verminderen van effecten van verzuring van heide, vennen, jeneverbesstruweel en hellinghoogveen. Verdere vergroting van het areaal droge heide en uitbreiden van het oppervlak vochtige heide wordt nagestreefd voor ontwikkelen van deze beide heidetypen met bijbehorende soorten en als maatregel om de sterk bedreigde Korhoen voor de Sallandse heuvelrug te behouden. Omvorming van bos naar open- en halfopen heidegebied is ook van belang voor het ontwikkelen van beleefbare overgangen van het nationaal park naar het aangrenzende cultuurland.

Op verschillende plekken nabij de centrale heide en aan de westflank zijn locaties aangegeven, die aanmerking komen voor omvorming van bos naar heideachtig gebied. Het kappen van bomen aan de westflank nabij het hellinghoogveen zal ook bijdragen aan vermindering van de verdroging van dit veentje en aan de terugkeer van grazige heiden met plaatselijk Dopheide.

In 2012 zijn populatie ondersteunende maatregelen gestart om uitsterven van het Korhoen te voorkomen (bijplaatsen van Scandinavische korhoenders). Het in Natura 2000 opgenomen doel is 40 korhanen op de Sallandse Heuvelrug leven.

Behalve het uitbreiden van het habitat heide worden tevens diverse kleinschalige maatregelen opgenomen die helpen bij de kwaliteit van de droge heide en daardoor verbeteren van het leefgebied van het korhoen en de groei van de populaties van Nachtzwaluw en Roodborsttapuit. De nieuw te ontwikkelen natuur ligt aan de oostkant van de heuvelrug in de overgang naar de Zunasche heide.

In deze kwelgebieden is herstel van de kwelsituatie nodig zodat de ontwikkeling van Vochtig hooiland (N10.02), Nat schraalland (N10.01), droge en natte heide (N07.01, N06.04) mogelijk wordt. Behalve deze grondwatergebonden systemen is het gebied ook van belang als uitbreidingsgebied voor het korhoen. Ten behoeve van het korhoen is op de overgang van de Zunasche heide naar de Sallandse heuvelrug de ontwikkeling van een kleinschalig gebied met graanakkers en droog en kruiden en faunarijk grasland gewenst.

Voor de bos- en natuurgebieden buiten het Natura 2000 gebied is het streefbeeld het in stand houden en ontwikkelen van gevarieerde bossen welke plaats bieden aan tal van bossoorten maar ook aan recreatief medegebruik (genieten van de natuur). In dat streefbeeld past het ontwikkelen van ouder bossen op wat rijkere bodemtypen (o.a. Eelerberg) en streven naar gevarieerde loof-naaldbossen afgewisseld met open en halfopen heideachtige terreinen (droge heide, jeneverbes) op de droge kammen van de heuvelrug. Op een aantal plekken zijn de overgangen naar het Reggedal van grote betekenis als ecologische zones waar uitwisseling tussen Reggesysteem en heuvelrug kan plaats vinden.

14. Reggedal

Gebiedsbeschrijving

Het westelijke deel van dit gebied ligt binnen het Natura 2000 gebied Vecht en Beneden-Reggegebied. Het rivierdal van de Regge kent veel verschillende biotopen in zowel natte als droge milieus. Warmte- en droogteminnende soorten komen voor op dijken, rivierduinen en oeverwallen. Veel meanders langs de Regge zijn eind 19^e eeuw en begin 20^e eeuw geheel of deels dichtgeschoven. Zeer dynamische natuur, welke kenmerkend is voor een levend riviersysteem ontbreekt op landschapsschaal en slechts plaatselijk komt in het rivierdal bos voor. Het rivierdal is door de variatie aan biotopen en geleidende beplantingen geschikt of geschikt te maken als leef- en migratiegebied voor vogels (IJsvogel), vleermuizen, insecten (libellen en vlinders), vissen en kleine zoogdieren (o.a. Otter). De vele oude meanders en poelen spelen een belangrijke rol in het voorkomen van amfibieën, waaronder Knoflookpad en Kamsalamander. De begrenzing ten noorden van Hellendoorn betreft gevarieerde gebieden die in de Landinrichting Den Ham-Lemele al ingericht zijn voor natuur. In de andere gebiedsdelen in Hellendoorn zijn Reggemeanders, gevarieerde graslanden en bos- en landschapselementen aanwezig.

Een aantal van de oude meanders is inmiddels weer aangesloten op de rivier, waardoor er een herstel van de rivierdynamiek is opgetreden. Het gebied van de Faanke ligt in een geologisch en landschappelijk zeer bijzonder deel. De Regge is hier ter hoogte van de Steile Oever door de stuwwal gebroken. Aan de zuidzijde van de Regge ligt een cultuurlandschap. Het gebied bij de kruising Regge-Overijssels kanaal zijn tamelijk laag gelegen graslanden. Er ligt een oude arm van de Regge.

De benedenloop van het Reggedal is een relatief laag gelegen gebied met enkele Reggemeanders met veel planten die op kwel wijzen aan de dalrand. Natuurontwikkeling heeft hier laten zien dat herstel van Dotterbloemhooiland mogelijk is. Via de Besthmenerleiding komt water van het zuidelijk deel van Ommen in het gebied. Het gebied is door een kade gescheiden van de Regge. Via een gemaal wordt het water van het Ommense achterland op de Regge gebracht.

De Doorbraak is een nieuw gegraven beek die aansluit op de Regge en een verbinding vormt tussen de natuurgebieden in Zuid Twente en Noordoost Twente met die in West-Overijssel. De beek volgt niet de loop van vroegere beken. Het geheel kunstmatig gecreëerde beekdal doorsnijdt van oudsher verschillende biotopen, zoals heidevelden en hooilanden. De totale lengte van de nieuwe beek betreft 15 km, waarvan t/m 2011 ca. driekwart is gerealiseerd. Op ingerichte gedeelten verschijnen pioniersoorten van vochtig, voedselarme bodems. In de omgeving van het Mokkelengoor verscheen het Melkviooltje,

Draadgentiaan en Kruiwend moerasscherm, een soort waarvoor ons land een internationale verantwoordelijkheid draagt. Waterpunge verscheen op groot aantal plekken. Langs de beek ontwikkelen zich vegetaties die behoren tot het Overstromingsgrasland (N12.04), Vochtig hooiland (N10.02) en Nat schraalland (N10.01). Bij niets doen ontstaat Wilgenbroekbos (N14.01, Rivier en beekbegeleidend bos).

Streefbeeld

De belangrijkste doelen voor natuur en landschap in het Reggegebied zijn:

- Ontwikkeling van een zoveel mogelijk ongestuwde zo natuurlijk mogelijke rivier, welke zich samen met de aangrenzende gronden ontwikkeld tot beheertype N01.03 (rivier en moeraslandschap). Binnen dit type komt een afwisseling voor van kruiden en faunairijk grasland (N12.02), Vochtige schraalgraslanden (N10), Droog schraalgrasland (N11.01) en Rivier- en beekbegeleidend bos (N14.01). Deze ontwikkeling wordt gecombineerd met waterberging en realisering van de KRW doelen voor deze rivier. Een belangrijk onderdeel hiervan is verondieping van de rivier zodat hij niet meer drainerend werkt op de omgeving. Dit herstel van het natuurlijke riviersysteem mag ten koste gaan van actuele natuurwaarden in bosjes of kaden die zich na de kanalisatie eind 19^e eeuw hebben ontwikkeld.
- Vergroten van de variatie en structuur in de rivierdalen door ontwikkelen van struwelen, herstellen van oude meanders, ontwikkelen van Rivier- en beekbegeleidend bos (N14.01) en aanleg van Poelen (L01.01) voor amfibieën.
- Het ontwikkelen van natte aan grondwater gebonden schrale en andere natte graslandvegetaties (Vochtige grasland 10.02), zoals Dotterbloemgrasland in afwisseling met rietland en Moeras (N05.01).
- Ontwikkelen van de Doorbraak als verbinding tussen de natuurgebieden in Noordoost- en Zuid Twente met die in West-Overijssel in samenhang met het realiseren van KRW doelen. Een deel van deze verbinding ligt in de zone Ondernemen met Natuur en Water.

15. Wierdense veld/Notterveld

Gebiedsbeschrijving

Het Natura 2000 gebied Wierdense veld was vroeger onderdeel van een uitgestrekt heide- en hoogveen gebied. Hiervan is het grootste deel in de eerste helft van de 20^e eeuw ontgonnen tot landbouwgrond. Door deze verveningsgeschiedenis liggen de omringende landbouwgronden veelal lager dan de gronden binnen het natuurreservaat. Ook het Wierdense veld zelf is in het verleden voor een groot deel afgegraven voor de turf. Het is begroeid met vochtige heide en enkele berkenbosjes. Binnen het hoogveen is het dekzand reliëf plaatselijk zo sterk en uitgesproken dat op dekzandruggen droge heide voorkomt. Op de lage delen komen veenputten voor met een hoogveenvegetatie. Het gebied heeft de mogelijkheden voor herstel van een actieve hoogveenkern.

In veenputten komen begroeiingen voor van vooral Veenpluis en Waterveenmos. Vegetatie van hoogveenbulten komt spaarzaam voor met soorten als Wrattig veenmos, Lavendelheide, Kleine veenbes en af en toe Hoogveenmos. De Natte heidevegetaties worden voor een groot deel gedomineerd door Pijpenstrootje. Hierin breidt Veenpluis en Waterveenmos zich uit.

Droge heide met Struikheide komt veel voor in de hogere delen zonder veen of met zeer dun veen. Korstmossen die hier in 1990 nog veel in voorkwamen, zijn in 2003 vrijwel verdwenen.

Heide met Borstelgras is in oppervlak afgenomen, vermoedelijk door het stoppen van brandbeheer

Het gebied wordt aan de zuidzijde via het Notterveld, het Reggedal en de Zunasche heide verbonden met de Sallandse heuvelrug. Een groot deel van het gebied heeft last van verdroging. De afgelopen jaren zijn interne maatregelen genomen waardoor de waterhuishouding al voor een deel verbeterd is. Dit is echter onvoldoende voor een duurzame instandhouding en herstel van het hoogveen in het gebied. Een aantal waterschapsleidingen aan de west-, noordwest- en oostkant van het gebied zorgen voor de verdroging. Aan de oostkant heeft vooral de Hoogelaarsleiding een negatief effect op de grondwaterstand. Ook zorgt de grondwateronttrekking voor drinkwater voor een verlaging van de grondwaterstand.

Streefbeeld

Herstel van de waterhuishouding van het Wierdenseveld is nodig om de van grondwater afhankelijke habitattypen duurzaam te kunnen behouden en actief hoogveen te kunnen ontwikkelen. Hiervoor moet om het natuurgebied een hydrologische bufferzone gerealiseerd worden waarin de grondwaterstand wordt verhoogd. Een deel van deze zone zal ingericht worden als natuurgebied. Een deel van de bufferzone kan mogelijk binnen het landbouwgebied gerealiseerd worden via een vergoeding voor natschade. Bij de verdere uitwerking zal dit nader geconcretiseerd worden.

16. Borkeld en Enterven

Gebiedsbeschrijving

Dit gebied bestaat uit het Natura 2000 gebied De Borkeld en enkele omliggende natuurgebieden. De Borkeld maakt onderdeel uit van het stuwwallencomplex dat zich, zuidoostelijk van de Sallandse Heuvelrug, uitstrekt tussen Rijssen en Lochem. Het gebied is gevarieerd door gradiënten in hoogte en tussen zandige, ijzerhoudende lemige en venige bodem en heeft hoge cultuurhistorische en archeologische waarden. Het gebied is aangewezen voor de habitattypen Droge heide, Vochtige heide, Zure vennen, Jeneverbesstruwelen en Heischrale graslanden.

De vegetatie in het gebied bestaat aan de randen uit heide, uitgebreide Jeneverbesstruwelen en bos. In het centrale deel van het gebied ligt een voormalig hoogveen dat nu verpitruist en enigszins verboost is. Ten westen hiervan komt een strook met vergraste vochtige heide voor, die over gaat in een groter droog heidegebied. Het leemkuilengebied is deels vergraven en deels onvergraven. Als gevolg hiervan bestaat het uit een kleinschalig patroon van heischrale graslanden en vochtige heiden, omgeven door bos.

Het gebied herbergt tal van kenmerkende soorten voor deze habitattypen zoals de Heivlinder, Kommavlinder, Open rendiermos, Glanzend tandmos, Blauwvleugelsprinkhaan, Klein warkruid, Kruipbrem, Stekelbrem, Boomleeuwerik en Roodborsttapuit.

De kwaliteit van de aan hoge grondwaterstanden gebonden habitattypen wordt negatief beïnvloed door de ontwaterende werking van de sloten en waterschapsleidingen in de omgeving en met name die in het noordelijk van de A1 gelegen gebied Middelveen/Overtoom. Dit is een kwelgebied met hoge potenties voor de ontwikkeling van natte schraalgraslanden.

De Enterven worden gekenmerkt door schraalgraslanden met o.a. een rijke flora aan orchideeën en andere planten van natte (kwel)situaties. De waterhuishouding is een punt van zorg. De kwel is afgenomen en er vindt verdroging plaats vanwege nabijgelegen waterlopen.

Streefbeeld

In de directe omgeving van de Borkeld is geen uitbreiding van het EHS gebied gepland. Door verhoging van het waterpeil in het noordelijk van de A1 gelegen kwelgebied "Middelveen/Overtoom" zal naar verwachting ook de grondwaterstand in het Natura 2000 gebied verhoogd worden. In het gebied Middelveen/Overtoom worden natte schraalgraslanden ontwikkeld. De uitvoering van deze maatregel is gepland in 2013. Binnen het Natura 2000 gebied zijn maatregelen nodig zoals kleinschalig plaggen van vergraste heide.

17. Diepenheim

Gebiedsbeschrijving

Dit gebied bestaat uit een aantal landgoederen (o.a. Weldam, Nijenhuis, Westerflie, Diepenheim) en het bosgebied bij de Herikerberg. De landgoederen worden vooral gekenmerkt door bos. In het gebied komen naast naaldbos diverse bosgemeenschappen voor, zoals Elzenbroekbos, Wintereiken-Beukenbos, Vogelkers-essenbos en in beperkte mate Eiken-Haagbeukenbos. Heel bijzondere soorten van de vochtige bossen zijn de Paardehaarzegge en Rood peperboompje. Door de intensieve bemesting komen er amper graslandpercelen voor die botanisch van waarde zijn. Van de heide, die vroeger hier algemeen voorkwam is niets meer over. Verspreid liggen nog enkele vennen en poelen waar soorten van zwak gebufferd water voorkomen. Houtwallen komen verspreid in het gebied voor. Hier groeien o.a. Mispel, Wegedoorn en Heggedoornzaad. De natuurkwaliteit van het gebied staat onder druk door de verdroging. De grondwaterstanden zijn te laag voor optimale ontwikkeling van de natuurwaarden. Belangrijk is het herstel van de Boven-Regge.

Streefbeeld

Er is geen uitbreiding van de EHS gepland in dit gebied. De verdroging zal hierdoor niet geheel opgelost kunnen worden. Mogelijk dat door interne maatregelen in het natuurgebied de verdroging lokaal nog kan worden aangepakt.

18. Engbertsdijkvenen/Veenschap

Gebiedsbeschrijving

Het Natura 2000 gebied de Engbertsdijkvenen betreft een restant van een zeer groot hoogveengebied. Vanaf 1953 zijn delen aangekocht en de vervening ging door tot 1984. Circa 12 ha, de hoogveenkern, is in oorspronkelijke staat gebleven en de rest min of meer vergraven.

Het gebied is aangewezen voor de habitattypen Droge heide, Actief hoogveen en Herstellend hoogveen en voor Geoorde Fuut, Toendrarietgans en Kraanvogel. Het gebied bestaat uit open water, hoogveenmoeras, heide, Pijpestro-velden en berkenbos.'s Winters is het gebied van belang als pleister- en slaapplek voor Toendrarietganzen, Kraanvogels en de Blauwe kiekendief. In het gebied broeden ca. 100 vogelsoorten, met belangrijke populaties van Geoorde fuut, Dodaars, Wintertaling, Waterral, Blauwborst en Roodborsttapuit. De Engbertsdijkvenen behoren tot één van de rijkste libellengebieden in Overijssel. In 2003 werden 39 soorten waargenomen waaronder de Noordse glazenmaker, Venwitsnuitlibel en Gevlekte witsnuitlibel. Wat dagvlinders betreft is de grote populatie van

het Heideblauwtje van grote betekenis. Het gebied is belangrijk voor reptielen. Vijf soorten komen voor waaronder de Adder, Gladde slang en Levendbarende hagedis. Van het gebied zijn 16 soorten sprinkhanen bekend en één soort krekel. Relatief belangrijk is het voorkomen van Veenmol, Moerassprinkhaan, Zompsprinkhaan en Negertje.

Het Veenschap is het enige voorbeeld bovenveengraslanden in Overijssel. Hier komt een afwisseling voor van vochtige heide op verdroogd hoogveen, Berkenbos en witbolgraslanden. Enkele voor hoogveen karakteristieke soorten als Lavendelheide en Veenbes komen nog spaarzaam voor. Het gebied is aan alle kanten omgeven door cultuurgebied met een laag waterpeil, wat een verdrogend effect heeft op dit gebied. Het gebied heeft een relatief hoge dichtheid van de Gekraagde roodstaart.

Streefbeeld

Voor de Engbertsdijkvenen is het streefbeeld te komen tot een actief Hoogveen (N06.03) met daaromheen overgangszones van actief hoogveen met daarin lagg zones met o.a. hoogveenbossen en zure vennen. Hierin ontstaat ook geschikt biotoop voor de N2000 broedvogelsoorten porseleinhoen, paapje en watersnip.

Om dit te kunnen realiseren moet er vooral aan de oostkant een hydrologische bufferzone gerealiseerd worden waarin de grondwaterstand wordt verhoogd. Een deel van deze zone zal ingericht worden als natuurgebied. Een deel van de bufferzone kan mogelijk binnen het landbouwgebied gerealiseerd worden via een vergoeding voor natschade. Bij de verdere uitwerking zal dit nader geconcretiseerd worden.

19. Mander/ Reutum

Gebiedsbeschrijving

Dit deelgebied ligt op de stuwwal van Ootmarsum en directe omgeving. Een groot deel van het gebied valt onder het N2000 gebied Springendal/Dal van de Mosbeek.

De belangrijkste natuurwaarden liggen hier langs de Mosbeek, Springendalse beek, Hazelbeek, Onzoel, de Poelbeek en langs de beken die aan de rand van de bebouwde kom van Ootmarsum ontspringen. Hier komen mooi ontwikkelde Dotterbloemhooilanden voor (met Dotterbloem, Kruipend zenegroen, Grote ratelaar, Brede orchis), Veldrushooilanden (o.a. in het Springendal met Draadrus) terwijl het brongebied van de Mosbeek in ons land het best ontwikkelde voorbeeld betreft van de gemeenschap van Vetblad en Vlozegge. In het gebied ligt ook een groot oppervlak Elzenbronbos (op 18 locaties), met een groot oppervlak langs de Hazelbeek. Hier komen belangrijke populaties voor van Bittere veldkers, Paarbladig goudveil en de Dotterbloem. Bijzondere soorten zijn het Alpenheksenkruid en *Carex x boeninghausiana* (IJle zegge x Pluimzegge). In het gebied liggen ook diverse droge en vochtige heidevelden, zoals het Vasser grafveld en de Paardenslenkte. Veel bos behoort tot het Zomereiken-Berkenbos of betreft dennenbossen op voormalige heidevelden. Met succes is natuur hersteld in het dal van de Brunninkhuizerbeek met o.a. Veldrushooiland. Hier vestigde zich binnen 10 jaar na inrichting o.a. Gevlekte orchis en Sterzegge. Bij herstel van cultuurgrasland naar heide blijken bedreigde soorten als o.a. Moeraswolfsklauw, Stekelbrem en Dwergviltkruid succesvol.

Het kwelgebied van Reutum ligt ten oosten van Tubbergen aan de westkant van de Ootmarsumse stuwwal. Er treedt hier grondwater vanuit de stuwwal aan de oppervlakte. Hier liggen bestaande natuurgebieden van Staatsbosbeheer (Reutumerweuste, Veenmaten en Weustematen). Deze natuurgebieden bestaan uit natte elzen-, berken- en elzen-berkenbroekbossen en niet bemeste natte graslanden met veel soorten die kenmerkend zijn voor kleine zeggemoerassen en vochtige schraalgraslanden (o.a. Gevlekte orchis, Draadrus, Sterzegge). Ook liggen hier de landgoederen Baasdam en Herinckhave. Deze bosrijke

landgoederen liggen langs beken met natte, beekbegeleidende graslanden. De cultuurgronden bestaan voor een deel uit extensieve natte graslanden met veel Geknikte vossenstaart en maïsland. In het kader van het Raamplan Tubbergen is rond 1980 de waterhuishouding van het gebied gewijzigd en verder afgestemd op de landbouwkundige functie van de cultuurgronden. Hierdoor is de verdroging van de natuur sterker toegenomen.

Ten westen van Tubbergen ligt het Hondeven. Het Hondeven is een pingorelict uit de laatste ijstijd en ligt hoger dan de direct eromheen gelegen gronden. Om het ven liggen lager gelegen vochtige heidevegetaties en een zwak gebufferd ven met vegetaties van o.a. Moerasgentiaan, Pilvaren en Draadzegge. Door ontwatering aan de noordzijde treedt hier verdroging op.

Streefbeeld

In de beekdalen en brongebieden van de Hazelbeek, Springendalse beek, Mosbeek, Poelbeek en Onzoelbeek en in de verbinding tussen Stuwwal en Dinkel is het doel de ontwikkeling van het natuurlijke karakter van de beken (N03.01 Beek en bron), met natte beekbegeleidende schraalgraslanden (Vochtige schraalgraslanden N10), hoger overgaand in vochtige en droge heide (beheertypen N06.04 resp. N07.01).

Bij het Hondeven wordt gestreefd naar herstel van de hydrologie en ontwikkeling van nat schraalland. In het kwelgebied bij Reutum is de doelstelling aaneensluiting en hydrologische buffering van de bestaande natuurgebieden in combinatie met retentie, ontwikkeling van Nat schraalland (N10.01), Vochtig hooiland (N10.02) en natuurbos (natuurtype Vochtige bossen N14).

20. Dinkeldal boven- en middenloop

Gebiedsbeschrijving

De bovenloop van de Dinkel ligt binnen het N2000 gebied Dinkelland en is te karakteriseren als een laaglandbeek en heeft een nog nagenoeg natuurlijk karakter met afkalvende oevers, overstromingsvlakten, oeverwallen en plaatselijk nog een natuurlijke begroeiing. Op veel plaatsen is dit natuurlijke karakter echter aangetast door het vastleggen van de oevers met puin en het intensieve agrarische gebruik van de cultuurgronden. Kenmerkend voor het Dinkeldal waren de stroomdalgraslanden op de periodiek overspoelde, zandige oeverwallen met onder andere Grote wilde tijm, Steenanjer, Groot geel walstro en Kleine bevernel. Hiervan is nog maar een klein deel aanwezig. Door te intensief landbouwkundig gebruik (bemesting en egaliseren rivierduinen) is het grootste deel verdwenen.

Op diverse laag gelegen plaatsen langs de Dinkel komen karakteristieke beekbegeleidende bossen voor. Op de droge, soms overstroomde oevers komt op zandgrond het Essen-lepenbos voor met o.a. Bosgeelster, Dolle kervel en Robertskruid. De Dinkel wordt gekenmerkt door beeksoorten zoals de Oeverzwaluw, IJsvogel, Grote gele kwikstaart, Bosbeekjuffer en Weidebeekjuffer. De beek macrofauna is relatief soortenarm. In de Dinkel worden verschillende soorten vis, welke deel uitmaken van het streefbeeld, nog niet waargenomen.

De middenloop van de Dinkel ligt tussen het Omleidingskanaal en het kanaal Almelo-Nordhorn en valt gedeeltelijk binnen de begrenzing van het N2000 gebied Dinkelland. Dit gedeelte van de Dinkel heeft een nog vrij natuurlijk karakter. De piekafvoeren worden omgeleid door het Omleidingskanaal. De oevers zijn op de meeste plaatsen versterkt met puin. De Dinkel kronkelt hier door boscomplexen behorend tot het Wintereiken-Beukenbos, Essen-lepenbos en nattere Wilgen- en Ezenbroekbossen. De meeste cultuurgronden langs dit deel van de Dinkel zijn in intensief agrarisch gebruik. Langs de Dinkel liggen nog kleine

oppervlakten goed ontwikkeld rivierduingrasland met o.a. Steenanjer. Op het landgoed Singraven komen nog enkele weinig of niet bemeste schrale graslanden voor.

De waterkwaliteit van de Dinkel voldoet niet aan alle gestelde normen. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de tien rioolwaterzuiveringsinstallaties die rechtstreeks, of via een kleinere watergang, effluent op de Dinkel lozen. De matige waterkwaliteit en het vastleggen van de oevers heeft tot gevolg dat het zomerbed van de Dinkel gedomineerd wordt door een zeer soorten- en individuenarme levensgemeenschap, die typisch is voor een dynamische zandbodem.

Streefbeeld

Het streefbeeld voor zowel bovenloop als middenloop van het Dinkedal is het herstel van de natuurlijkheid van de oevers van de Dinkel, waardoor natuurlijke processen van meandering en rivierduinvorming weer op gang komen. Hierdoor kan vooral de oppervlakte stroomdalgrasland (Droog schraalland N11.01) groeien. Verder is het realiseren van een betere waterkwaliteit een belangrijk doel, onder andere om de karakteristieke beekfauna te kunnen ontwikkelen.

De belangrijkste inrichtingsmaatregel om het streefbeeld te realiseren heeft betrekking op het verwijderen van de kunstmatige oeververdediging. Deze maatregel is een verplicht onderdeel van het sluiten van een overeenkomst voor particulier natuurbeheer voor gronden die grenzen aan de Dinkel. Dit geldt niet voor plaatsen waar bruggen, bebouwing of cultuurhistorisch waardevolle elementen liggen.

21. Dinkedal benedenloop/Ottershagen

Gebiedsbeschrijving

De benedenloop loopt vanaf het Omleidingskanaal tot aan de Duitse grens. In dit deel van het riviertje worden de afvoerpieken nu afgevangen door het omleidingskanaal.

Tegen de Duitse grens ligt het gebied Ottershagen, het vlakke voormalige inundatiegebied van de Benedendinkel en de Hollandergraven. Dit gebied is deels nog in intensief agrarisch gebruik. Een groot deel is inmiddels ingericht als weidevogelgebied. Hier broedt nog een vrij grote populatie Grutto's. De Benedendinkel zelf is over een grote afstand bekaad en heeft weinig actuele natuurwaarden. Het gebied is belangrijk voor de Boomkikker. In de IJsbach bij Tilligte komt hier een belangrijke populatie voor.

Streefbeeld

Ontwikkeling van een natuurlijker beek (natuurtype N03.01) en nat open inundatie- en retentiegebied langs de Hollandergraven, met afwisseling van Vochtig weidevogelgrasland (N13.01), overstromingsgrasland (N12.04), Vochtig hooiland (N10.02), Nat schraalland (N10.01) en water met moerasontwikkeling (Moeras N05.01).

In het gebied tussen het omleidingskanaal en de Duitse grens, is het streven naar herstel van de natuurlijke rivierprocessen. Aanwezige kades en puin in de oevers hiervoor verwijderen zodat naast aangroei en afslag ook inundatie weer tot de mogelijkheden behoort. De aanwezige stuwen bij voorbaat verwijderen of vervangen door vispassages.

22. Volther, Agelerbroek en Achter de Voort

Gebiedsbeschrijving

Van het N2000 gebied Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek ligt het Agelerbroek tussen de stuwwal en het kanaal Almelo-Nordhorn en is samen met het aansluitende Voltherbroek een van de grootste broekboscomplexen op de hogere zandgronden in Nederland. Ten westen van het Agelerbroek ligt het soortenrijke boscomplex Achter de Voort (Asbroek). Hier groeien tal van zeldzame bossoorten zoals Schedegeelster, Gulden boterbloem, Slanke sleutelbloem en Eenbes die alle gebonden zijn aan eeuwenoude boslocaties.

De ingesloten cultuurgronden van het Voltherbroek bevatten nog belangrijke restanten van de vroeger veel voorkomende, zeer soortenrijke onbemeste hooilanden (blauwgraslanden). De actuele natuurwaarden van deze restanten zijn zeer hoog. De grondwater gebonden levensgemeenschappen binnen het broekbos herbergen grote populaties van de Elzenzegge. Het gebied herbergt een vrijwel intact gebleven houtwallen landschap dat door bosontwikkeling niet opvalt. Op de houtwallen komen soorten voor als Muskuskruid en Ruwe smele. Op open plekken in het bos vliegt in het voorjaar het Bont dikkopje. In de broekbossen speelt al lange tijd verdroging. Dit geldt vooral voor het Agelerbroek met de sterk water onttrekkende Tilligterbeek, waardoor vochtminnende soorten vervangen zijn door Framboos en Braam. Juist in het Voltherbroek is door maatregelen in het kader van de landinrichting een groot oppervlak broekbos vernat en hersteld. De Elzenzegge doet het hier goed. Ten oosten van het Voltherbroek ligt de Vogelpoel. Dit is een natuurgebied in het heideontginningslandschap met zowel bos, natte graslanden en amfibieënpoeien. Het gebied is van groot belang voor de zeldzame Boomkikker.

Streefbeeld

Om de verdroging van het N2000 gebied te kunnen oplossen is het nodig om een hydrologische bufferzone te realiseren waarin de grondwaterstand wordt verhoogd. Een deel van deze zone zal ingericht worden als natuurgebied. Een deel van de bufferzone kan mogelijk binnen het landbouwgebied gerealiseerd worden via een vergoeding voor natschade. Bij de verdere uitwerking zal dit nader geconcretiseerd worden.

23. Beekdalen Weerselo

Gebiedsbeschrijving

In het bekengebied van de Noorddijkermors en de Saasvelderbeek, met het daarbinnen gelegen N2000 gebied Lemselermaten, komen restanten voor van beekbegeleidend elzenbroekbos en elzenbronbos met overgangen naar drogere bostypen op relicten heide (Berken-Zomereikenbos). De tussenliggende gronden zijn deels cultuurgraslanden met plaatselijk een meer extensieve inslag (Witbolgrasland). Van oorsprong is het een landschap met hoge dichtheid van houtwallen (Zomereik, Zwarte els) en vochtige hooilanden (Dotterbloemhooiland) langs de beken (o.a. Weerselerbeek, Lemselerbeek en Saasvelderbeek). In overschaduwde en meer natuurlijke delen van beeklopen groeit Slanke sleutelbloem. Heiderestanten zijn aanwezig in de Lemselermaten en Handijksmeden (vochtige, deels vergraste dopheivegetatie met o.a. Klokjesgentiaan en Gagel).

De Deurningerbeek is genormaliseerd en doorsnijdt ter plekke van de Withagsmeden een landschap van intensief gebruikte cultuurgraslanden en akkers. Enkele verdroogde Elzenbroek- en Vogelkers-essenbossen begeleiden de beek.

De Lemselermaten en Rossummermeden betreft een tweetal natuurgebieden van Staatsbosbeheer. De Lemselermaten is aangewezen als Natura 2000 gebied. Het is een complex van natte bossen en schraalgraslanden. De Rossummermeden bestaan voornamelijk uit Vogelkers-essenbos (langs beek, in houtwallen), wilgenbroekbos, droog en vochtig Dotterbloemhooiland met fragmentarisch resten van blauwgrasland en Liesgrasmoeras. Verder komen hier het Berken-Zomereikenbos voor en een stukje Dopheidevegetatie.

De Lemselermaten bestaat uit beekdalblauwgrasland, vochtige heide, Elzen-vogelkersbos, Elzenbroekbos en droog loofbos. Tot in de jaren zestig kwamen o.a. Grote muggenorchis, Groenknolorchis, Moeraswespenorchis en Parnassia voor. Nu nog groeien er o.a. Vetblad, Blonde zegge, Vlozegge, Trilgras en Breed wollegras. Door kleinschalige natuurontwikkeling is Vetblad toegenomen en heeft Breed wollegras op haar enige Nederlandse groeiplaats zich sterk verjongd. Binnen het gebied heeft zich op een afgegraven landbouwperceel heischraal grasland en Veldrushooiland ontwikkeld met o.a. Gevlekte orchis en Stekelbrem. De Lemselermaten behoort tot de botanisch meest waardevolle terreinen in Twente.

Streefbeeld

Langs de Noorddijkermors en de Saasvelderbeek geldt het versterken en vergroten van de bestaande broekbossen, deels door combinatie met retentie van water, deels door het aanpassen van de waterhuishouding. Ontwikkeling van Vochtig hooiland (N10.02), geleidelijke overgangssituaties naar hogere terreindelen, herstellen en vergroten van de oppervlakte Droge heide (N07.01) en vegetaties van voedselarme en schrale omstandigheden.

Het streefbeeld voor de Deurningerbeek en de Withagsmeden is uitbreiding van de bestaande broekbossen, herstel van beekbegeleidende vochtige graslanden (N10.01 en/of N10.02, N12.02) en herstel van een natuurlijke beekloop (Beek en bron N03.01). Voor de Lemselermaten is het streefbeeld hydrologische buffering van het bestaande natuurgebied, herstel van de oorspronkelijke loop van de Weerselerbeek in samenhang met uitbreiding van de bijzondere natte schraallandvegetaties.

24. Bergvennen

Gebiedsbeschrijving

Dit Natura 2000 gebied omvat enkele niet ontgonnen heiderestanten (Bergvennen, Breklenkampse veld en Vetpot) die eigendom zijn van natuurbeschermingsorganisaties. Deze terreinen zijn zowel provinciaal als nationaal van grote betekenis, omdat hier nog zeer goed ontwikkelde natte heide en schraallandvegetaties voorkomen met tal van zeer zeldzame soorten.

De Bergvennen vormen een belangrijk complex van zwak gebufferde vennen met de in ons land belangrijkste groeiplaatsen van Waterlobelia. Om verzuring van de vennen te voorkomen worden de vennen gevoed met grondwater vanuit de ondergrond. De vennen worden omgeven door Vochtige heide en Droge heide. Dit is het leefgebied van de Levendbarende hagedis, Aardbeivlinder en Heideblauwtje. Zilveren maan, Gentiaanblauwtje en Bruine vuurvlinder zijn sinds de jaren tachtig niet meer waargenomen. Dodaars, Wintertaling en Bergeend behoren tot de broedvogels van de Bergvennen.

Streefbeeld

Om de verdroging van het N2000 gebied te kunnen oplossen is het nodig om een hydrologische bufferzone te realiseren waarin de grondwaterstand wordt verhoogd. Een deel

van deze zone zal ingericht worden als natuurgebied (er zijn hier goede kansen voor ontwikkeling van natte heide, zwak gebufferde vennen en nat schraalland). Een deel van de bufferzone kan mogelijk binnen het landbouwgebied gerealiseerd worden via een vergoeding voor natschade. Bij de verdere uitwerking zal dit nader geconcretiseerd worden.

25. Punthuizen

Gebiedsbeschrijving

Punthuizen betreft een gebied met droge heide, vochtige heide, blauwgrasland, heischraal grasland en snavelbiesvegetaties en is onderdeel van het Natura 2000 gebied Dinkelland. Het blauwgrasland behoort tot enerzijds tot het meest algemene type met een grote populatie van de Spaanse ruiter, anderzijds uit de in ons land zeer zeldzame orchideeën rijke vorm met Moeraswespenorchis, Alpenrus en Parnassia (kalkmoeras). Het type komt hier in een laagte voor waar sprake is van locale kwel met aanvoer van basen in winter en voorjaars situatie. Het vochtige, heischrale grasland wordt hier getypeerd door o.a. Tandjesgras en Heidekartelblad. In het gebied leven ook een aantal bijzondere dagvlindersoorten waaronder de Aardbeivlinder.

Tot dit deelgebied behoort ook het bosgebied van landgoed Meuleman. Dit bestaat uit droge bossen en Jeneverbesrijke heidevelden en ligt tussen het Dinkeldal en Punthuizen in.

Streefbeeld

Om de verdroging van het N2000 gebied te kunnen oplossen is het nodig om een hydrologische bufferzone te realiseren waarin de grondwaterstand wordt verhoogd. Een deel van deze zone zal ingericht worden als natuurgebied. Een deel van de bufferzone kan mogelijk binnen het landbouwgebied gerealiseerd worden via een vergoeding voor natschade. Bij de verdere uitwerking zal dit nader geconcretiseerd worden.

26. Landgoederen en beekdalen Enschede/Hengelo

Gebiedsbeschrijving

Dit omvat een zone landgoederen rond Enschede. Hiervan is het Lonnekermeer aangewezen als N2000 gebied. De meeste landgoederen zijn eind 19^e eeuw gesticht door rijke industriëlen uit Enschede, Hengelo en Oldenzaal.

In dit landgoederengebied ligt een relatief groot oppervlak Wintereiken-Beukenbos met Hulst, Adelaarsvaren en Dalkruid. Langs beken komen mooi ontwikkelde voorbeelden voor van het Vogelkers-essenbos met Gele dovenetel, Muskuskruid en soms Zwarte rapunzel. Op slecht doorlatend grond komt verspreid het Eiken-Haagbeukenbos met o.a. Bosanemoon, Grote muur en Slanke sleutelbloem. Verspreid komen geïsoleerd liggende heidevelden voor, zowel vochtige heide als droge heide. In het boerenland komt het Witbolgrasland verspreid voor, wat wijst op iets minder intensief grondgebruik. Langs de meest natuurlijke beken broeden de Grote gele kwikstaart en IJsvogel. In de bosranden kan de Kleine ijsvogelvlinder vliegen.

Herstel van natuur op het landgoed Strootman laat zien dat ook bij particulieren hoogwaardige natuur te herstellen is (met o.a. kleine zeggen vegetaties met Moerassmele, blauwgrasland met Draadgentiaan en venachtige laagten met Ongelijkbladig fonteinkruid). Vochtige heide komt voor op het Usselerveld en Sluitersveld met o.a. Veenbies en Klokjesgentiaan.

Het N2000 gebied Lonnekermeer wordt gekenmerkt door een afwisseling van zwakgebufferde en zure vennen, vochtige heide, droge heide en blauwgraslanden. Een kenmerkende soort voor dit gebied is de Gevlekte witsnuitlibel.

Het gebied ligt vlak bij de voormalige vliegbasis Twente. Een deel van het terrein van de voormalige vliegbasis wordt omgevormd tot natuurgebied. Dit gebied bestaat nu uit uitgestrekte bloemrijke droge graslanden rond de startbanen en herbergt nu o.a. de grootste populatie van de Veldleeuwerik van Overijssel.

Streefbeeld

In dit gebied wordt de kwaliteit van de bestaande natuurgebieden versterkt door:

- natuurlijke inrichting van de vele beken die hier lopen (N03.01) in combinatie met ontwikkeling van nat schraalgrasland (N10.01) en vochtig hooiland (N10.02), kruiden en faunarijk grasland (N12.02).
- versterking van de kleinschalige landschapsstructuur door de aanleg van houtwallen en poelen en basisbiotopen voor o.a. de Boomkikker.
- versterking en uitbreiding van vochtige heide op plekken die hiervoor kansrijk zijn. (N06.04)
- uitbreiding van de oppervlakte beekbegeleidend bos (N14.01).
- herstel van de grondwaterstand en bovenlopen van de Jufferbeek en Blankenbellingsbeek op het als natuur te ontwikkelen deel van de luchthaven Twente.
- Oplossen van de verdroging van de grondwaterafhankelijke habitattypen in het Natura 2000 gebied Lonnekermeer. Dit kan door aankoop en inrichting van enkele percelen aan de oostkant van dit gebied.

Deze maatregelen worden gerealiseerd in het kader van de uitvoering van de landinrichtingsprojecten Enschede-noord en Enschede-zuid, de uitvoering van het beheerplan N2000 Lonnekermeer en de uitvoering van de project herontwikkeling luchthaven Twente. Na afloop van deze projecten is er hier geen uitbreidingsdoeltelling meer voor de EHS in dit gebied.

27. Heide- en veengebieden zuid Twente

Gebiedsbeschrijving

In Zuid Twente liggen enkele zeer waardevolle heide- en hoogveengebieden. Het gaat om een drietal hoogveengebieden, nl. het Aamsveen, Haaksbergerveen en Witte veen, alle drie aangewezen als Natura 2000 gebied. Het betreft alle drie hoogvenen waarvan een belangrijk deel verdroogd is. Op het verdroogde hoogveen komen uitgestrekte vegetaties voor met Dopheide, Pijpestrootje, Adelaarsvaren of er heeft zich bos ontwikkeld. In al de drie hoogveengebieden zijn al maatregelen genomen om tot vernatting te komen en effecten hiervan zijn te zien met o.a. veenputten waar de hoogveenvorming weer op gang komt. Het hoogveen is belangrijk als leefgebied voor diverse plant- en diersoorten als Lavendelheide, Veenbes, Eenarig wollegras, Adder, Veenhooibeestje en Witsnuitlibellen. Op de flanken van het Aamsveen komt vochtig heischraal grasland voor. Het Buurserzand is één van de belangrijkste heidegebieden met vennen van Overijssel met verspreid struwelen van de Jeneverbes.

Herstel van landbouwgrond naar heide/vennen aan de rand het Buurserzand heeft tot nu toe al verrassende resultaten opgeleverd. In het overgangsgebied bij het Aamsveen komt een belangrijke populatie van de Boomkikker voor.

De Buurserbeek heeft van de Duitse grens tot en met de landgoederen bij Diepenheim een grote ecologische betekenis. De beek verbindt gebieden uit de ecologische hoofdstructuur in Overijssel en Gelderland.

Het ten westen van het Haaksbergerveen gelegen Lankheet bestaat uit een combinatie van droge bossen en geïsoleerd liggende heidevelden met enkele vennen.

Streefbeeld

Om de verdroging van het N2000 gebied te kunnen oplossen is het nodig om een hydrologische bufferzone te realiseren waarin de grondwaterstand wordt verhoogd. Een deel van deze zone zal ingericht worden als natuurgebied. Een deel van de bufferzone kan mogelijk binnen het landbouwgebied gerealiseerd worden via een vergoeding voor natschade. Bij de verdere uitwerking zal dit nader geconcretiseerd worden.

28. Stuwwal Oldenzaal

Gebiedsbeschrijving

Oldenzaalse stuwwal

Een deel van dit gebied is aangewezen als het Natura 2000 gebied Stuwwal Oldenzaal.

Verschillen in reliëf, geologische opbouw, hydrologische omstandigheden en de hieraan gekoppelde wijze van ontginnen maken dat het gebied van de Oldenzaalse stuwwal een rijk geschakeerd landschap heeft met een veelzijdige flora en fauna. Met name bovenop de stuwwal liggen belangrijke natuurwaarden. Dit is het brongebied van de hier ontspringende beken zoals de Hakenbergerbeek, Linderbeek, Roelinksbeek en Snoeyinksbeek. De bossen in deze brongebieden zijn bijzonder soortenrijk, doordat tertiaire klei en keileem vaak dicht aan de oppervlakte liggen. In de brongebieden komt het Elzenbronbos voor met o.a. twee soorten Goudveil en een unieke in het zuurstofrijke water levende macrofauna. Langs de beken komt het Vogelkers-essenbos vorm met Gele dovenetel, Bosandoorn, Bosanemoon en Muskuskruid. Waar het grondwater 's winters hoog is en zomers laag (stagnerende bodemlagen) komt het Eiken-haagbeukenbos voor met Bosgierstgras, Ruwe smeile, Bosanemoon, Boswederik en Gele dovenetel. In de struiklaag valt het hoge aandeel van de Hazelaar op. Veel bossen de stuwwal behoren tot het Wintereiken-Beukenbos met o.a. Hulst, Ruige veldbies en Dalkruid. Hier kwamen Grote bonte specht, Kleine specht en Zwarte specht voor en heeft zich de afgelopen vijftien jaar de Middelste bonte specht gevestigd. Het wijst er op dat ook hier het aandeel dood hout in het bos aan het toenemen is. Buiten de reservaten is het grondgebruik intensief en komen amper meer natuurwaarden in de graslanden voor. Herstel is hier wel mogelijk. In de reservaten komen mooi ontwikkelde voorbeelden van het Dotterbloemhooiland voor. De in het gebied gelegen poelen zijn van belang voor de Kamsalamander. De houtwallen, meestal met een vegetatie met Zomereik en Zwarte els hebben een grote waarde met soorten als Grote muur, Eenstijlige meidoorn, Schaduwgras, en soms Kleine maagdenpalm en Gele dovenetel. De houtwallen herbergen vaak nog veel zeldzame inheemse boom- en struiksoorten, zoals de Winterlinde. Veel dieren (o.a. marterachtigen, vleermuizen) gebruiken de houtwallen als verbindingroutes. Daarnaast vormen deze elementen een geschikte broedplaats voor Geelgors, Heggemus, Nachtegaal en Gekraagde roodstaart. Veel houtwallen komen nog voor op de overgang van Dinkeldal naar Molterheurne en Roorderheurne, in het "stroomgebied" van Snoeyinks- en Bethlehemsebeek en zuidwestelijk van Losser. De essen en kampen kennen een eigen

rijkdom aan akkerkruiden. Door intensief agrarisch gebruik (maïsteelt) is veel van de vroegere kruidenrijkdom verdwenen. Extensief akkerbeheer biedt mogelijkheden voor herstel van de akkerflora met o.a. Korenbloem, Bleekgele hennepnetel, Korensla, Gele ganzebloem en Klaproos. Verder betekent graanverbouw een biotoopverbetering voor Rode Lijstsoorten als Geelgors en Patrijs.

Roderveld

Het Roderveld bestaat uit een vochtig heideterrein op de flank van de stuwwal Oldenzaal met naaldbossen, en plaatselijk Elzenbroekbos en Elzen-Essenbos met populieren. In het gebied liggen cultuurgronden die overwegend in intensief gebruik zijn als maisakker of grasland. De vochtige heideterreinen zijn verdroogd, omdat de natuurlijke waterhuishouding van het Roderveld gewijzigd is. De oorspronkelijke Roelinksbeek gaat nu vergezeld van een parallelle waterloop, die veel oude beeklopen afgesneden heeft. Deze nieuwe waterloop zorgt voor een diepe ontwatering en een snelle afvoer van het water en daarmee een verdroging van het natuurgebied

Streefbeeld

Het doel is de ontwikkeling van aaneengesloten natuurgebieden op de de stuwwal en langs de beken met een afwisseling van Vochtige hooiland (N10.02), Kruiden en faunarijk grasland (N12.02) en herstel van de natuurlijke beken en bronnen (N 03.01 Beek en bron) en uitbreiding van de oppervlakte vochtige bossen (N14.01 en N1403). Het gaat hier om de bovenlopen van de Voltherbeek, Rossumerbeek, Weerselerbeek, Hakenbeek, Bloemenbeek, Luttenmolenbeek, Snoeijinksbeek, Bethlehemsebeek en Elsbeek.

29. Twickel

Gebiedsbeschrijving

Het landgoed Twickel omvat oude boskernen (bijv. Elbertsbosch, Groot Avest), jonger spontaan dan wel aangeplant bos op voormalige heide, diverse beekdalen zoals dat van de Azelerbeek en Oelerbeek, een groot aantal in oppervlak sterk variërende heidevelden en schraallanden.

De oude boskernen behoren tot het Wintereiken-Beukenbos en zijn vaak rijk aan Hulst. In de beekdalen komt het Vogelkers-essenbos voor met Wilde kardinaalsmuts, Boskortsteel en IJle zegge. Verspreid in het hele gebied komen afhankelijk van waterhuishouding en beschikbaarheid van nutriënten verschillende typen broekbos voor (Elzenbroekbos, Elzen-berkenbroek en Berkenbroek). In het gebied komen meerdere typen houtwallen voor, vaak met soorten uit bossen en bosranden (Dolle kervel, Hengel). Op de heide is vaak naalddhout (Grove den) aangeplant. Negentig procent van het nog bestaande oppervlak heide is vochtige heide, die vaak behoort tot het natte, veenmosrijke type. Op het landgoed is de afgelopen 20 jaar veel heide geplagd wat geleid heeft tot ontstaan van een grote oppervlakte Snavelbies-Kleine zonnedauw vegetaties. In de heide liggen verspreid zowel zure als ook zwakgebufferde vennen met een eigen unieke flora en fauna. Het mooiste voorbeeld hiervan met een overgang naar kalkmoeras wordt gevonden in het Boddenbroek, dat als Natura 2000 gebied is aangewezen. Rondom de Deldener Esch vinden we Veldrushooiland met Kruipend zenegroen en Sterzegge. In het Völgerveld is met succes broekbos omgezet in soortenrijk blauwgrasland met Blonde zegge, Bleke zegge en Armbloemige waterbies.

Het landgoed Twickel is een belangrijk leefgebied voor bosvogels, waaronder Middelste bonte specht, Kleine bonte specht en Zwarte specht. Diverse bijzondere vlindersoorten komen voor zoals het Bont dikkopje, Heideblauwtje, Kleine ijsvogelvlinder en Grote weerschijnvlinder.

Deldenerbroek

Het Deldenerbroek is een voormalig heideontginningslandschap met veel variatie in terreintypen. Op de hoge delen een karakteristiek, kleinschalig agrarisch cultuurlandschap, met houtwallen en bosjes aanwezig. Het centrale deel van het gebied (Demmersblok) is van oudsher omgeven door een houtwal. De lagere terreindelen zijn rijk aan kalkrijke kwel uit de diepe ondergrond. Het Hagmolenbeekdal begrensd het gebied aan de noordoostzijde.

Streefbeeld

Twickel

Op het landgoed Twickel wordt in 2013 een groot deel van het dal van de Hagmolenbeek en een deel van de Azelerbeek Omvorming van de huidige onnatuurlijke beeksystemen naar meer natuurlijke beeksystemen met bijbehorende inrichting, gebruik en natuurwaarden, in combinatie met waterretentie, hersteld. In de beekdalen worden afwisselend Nat schraalland (N10.01), kruiden en faunarijk grasland (N12.02), Rivier- en beekbegeleidend bos (N14.01) ontwikkeld. Na afronding hiervan is er geen uitbreidingsdoelstelling voor de EHS meer in dit gebied.

Deldenerbroek.

In het Deldenerbroek wordt in samenhang met de Hagmolenbeek een groot natuurgebied ontwikkeld met een afwisseling van vochtige heide (N06.04), Nat schraalland (N10.01), kruiden en faunarijk grasland (N12.02) en Rivier- en beekbegeleidend bos (N14.01).

Bijlage 5 Deelgebieden weidevogelbeheer uit het leefgebied Open grasland.

In de periode 2008-2010 is een groot deel van de weidevogelgebieden in Overijssel geïnterviewd. Dit heeft geleid tot aanpassingen van de begrenzing van de beheergebieden voor kritische weidevogelsoorten, nu aangeduid als open grasland weidevogelbeheer kritische weidevogelsoorten. Tussentijds zijn op basis van ervaringen, kennis en ingediende zienswijzen verbeteringen aangebracht. De begrensde beheergebieden kennen relatief hoge dichtheden van Grutto en/of Tureluur en Wulp.. Daarnaast zijn de gebieden voor niet-kritische weidevogelsoorten op basis van kennis en ervaring van gebiedskenners in het Natuurbeheerplan opgenomen. Hier kunnen alleen maatregelen voor de kievit (en scholekster) worden ingezet, als hier daadwerkelijk paren met kuikens (minimaal 5 paar) aanwezig zijn (of op basis van ervaringen uit het verleden worden verwacht).

Hieronder worden per deelgebied de belangrijkste kenmerken van de weidevogelgebieden beschreven:

A IJsseldelta

Ondanks een sterke afname van de Grutto, Veldleeuwerik en Graspieper is een groot deel van dit gebied nog een weidevogelbolwerk gebleven voor Grutto, Wulp, Tureluur en Kievit. De belangrijkste uitdaging is het verbeteren van de kwaliteit en omvang van het kuikenland, ter vergroting van het voedselaanbod (insecten) en het vinden van dekking voor de kuikens. Een tweede uitdaging is het creëren van plas-dras-plekken en/of het plaatselijk verhogen van het waterpeil in het broedseizoen. Deze maatregelen moeten leiden tot een beter voedselaanbod en meer vliegvlugge jongen, en daarmee behoud en versterking van de weidevogelstand, in het bijzonder van Grutto, Wulp en Tureluur. Gezien de betekenis voor Grutto's wordt voor behoud van de stand een kuikenlandnorm van 1,4 ha per paar gehanteerd.

De stand van de kievit loopt landelijk en provinciaal al meer dan 10 jaar terug. Kieviten zijn de laatste 20 jaar steeds meer op maisakkers gaan broeden. Inmiddels broedt naar schatting meer dan 80 % op maisakkers. Inzet is om met gerichte maatregelen op en naast maisakkers de kuikenoverleving te vergroten, zodat de stand niet verder achteruitloopt. Deze maatregelen zijn inzetbaar binnen de gebieden aangegeven als open grasland met weidevogelbeheer kritische weidevogels als met niet-kritische weidevogelsoorten.

B Noordwest-Overijssel

In dit gebied worden 5 deelgebieden onderscheiden:

B1 Barsbekerbinnenpolder

Dit gebied was vanouds een van de allerbeste weidevogelgebieden in Overijssel. Helaas is er een sterke afname in de afgelopen decennia, waarbij predatie (vos) ook een belangrijke rol speelt. Het gebied is van belang voor met name Grutto, Wulp, Watersnip, Slobbeend en Zomertaling. Het perspectief voor dit gebied is goed door een groot areaal weidevogelreservaat van Natuurmonumenten. Hier kan een belangrijke impuls aan het weidevogelbeheer worden gegeven, door het samenvoegen van de reservaatpercelen en hier het waterpeil te verhogen, met plaatselijk plas-dras-plekken. Dit heeft een sterk aantrekkende werking op weidevogels. Gezien de betekenis voor Grutto's wordt voor behoud van de stand een kuikenlandnorm van 1,4 ha per paar gehanteerd. Daarnaast is een gerichte aanpak om de predatie (vos) te beperken noodzakelijk.

B2 Leeuwterveld

Plaatselijk komen nog Grutto's en Kieviten in redelijk hoge dichtheden voor en hier en daar redelijke dichtheden van Graspieper en Gele Kwikstaart. Het perspectief van het gebied is goed door een niet te grote drooglegging en aan de randen weidevogelreservaat van Natuurmonumenten. Het plaatselijk creëren van plas-dras-plekken heeft een sterk aantrekkende werking voor weidevogels en is een belangrijke stimulans voor de weidevogelstand. Gezien de betekenis voor Grutto's wordt voor behoud van de stand een kuikenlandnorm van 1,4 ha per paar gehanteerd.

B3 Giethoorn

Het hierin gelegen weidevogelreservaat van Natuurmonumenten is met voorsprong het gebied met de meest complete weidevogelgemeenschap in Overijssel. Dit komt doordat hier een hoog waterpeil is met in het broedseizoen plaatselijk plas-dras-plekken en in het grootste deel van het gebied pas na 15 juni wordt gemaaid. Van zeldzame soorten als Watersnip, Slobeend en Zomertaling komen dichtheden van nationale betekenis voor. Het aanliggende landbouwgebied is vooral van betekenis voor Grutto, Wulp en Tureluur. Gezien de betekenis voor Grutto's wordt voor behoud van de stand een kuikenlandnorm van 1,4 ha per paar gehanteerd. In dit gebied is door een gerichte aanpak de predatie (vos) flink afgenomen.

B4 Marker- en Oosterbroek

In dit gebied komen nog Grutto's en Tureluurs in relatief hoge dichtheden voor. Plas-dras-plekken in het broedseizoen kunnen hier een belangrijke stimulans geven aan de weidevogelstand. Gezien de betekenis voor Grutto's wordt voor behoud van de stand een kuikenlandnorm van 1,4 ha per paar gehanteerd.

B5 Blankenham

Plaatselijk komen nog Grutto's en Kieviten in redelijk hoge dichtheden voor. Plas-dras-plekken in het broedseizoen kunnen hier een belangrijke stimulans geven aan de weidevogelstand. Gezien de betekenis voor Grutto's wordt voor behoud van de stand een kuikenlandnorm van 1,4 ha per paar gehanteerd.

B6: B1t/m B5 en Blankenham-Kuinre, Giethoorn-Steenwijk, Eesveen. .

De stand van de kievit loopt landelijk en provinciaal al meer dan 10 jaar terug. Kieviten zijn de laatste 20 jaar steeds meer op maisakkers gaan broeden. Inmiddels broedt naar schatting meer dan 80 % op maisakkers. Inzet is om met gerichte maatregelen op en naast maisakkers de kuikenoverleving te vergroten, zodat de stand niet verder achteruitloopt. Deze maatregelen zijn inzetbaar binnen de gebieden aangegeven als open grasland met weidevogelbeheer kritische weidevogels als met niet-kritische weidevogelsoorten.

C Staphorsterveld

C1 Staphorsterveld

Overijssel is de belangrijkste provincie voor de Wulp in Nederland. Binnen Overijssel is het Staphorsterveld het bolwerk met circa 200 broedparen in 2010. In tegenstelling tot Grutto en Kievit komt de Wulp niet geclusterd maar verspreid voor. Dat maakt het beheer lastig. De basis voor het behoud van de wulpenpopulatie is het vinden van zoveel mogelijk nesten. Voor het opgroeien van de kuikens is spreiding van beheerland (met een uitgestelde maaidatum) over het gebied hier gewenst. Het flexibel inzetten van het beheer op percelen waar de wulp broedt en kuikens groot brengt, is het meest doelmatig, maar met de huidige regelgeving moeilijk uitvoerbaar.

Recent is een weidevogelreservaat ingericht met plas-dras-plekken. Dit kan een nieuwe stimulans geven aan het weidevogelbeheer, ook voor soorten als grutto, tureluur en kievit.

C2: C1, Staphorst en Genne-Oost

De stand van de kievit loopt landelijk en provinciaal al meer dan 10 jaar terug. Kieviten zijn de laatste 20 jaar steeds meer op maisakkers gaan broeden. Inmiddels broedt naar schatting meer dan 80 % op maisakkers. Inzet is om met gerichte maatregelen op en naast maisakkers de kuikenoverleving te vergroten, zodat de stand niet verder achteruitloopt. Deze maatregelen zijn inzetbaar binnen de gebieden aangegeven als open grasland met weidevogelbeheer kritische weidevogels als met niet-kritische weidevogelsoorten.

D Tolhuislanden

In dit gebied gaat het de laatste jaren weer beter met de weidevogelstand. Daarbij speelt ook het grote aantal veldkavels en het voorkomen van kwel een rol. Het is een belangrijk gebied voor Grutto, Wulp, Tureluur, Veldleeuwerik, Graspieper en Gele Kwikstaart. Plas-dras-plekken in het broedseizoen kunnen hier een belangrijke stimulans geven aan de weidevogelstand. Gezien de betekenis voor Grutto's wordt voor behoud van de stand een kuikenlandnorm van 1,4 ha per paar gehanteerd.

De stand van de kievit loopt landelijk en provinciaal al meer dan 10 jaar terug. Kieviten zijn de laatste 20 jaar steeds meer op maisakkers gaan broeden. Inmiddels broedt naar schatting meer dan 80 % op maisakkers. Inzet is om met gerichte maatregelen op en naast maisakkers de kuikenoverleving te vergroten, zodat de stand niet verder achteruitloopt. Deze maatregelen zijn inzetbaar binnen de gebieden aangegeven als open grasland met weidevogelbeheer kritische weidevogels als met niet-kritische weidevogelsoorten.

E Salland

E1 Lierder- en Molenbroek

In dit kleiweidegebied komen nog hoge dichtheden voor van met name Grutto, Tureluur en Wulp. De laatste jaren neemt de stand hier toe. Het perspectief van dit gebied is goed door een mozaïek van reservaatbeheer van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en particulier natuurbeheer (Lierderbroek BV en Van der Linde) en agrarisch beheer. Gezien de betekenis voor Grutto's wordt voor behoud van de stand een kuikenlandnorm van 1,4 ha per paar gehanteerd.

E2 Schanenbroek

Plaatselijk komen nog Grutto's in goede dichtheden voor. Plas-dras-plekken in het broedseizoen kunnen hier een belangrijke stimulans geven aan de weidevogelstand. Gezien de betekenis voor Grutto's wordt voor behoud van de stand een kuikenlandnorm van 1,4 ha per paar gehanteerd.

E3: E1 en E2

De stand van de kievit loopt landelijk en provinciaal al meer dan 10 jaar terug. Kieviten zijn de laatste 20 jaar steeds meer op maisakkers gaan broeden. Inmiddels broedt naar schatting meer dan 80 % op maisakkers. Inzet is om met gerichte maatregelen op en naast maisakkers de kuikenoverleving te vergroten, zodat de stand niet verder achteruitloopt. Deze maatregelen zijn inzetbaar binnen de gebieden aangegeven als open grasland met weidevogelbeheer kritische weidevogels als met niet-kritische weidevogelsoorten.

F. Twente

F1 Hammerflier en Munnikenmaten

De laatste jaren is de stand van grutto en tureluur vooral door predatie flink teruggelopen. Plas-dras-plekken in het broedseizoen kunnen hier een belangrijke stimulans geven aan de weidevogelstand. Lokaal zijn op gronden van Vitens enkele natte plekken (plas-dras) gemaakt. Omdat deze vaak droog kwamen te liggen, wordt (vanaf 2014) met pompen geprobeerd de plas-dras-plekken te herstellen. Lokaal broedt hier incidenteel de Watersnip.

Gezien de betekenis voor Grutto's wordt voor behoud van de stand een kuikenlandnorm van 1,4 ha per paar gehanteerd.

F2 r Albergen

In een aantal kleinere gebieden in de omgeving van Albergen komen nog Grutto's in goede dichtheden voor. Plas-dras-plekken in het broedseizoen kunnen hier een belangrijke stimulans geven aan de weidevogelstand. Gezien de betekenis voor Grutto's wordt voor behoud van de stand een kuikenlandnorm van 1,4 ha per paar gehanteerd.

F3 Daarle-Vriezenveen

In een aantal kleinere gebieden in de omgeving van Daarle en Vriezenveen komen plaatselijk nog Grutto's in goede dichtheden voor. Plas-dras-plekken in het broedseizoen kunnen hier een belangrijke stimulans geven aan de weidevogelstand. Gezien de betekenis voor Grutto's wordt voor behoud van de stand een kuikenlandnorm van 1,4 ha per paar gehanteerd.

F4: F1 t/m F3 en Den Ham-Vroomshoop en open akkergebieden Bergentheim en Gramsbergen-De Krim

De stand van de kievit loopt landelijk en provinciaal al meer dan 10 jaar terug. Kieviten zijn de laatste 20 jaar steeds meer op maisakkers gaan broeden. Inmiddels broedt naar schatting meer dan 80 % op maisakkers. Inzet is om met gerichte maatregelen op en naast maisakkers de kuikenoverleving te vergroten, zodat de stand niet verder achteruitloopt. Deze maatregelen zijn inzetbaar binnen de gebieden aangegeven als open grasland met weidevogelbeheer kritische weidevogels als met niet-kritische weidevogelsoorten. In dit gebied komt ook het gebied met open akkerbeheer in aanmerking, mits aan de instapvoorwaarden wordt voldaan.

Contactgegevens

Groenloket Overijssel:

www.groenloketoverijssel.nl

Telefoonnummer: 0900-202 14 92 (bereikbaar op maandag tot en met vrijdag van 9.00 tot 12.00 uur, euro 0,35 per gesprek).

Mailen kan ook: groenloket@landschapoverijssel.nl.

Provincie Overijssel,
eenheid Natuur en Milieu,
postbus 10078
8000 GB Zwolle.

www.overijssel.nl

Landelijk:

www.portaalnatuurenlanschap.nl